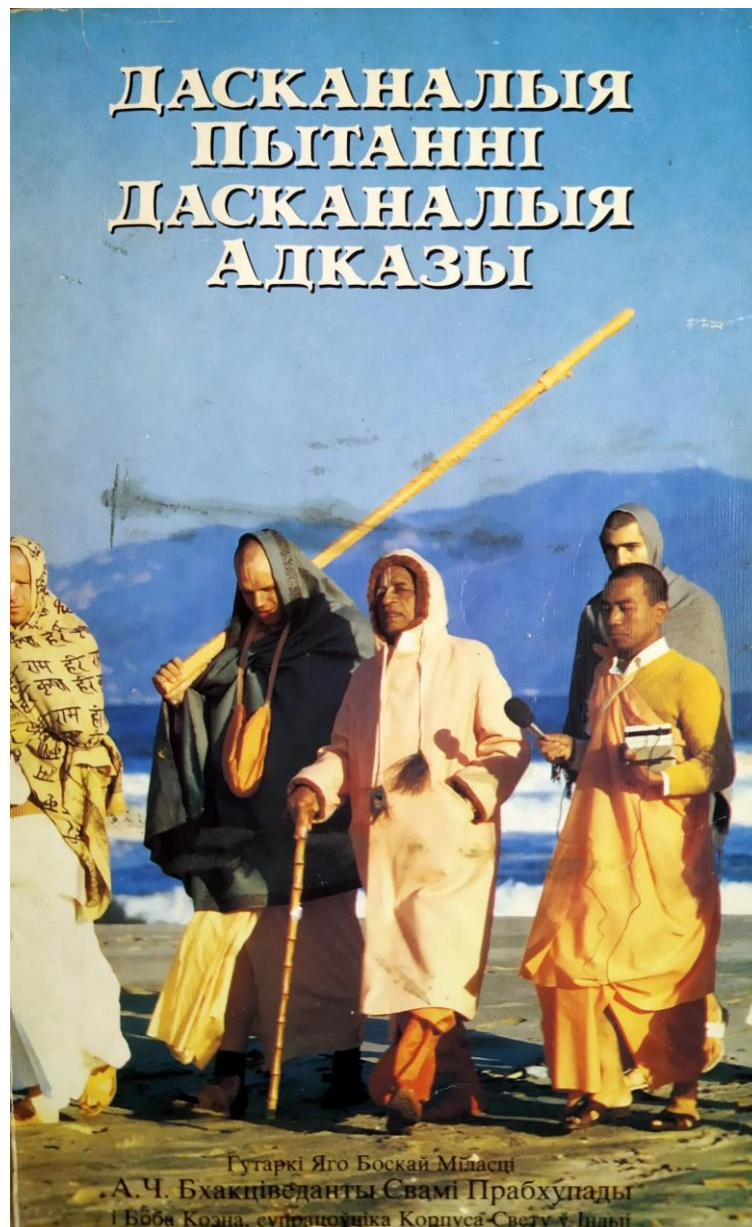

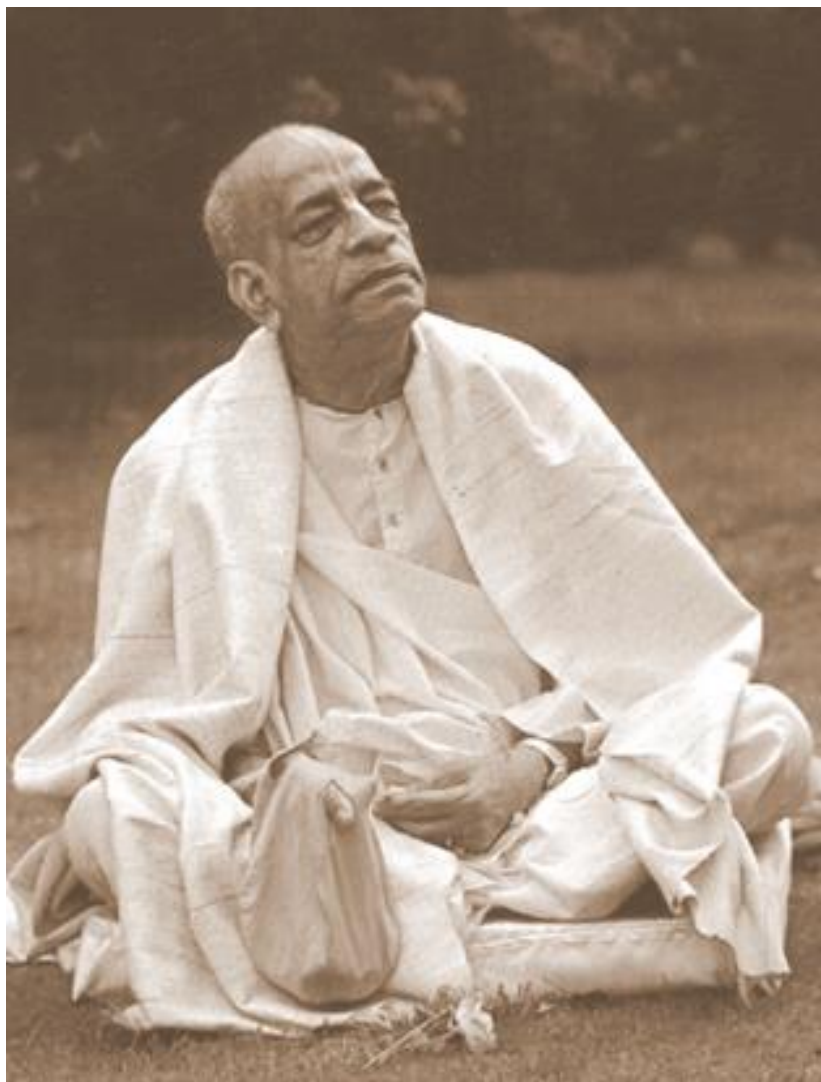

ДАСКАНАЛЫЯ ПЫТАННІ ДАСКАНАЛЫЯ АДКАЗЫ

Гутаркі Яго Боскай Міласці
А.Ч. Бхакціведанты Свамі Прабхупады
і Боба Коэна, супрацоўніка Корпуса Свету ў Індыі

Perfect Questions, Perfect Answers (Byelorussian)

1992

Яго Боская Міласць

А.Ч. Бхакціведанта Свами Прабхупада

ачар'я заснавальнік Міжнароднага супольніцтва свядомасці Крішны

Прадмова

Бог, духоўнае жыццё – пра ўсё гэта перад сустрэчай з Шрілай Прабхупадай я меў вельмі цьмянае ўяўленне. Мяне заўсёды цікавіла рэлігія, але да таго часу, пакуль я не сустрэў адданных свядомасці Крішны, у мяне не было добрых ведаў для таго, каб верна ставіць пытанні пра духоўнае жыццё. Існаванне Творцы для мяне было відавочным, але хто Ён такі? А хто – я? Калісьці я вывучаў усходнюю філасофію ў яўрэйскай школе, але я так і не атрымаў задавальняючых адказаў на свае пытанні.

Упершыню я пачуў Харе Крішна *мантру* ў канцы 1968 года на Грынвідж Вільдз у Нью-Йорке.

*Харе Крішна Харе Крішна
Крішна Крішна Харе Харе
Харе Рама Харе Рама
Рама Рама Харе Харе*

Усхваленне было захапляючым і зрабіла мяне вельмі запакоеным. *Мантра* ўрэзалася ў мой розум, і вельмі хутка я пашкадаваў, што не купіў у адданных часопісу. Але як мне потым растлумачылі, што менавіта тады было ўпершыню пасаджана трансцэндэнтнае семя, якое ўрэшце павінна было выспець у любоў да Бога.

Праз некалькі месяцаў я атрымаў паштоўку з Харе Крішна *мантрай*. Картка абяцала: «Усхваляйце імёны Бога, і вашае жыццё зробіцца ўзвышаным!» Час ад часу я пачаў паўтараць *мантру* і заўважыў, што яна сапраўды прыносіць спакой майму розуму.

Пасля заканчэння каледжу я атрымаў ступень бакалаўра хімічных навук і ў 1971 годзе, далучыўшыся да Корпуса Свету, трапіў у Індыю ў якасці вучонага і настаўніка. Там я спрабаваў разведаць пра рух Харе Крішна. Мяне вельмі вабіла паўтарэнне *мантры*, цікавіла філасофія, і мне проста хацелася мець верагодныя сведкі пра гэты рух. Перад адпраўленнем у Індыю я некалькі разоў наведваў нью-йоркскі храм, але палічыў, што аскетычнае жыццё адданных не падыходзіць для мяне.

У Індыі я сустрэўся з адданымі свядомасці Крішны на свяце, якое яны праводзілі ў кастрычніку 1971 года. Тады адданыя растлумачылі мне мэту *ёгі* і неабходнасць задаваць пытанні пра духоўнае жыццё. Я пачаў разумець, што ўсе іх рытуалы і абрады не проста сумны і сентыментальны абавязак, а рэальны і разумны шлях жыцця.

Спачатку, аднак, мне было вельмі цяжка зразумець філасофію свядомасці Крішны. Маё заходняе выхаванне карысталася мноствам вытанчаных сродкаў, каб адвесці мяне ад гэтых самых відавочных рэчаў. На шчасце, адданыя ўсё ж пераканалі мяне ў неабходнасці трымацца некаторых прынцыпаў і абмежаванняў, і з таго часу я пачаў нарошчваць сваё разуменне духоўнага жыцця. Цяпер я прыгадваю, наколькі прыблізным і цьмяным было маё ўяўленне пра духоўнае і трансцэндэнтнае існаванне. У лістападзе 1971 года я некалькі разоў сустракаўся з Шрілай Прабхупадай і хутка вырашыў зрабіцца вегетарыянцам. (Тады я быў вельмі горды за гэта, але аднойчы Прабхупада заўважыў мне, што галубы таксама вегетарыянцы).

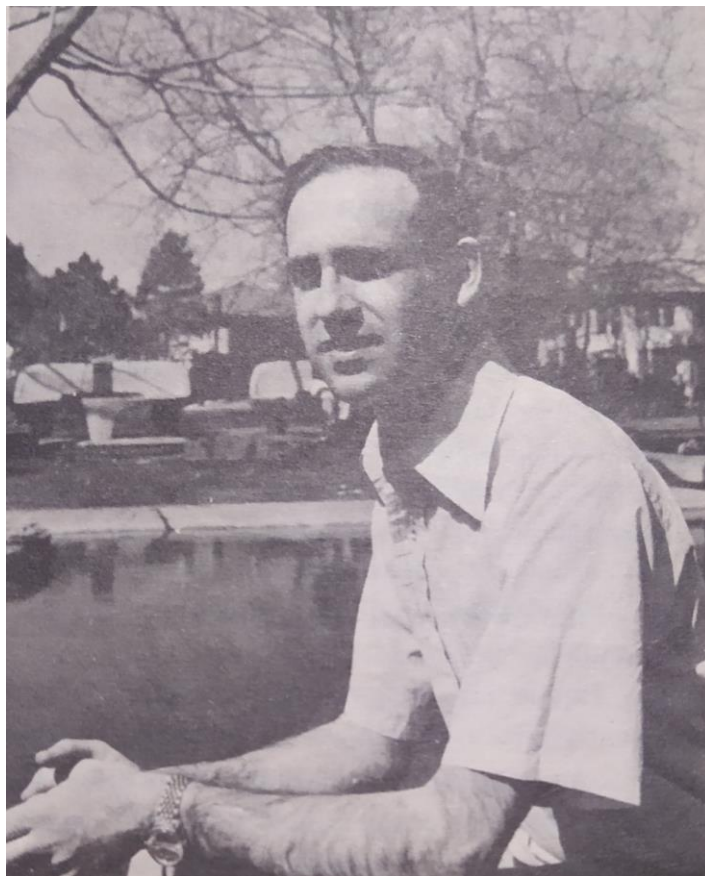
У лютым 1972 года я зноў убачыў адданных у Калькуце, і яны запрасілі мяне на фестываль у Маяпур (святшчэнны востраў, які знаходзіцца ў 90 мілях на поўначы ад Калькуты). Фестываль праводзіўся ў гонар Госпада Чайтаны Махапрабху, які лічыцца інкарнацыяй Самога Крішны. Я планаваў зрабіць паездку ў Няпал, але Корпус Свету не даў мне дазволу пакідаць Індыю, і тады я адправіўся ў Маяпур.

Я разлічваў застацца ў Маяпуры не больш чым на два дні, але, урэшце, затрымаўся там на цэлы тыдзень. На востраве я апынуўся адзіным заходнім не-адданым, які

атрымаў унікальную магчымасць жыць разам з адданымі на іх зямлі і бліжэй пазнаёміцца з рухам свядомасці Крішны.

На трэці дзень фестывалю мне прапанавалі пазнаёміцца з Шрілай Прабхупадай. Ён жыў у невяліччай паўглінянай паўсаламянай хаціне, абсталяванай вельмі прастай мэбляй. Шріла Прабхупада прапанаваў мне сесці, спытаўшыся хто я такі і ці ёсць у мяне якія-небудзь пытанні. Адданыя растлумачылі мне, што Шріла Прабхупада можа адказаць на ўсе мае пытанні, таму што ён прадстаўляе вучнёўскую пераемнасць духоўных настаўнікаў. Тады я падумаў, што, напэўна Шріла Прабхупада ведае ўсё, што адбываецца ў свеце. Прынамсі, так сцвярджалі яго вучні, да якіх я ставіўся з вялікай пашанай і зачараваннем. Такім чынам, маючы ўсё гэта на ўвазе, я пачаў задаваць яму пытанні. Так, незнарок, я звярнуўся да гуру, духоўнага настаўніка, як гэта патрабуюць «Веды» – пакорліва пытаючыся пра духоўнае жыццё.

Здавалася, Шріла Прабхупада быў задаволены мной, і на працягу некалькіх дзён ён адказваў на ўсе мае пытанні. Хаця я грунтаваў іх на акадэмічным пункце гледжання, Прабхупада даваў мне асабістыя адказы, якія дапамаглі адухавіць маё жыццё. Яго адказы былі лагічныя, навуковыя, задавальняючыя і дзіўна ясныя. Да сустрэчы з ім і яго вучнямі духоўнае жыццё здавалася мне чымсьці невыразным, але нашы размовы зрабілі яго рэальным і захапляючым. Шріла Прабхупада цяплява дапамагаў мне зразумець, што Крішна – Бог, што Ён вярхоўны цешачыйся, вярхоўны сябра і вярхоўны заступнік. Я сам сабе перашкаджаў у прыняцці відавочнага: што я павінен сур'ёзна ставіцца да свядомасці Бога, каб атрымаць магчымасць зразумець Яго. Таму Шріла Прабхупада вельмі настойліва і дабразычліва ўпэўніваў мяне ў гэтым. І хаця я не заўсёды верна выказваў сябе, ён разумеў кожнае маё пытанне і дасканала адказваў на яго.

Боб Коэн,
14 жніўня 1974 года.

Крішна – усепрывабны

27 лютага 1972 года

Боб: Хто такі вучоны?

Шріла Прабхупада: Той, хто ведае ўсе рэчы як яны ёсць.

Боб: Ён думае, што ведае гэтыя рэчы як яны ёсць.

Шріла Прабхупада: Што вы казалі?

Боб: Ён спадзяецца, што ведае гэтыя рэчы такімі як яны ёсць.

Шріла Прабхупада: Не, ён павінен усё ведаць дакладна. Мы звяртаемся да вучонага, таму што ён мае дакладныя веды. Вучоны – гэта той, хто павінен ведаць усе рэчы як яны ёсць. Крішна значыць «усепрывабны».

Боб: Усепрывабны?

Шріла Прабхупада: Так. Калі Бог не вабіць да Сябе, як Ён можа быць Богам? Чалавек здаецца больш значным, калі ён да ўсяго яшчэ і прывабны. Хіба гэта не так?

Боб: Так.

Шріла Прабхупада: Значыцца, Бог павінен быць прывабным, і Ён вабіць да Сябе ўсіх. Таму калі ў Бога і ёсць нейкае імя, або вы пажадаеце Яго як-небудзь назваць, гэта павінна быць імя «Крішна».

Боб: Але чаму толькі Крішна?

Шріла Прабхупада: Таму што Ён усепрывабны. Крішна азначае «ўсепрывабны».

Боб: Так, гэта я ўжо зразумеў.

Шріла Прабхупада: Сапраўды, Госпад не мае ніякіх імёнаў, але мы заведзем Яго адпаведна Ягоным якасцям. Калі чалавек вельмі прыгожы, мы называем яго «прыгожым». Калі чалавек вельмі разумны, мы заведзем яго «мудрацом». Такім чынам, імёны даюцца ў адпаведнасці з якасцямі. Госпад з'яўляецца ўсепрывабным, таму імя Крішна належыць толькі Яму. Крішна значыць «усепрывабны». Гэта імя ўключае ў сябе ўсё.

Боб: А што вы скажаце пра імя «ўсемагутны»?

Шріла Прабхупада: Так... Калі б Бог не быў усемагутным, дык як бы Ён мог быць усепрывабным?

Шьямасундара [амерыканскі адданы, сакратар Шрілы Прабхупады]: Гэта імя ўключае ў сябе ўсё.

Шріла Прабхупада: Так, усё. Гэта значыць, што Ён вельмі прыгожы, вельмі мудры, вельмі магутны і вельмі слаўты...

Боб: А махляры вабяцца Крішнай?

Шріла Прабхупада: О, безумоўна! Таму што Ён таксама найвялікшы махляр.

Боб: Хіба гэта магчыма?

Шріла Прабхупада: (смяецца): Так, Ён заўсёды цвяліў *gopi*.

Боб: Цвяліў?

Шріла Прабхупада: Так. Часам, калі Радхарані выходзіла са Сваёй хаты, Крішна нападаў на Яе, і калі Яна падала са словамі: «Крішна, калі ласка, не мучай Мяне так», – Яны разам апыняліся на зямлі, і Крішна карыстаўся магчымасцю пацалаваць Яе (смяецца). Радхарані была вельмі задаволена, хаця ў гэтым выпадку Крішна паводзіў Сябе як вялікі нягоднік. Калі б Крішна не валодаў шальмоўствам, дык як бы яно існавала ў свеце? Наша канцэпцыя Бога заключаецца ў тым, што Ён – крыніца ўсяго. Калі б у Крішны не было шальмоўства, як бы яно з'явілася тут? Такое магчыма толькі

таму, што Крішна – крыніца ўсяго. Але Яго махлярства настолькі цудоўнае, што яму нават можна пакланяцца.

Боб: А што да тых, чыё махлярства не такое цудоўнае?

Шріла Прабхупада: Не, махлярства ніколі не можа быць цудоўным, але Крішна – абсалютны. Ён – Бог. Таму Яго дзеянні заўсёды добрыя. Крішна – усеблагі. Бог – заўсёды блгі.

Боб: Так.

Шріла Прабхупада: Такім чынам, калі Бог робіцца махлярам, гэта таксама добра. Такі Крішна. Махлярства – гэта дрэнна, але калі за гэта бярэцца Крішна, (а Ён – абсалютнае блага), яно робіцца дабром. Гэта адзінае, што трэба зразумець.

Боб: А ці ёсць людзі, якіх не вабіць Крішна?

Шріла Прабхупада: Не. Усе людзі вабяцца Ім. Каму, скажыце, не падабаецца Крішна? Вы павінны прывесці прыклад: «Вось гэтага чалавека, гэтую жывую істоту зусім не вабіць Крішна». Але адшукайце такую асобу.

Боб: Чалавек можа рабіць штосьці дрэннае, пры гэтым ведаючы, што гэта дрэнна, але ён усё роўна працягвае гэта рабіць, бо жадае атрымаць грошы, уладу ці вядомасць...

Шріла Прабхупада: Так.

Боб: ... і тады ён думае, што Бог непрывабны. Бог здаецца яму непрывабным, таму што прымушае яго адчуваць віну за свае ўчынкі.

Шріла Прабхупада: Не, не Бог. Чалавек жадае зрабіцца магутным або багатым, так? Але няма нікога, багацейшага за Крішну. Таму Крішна таксама вабіць яго.

Боб: А калі асоба моліцца Крішне дзеля ўзбагачэння, яна зрабіцца багацей?

Шріла Прабхупада: Безумоўна!

Боб: Няўжо можна ўзбагаціцца такім шляхам?

Шріла Прабхупада: Так. Таму што Крішна – усемагутны, і калі вы вельмі жадаеце, Ён зробіць вас багатым.

Боб: А калі чалавек вядзе грэшнае жыццё і адначасова моліцца Крішне, каб зрабіцца багатым, ён атрымае багацце?

Шріла Прабхупада: Так, бо маліцца Крішне – не грэх.

Боб: Гэта зразумела.

Шріла Прабхупада (смеючыся): Так ці інакш, калі чалавек моліцца, вы не можаце сказаць, што ён дрэнны.

Боб: Так.

Шріла Прабхупада: Крішна гаворыць у «Бхагават-гіце»: *anī cet sudurācāro bhad̐jate mām ananyā-bhāk*. Вы чыталі гэта?

Боб: Так. Я не ведаю санскрыта, але па-англійску магу нагадаць.

Шріла Прабхупада: Хм-м.

Боб: «Нават калі самы грэшны з людзей звернецца да Мяне з малітвай...»

Шріла Прабхупада: Так.

Боб: «... ён абавязкова ўзвысіцца».

Шріла Прабхупада: Верна. Як толькі чалавек пачынае маліцца Крішне – гэта ўжо не грэх. Таму Крішна – усепрывабны. У «Ведах» гаварыцца, што Абсалютная Ісціна, Вярхоўная Асоба Бога, з'яўляецца крыніцай усіх асалод – *raso vai saḥ*. Кожны жадае ўзбагаціцца, таму што знаходзіць у гэтым якісьці смак.

Боб: Прабачце, што?

Шріла Прабхупада: Нейкі смак. Дапусцім, чалавек – прапойца. Але чаму ён п'е? Таму што гэта прыносіць яму нейкую асалоду. Такім чынам, калі чалавек жадае ўзбагаціцца, значыць ён бачыць у багацці якісьці жаданы смак.

Боб: Як гэта – «смак»?

Шріла Прабхупада (да Шьямасундары): Як лепш азначыць гэта слова?

Шьямасундара: Прыемнасць.

Боб: А, зразумела.

Шріла Прабхупада: Так, прыемнасць. «Веды» ж гавораць так: *расо ваі сах*. Таму больш дакладны пераклад гэтага слова будзе – *раса* (У пакой уваходзіць Малаці, жонка Шьямасундары, з падносам ежы). О, што гэта?

Малаці: Печаныя баклажаны.

Шріла Прабхупада: О! Усепрывабныя! Усепрывабныя! (Смяецца).

Шьямасундара: А ў якім сэнсе Крішна – найвялікшы вучоны?

Шріла Прабхупада: Ён ведае ўсё. Вучоны – гэта той, хто мае дасканалыя веды пра свой прадмет. Гэта вучоны. Крішна ж ведае ўсё.

Боб: Мяне запрасілі сюды як настаўніка і вучонага.

Шріла Прабхупада: Ага, навучанне. Але калі вы не маеце дасканалых ведаў, як вы можаце вучыць? Вось у чым наша пытанне.

Боб: Можна вучыць і не маючы дасканалых ведаў.

Шріла Прабхупада: Гэта падман, а не навучанне. Гэта проста ашуканства. Вучоныя гавораць: «Спачатку быў нейкі згустак матэрыі... потым, магчыма, узнікла тварэнне, і далей, напэўна...» Гэта не што іншае як ашуканства. Гэта не навучанне, а надзіманне.

Боб: Дазвольце мне вярнуцца да нашай ранішняй размовы. Яна была вельмі цікавай. Я спытаў вас пра цуды, і вы адказалі, што ў іх вераць толькі неразумнікі. Як, напрыклад, калі вы дзіця і бачыце, што дарослы падымае стол, дык для вас гэта цуд. Або, скажам, калі вы хімік, злучаеце кіслату і аснову, і пры рэакцыі вылучаецца дым, ці адбываецца што-небудзь іншае, недасведчаны чалавек ліча гэта цудам. Але ўсё мае сваю заканамернасць, і калі вы бачыце ў гэтым цуд, значыць, вы проста не ведаеце тэхналогіі працэсу. Таму толькі глупцы могуць верыць у цуды, і – выпраўце, калі я памыляюся...

Шріла Прабхупада: Так, усё верна.

Боб: Вы гаварылі, што Хрыстос прыходзіў у той час, калі людзі былі вельмі недасведчаныя, і цуды былі неабходныя, каб дапамагчы ім. Але я не ўпэўнены ў тым, ці верна я зразумеў вашыя словы.

Шріла Прабхупада: Так, так. Цуды – гэта для невукаў.

Боб: Я спытаў вас пра гэта, таму што ў Індыі вельмі часта можна пачуць пра людзей, якія робяць такія цуды.

Шріла Прабхупада: Крішна – найвялікшы чарадзея.

Боб: Так.

Шріла Прабхупада: Кунці сцвярджае, што...

Боб: Няўжо я зусім не магу вучыць, не маючы дасканалых ведаў? Напрыклад, я магу...

Шріла Прабхупада: Вы можаце вучыць толькі таму, што ведаеце самі.

Боб: Дык я і не прэтэндую на тое, што навучу большаму, чым ведаю сам.

Шріла Прабхупада: Гэта і ёсць ашуканства.

Шьямасундара: Іншымі словамі, немагчыма вучыць ісціне, маючы няпоўныя веды.

Шріла Прабхупада: Так. Ніводная чалавечая істота не можа зрабіць гэтага. Хіба магчыма вучыць дасканалым ведам, маючы недасканалыя пачуцці? Напрыклад, вы бачыце дыск сонца, але гэта не значыць, што вы дасягнулі сонца. Вы можаце адказаць, што яго можна бліжэй разглядзець у тэлескоп, але і тэлескоп зроблены вамі, а вы недасканалы. Як тады ваша тэхніка можа быць дасканалай? Такім чынам, ваша веданне сонца таксама няпоўнае. Дык, адкажыце, як вы збіраецеся вучыць каго-небудзь пра Сонца, калі самі не маеце ведаў? Гэта проста ашуканства.

Боб: А калі, напрыклад, я буду вучыць таму, што па нашых меркаваннях, Сонца

знаходзіцца ў адлегласці 93 000 000 міляў ад Зямлі?

Шріла Прабхупада: Як толькі вы гаворыце пра меркаванні – гэта ўжо ненавукова.

Боб: У такім выпадку можна лічыць, што ўся навука ненавуковая.

Шріла Прабхупада: Вось у тым-та і справа!

Боб: Уся навука, калі вы ведаеце, заснавана на меркаваннях.

Шріла Прабхупада: Так. Іх вучэнне недасканаласць. Падобна да іх рэкламы пра Месяц. Мабыць, вы лічыце такія веды дасканалымі?

Боб: Не.

Шріла Прабхупада: Якую з гэтага можна зрабіць выснову?

Боб: Дык у чым тады грамадскі абавязак настаўніка? Напрыклад, настаўніка прыродазнаўства. Пра што ён павінен гаварыць аўдыторыі?

Шріла Прабхупада: Аўдыторыі? Ён павінен даваць веды пра Крішну.

Боб: І ён не можа вучыць пра...

Шріла Прабхупада: Не. Гэта ўключае ў сябе ўсё. Яго мэтай павінна быць пазнанне Крішны.

Боб: А хіба нельга вучонаму даследваць навуку пра тое, як злучаць аксід са шчолаччу або якую-небудзь іншую навуку з мэтай пазнання Крішны?

Шріла Прабхупада: Якім чынам?

Боб: Калі займаючыся навукай, вучоны адкрывае заканамернасці ў прыродзе, ён можа лёгка заўважыць, што імі кіруе нейкая сіла...

Шріла Прабхупада: У папярэднія дні я ўжо тлумачыў пра гэта. Аднойчы я ўжо размаўляў з адным хімікам пра тое, як у адпаведнасці з хімічнымі формуламі, пры злучэнні вадароду з кіслародам узнікае вада. Верна я гавару?

Боб: Так.

Шріла Прабхупада: А цяпер паспрабуйце ўявіць аб'ём вады ў Атлантычным ці Ціхім акіянах. Колькі хімічных рэчываў патрабуецца для таго, каб атрымаць столькі вады?

Боб: Колькі?

Шріла Прабхупада: Так, колькі тон?

Боб: Шмат!

Шріла Прабхупада: Хто ж тады даставіў іх сюды?

Боб: Гэта зрабіў Бог.

Шріла Прабхупада: Верна, бо хтосьці ж павінен усё гэтае рабіць.

Боб: Безумоўна, так.

Шріла Прабхупада: Вось што такое навука. Вы можаце вучыць падобным чынам.

Боб: Ці патрэбна тады вучыць, што, калі вы злучыце аксід са шчолаччу, яны нейтралізуюць адзін аднаго?

Шріла Прабхупада: Той жа самы прыклад. Існуе мноства розных рэакцый, але хто іх выконвае? Хто забяспечвае вас аксідам і шчолаччу? (*Доўгая паўза*).

Боб: Відавочна, што гэта выходзіць усё з той жа крыніцы, што і вада.

Шріла Прабхупада: Верна, таму што вы не вылучыце вады, не маючы кіслароду і вадароду. Паспрабуйце ўявіць, што маюцца вялікія аб'ёмы вады не толькі ў Атлантычным і Ціхім акіянах, але і на мільёнах іншых планет, дзе таксама ёсць мільёны атлантычных і ціхіх акіянаў. Дык хто тады злучае кісларод з вадародам, каб атрымліваць гэтую ваду, хто забяспечвае ўсімі неабходнымі рэчывамі? Вось у чым пытанне. Хтосьці ж зрабіў гэта, а інакш адкуль яно з'явілася?

Боб: А для чаго тады вучыць, як зрабіць ваду пры дапамозе кіслароду і вадароду? Якая патрэба выконваць гэту рэакцыю? Вось вы злучаеце кісларод з вадародам...

Шріла Прабхупада: Гэта другарадна, і зрабіць такое не вельмі цяжка. Напрыклад, як Малаці гатуе *пурі* [разнастайнасць хлеба]. Яна бярэ муку, гхі [топленое масла] і робіць

з гэтага *пурі*. Калі б не было мукі і масла, хіба магчыма было б зрабіць што-небудзь? У «Бхагават-гіце» ёсць такое сцвярджэнне: «Вада, зямля, агонь, паветра – усё гэта Мае энергіі». А што ёсць ваша цела? Вонкавае цела – ваша энергія. Чулі вы калі-небудзь пра гэта? Ваша цела складаецца з вашай энергіі. Напрыклад, калі я харчуюся...

Боб: Так.

Шріла Прабхупада: ...я ствараю нейкую энергію, якая падтрымлівае маё цела.

Боб: Так, зразумела.

Шріла Прабхупада: Таму ваша цела складаецца з вашай жа энергіі.

Боб: А калі вы спажываеце ежу, з ёй вы атрымліваеце таксама і сонечную энергію.

Шріла Прабхупада: Зараз я дам вам прыклад. Калі я засвойваю ежу, пры гэтым вылучаецца энергія, якая падтрымлівае маё цела. Аднак калі я атрымаю недастатковую колькасць энергіі, цела зробіцца слабым і нездаровым. Такім чынам, яно ўтвараецца з нашай уласнай энергіі. Падобна да гэтага, вялізарнае касмічнае цела – Сусвет – зроблены энергіяй Крішны. Як магчыма адмаўляць гэта? Ваша цела створана вашай энергіяй, таму сусветнае цела таксама павінна быць створана чыйсьці энергіяй. І гэты хтосьці – Крішна (*Доўгая паўза*).

Боб: Можна я трошкі абмяркую гэта?

Шріла Прабхупада: Тут няма пра што меркаваць. Гэта – факт (*Смяецца*). Вашы валасы растуць кожны дзень, чаму? Таму што вы маеце нейкую энергію.

Боб: Энергію, якую я атрымліваю праз ежу.

Шріла Прабхупада: Так ці інакш вы ўсё роўна атрымліваеце яе. І пры дапамозе гэтай энергіі вашы валасы растуць. Такім чынам, калі ваша цела ствараецца вашай энергіяй, то велізарнае праяўленне ўтвараецца энергіяй Бога. Гэта факт! Гэта ж не *ваша* энергія.

Боб: Так. Зараз я зразумеў.

Адданы: Мабыць, і планеты Сусвету з'яўляюцца прадуктам сонечнай энергіі?

Шріла Прабхупада: Так, але хто стварыў Сонца? Яно – энергія Крішны. Сонца дае цяпло, а Крішна гаворыць: *бхūмір āпо 'нало вāйух* – «Цяпло – гэта Мая энергія». Такім чынам, Сонца прадстаўляе цеплавую энергію Крішны. Гэта не ваша энергія. Вы не можаце сказаць: «Я стварыў Сонца». Але хтосьці ж павінен быў яго стварыць. І Крішна гаворыць, што ўсё гэта выходзіць з Яго. Мы ж верым Крішне. Таму мы – крішнаіты.

Боб: Крішнаіты?

Шріла Прабхупада: Так. І нашы веды дасканалыя. Калі я гавару, што цяпло – гэта энергія Крішны, вы не можаце нічога адмовіць, таму што гэта не ваша энергія. Ваша цела мае толькі пэўную колькасць цяпла. Падобна да гэтага, цяпло – таксама нечая энергія. Але хто гэтая асоба, што валодае ёю? Гэта – Крішна. Крішна гаворыць: «Так. Гэта Мая энергія». Таму нашы веды дасканалыя. Калі я прымаю погляды найвялікшага вучонага, я сам раблюся найвялікшым вучоным. Па сваіх уласных якасцях я магу быць глупцом, але з-за таго, што я прыняў веды ад вялікага вучонага, я таксама раблюся вялікім вучоным. І ў мяне няма цяжкасцей.

Боб: Прабачце, як вы сказалі?

Шріла Прабхупада: Для мяне няцяжка зрабіцца вялікім вучоным, таму што я прымаю веды ад найвялікшага вучонага (*Доўгая паўза*). «Зямля, вада, агонь, паветра, эфір, розум, інтэлект і эга – усё гэта Мае восем асобных энергій».

Боб: Як зразумець «асобных»?

Шріла Прабхупада: Падобна да малака каровы. Што такое малако? Гэта асобная энергія каровы (*Шьямасундара і Боб, зразумеўшы сэнс, пачынаюць смяцца*). А хіба не? Малако з'яўляецца праявай асобнай энергіі каровы.

Шьямасундара: Гэта як пабочны прадукт?

Шріла Прабхупада: Верна.

Боб: А якая значнасць у адасабленні гэтай энергіі ад Крішны?

Шріла Прабхупада: «Адасабленне» – значыць, што яна выходзіць з цела каровы, але ж гэта не сама карова. Таму яна лічыцца адасобленай.

Боб: Такім чынам, і зямля, і ўсё, што тут ёсць, выходзіць з Крішны, але не з’яўляецца Самім Крішнай?

Шріла Прабхупада: Гэта не Крішна. Або, лепш кажучы, і Крішна і не Крішна адначасова. Вось у чым наша філасофія – філасофія адзінства і адрознення. Напрыклад, нельга сказаць, што гэтыя рэчы адрозніваюцца ад Крішны, бо без Крішны яны не маглі б існаваць. І ў той жа час, вы не можаце сказаць: «Дазвольце мне пакланяцца вадзе. Чаму Крішне?» Пантэісты гавораць, што ўсё існае ёсць Бог, таму ўсё, што мы робім, будзе з’яўляцца пакланеннем Богу. Гэта філасофія майявады: калі Бог зрабіў усё, значыцца ўсё ёсць Бог. Але ў нашай філасофіі Бог з’яўляецца ўсім і няўсім адначасова.

Боб: Дык што на зямлі з’яўляецца Богам? Ці ёсць тут што-небудзь, што прадстаўляе Бога?

Шріла Прабхупада: Так. Усё зроблена энергіяй Бога. Але гэта не значыць, што пакланяючыся ўсяму, вы пакланяецеся Богу.

Боб: Дык што ж тады на зямлі не *майя* [ілюзія?] Гэта...

Шріла Прабхупада: *Майя* азначае «энергія».

Боб: Энергія?

Шріла Прабхупада: Так. *Майя*. Яе іншае значэнне – «ілюзія». Як, напрыклад, глупцы прымаюць энергію за крыніцу энергіі. І гэта – *майя*. Падобна да сонечнага святла, калі яно ўваходзіць у ваш пакой. Сонечнае святло – гэта энергія Сонца, але калі яно ўваходзіць да вас у пакой, вы не скажаце, што ўвайшло само Сонца. Калі б яно сапраўды завітала да вас, тады і вы, і ваш пакой – усё б знішчылася. У вас не было б нават і імгнення, каб зразумець, што здарылася. Хіба не так?

Боб: Так.

Шріла Прабхупада: Але зноў, вы не можаце сказаць, што сонечнае святло не з’яўляецца Сонцам. Адкуль без Сонца ўзяцца святлу? Такім чынам, вы і можаце сказаць так, і не можаце, таму што гэта і Сонца, і не Сонца адначасова. Вось у чым наша філасофія. *Ачінтйа-бхедабхеда* – недаступная і загадкавая. Праз матэрыяльныя пачуцці вы ніколі не зразумеете адначасовае спалучэнне дадатнага і адмоўнага, бо гэта загадкавая энергія. Калі ўсё з’яўляецца Крішнай, значыцца, Крішна можа праявіць Сябе праз любую Сваю энергію. Такім чынам, калі мы пакланяемся Крішне праз якую-небудзь форму, зробленую з зямлі, вады ці чаго-небудзь іншага, гэта – Крішна. Хіба вы можаце сказаць, што гэта не Крішна. Калі мы пакланяемся металічнай форме Крішны [Боству ў храме], мы пакланяемся Самому Крішне. І гэта факт, таму што метал – энергія Крішны, якая не адрозніваецца ад Яго Самога. Крішна настолькі магутны, што можа з’явіць Сябе ў любой Сваёй энергіі. Таму пакланенне Боству – не паганства. Гэта сапраўднае пакланенне Богу, з поўным веданнем дадзенага працэсу.

Боб: Такім чынам, калі вы ведаеце працэс, Боствы робяцца Крішнай?

Шріла Прабхупада: Не робяцца. Яны і ёсць Крішна.

Боб: Значыць, Боствы – гэта Крішна, аднак трэба ведаць працэс пакланення?

Шріла Прабхупада: Так. Ёсць такі прыклад з электрычным провадам. Электрычны провад дае электрычнасць. І той, хто ведае тэхніку, можа карыстацца гэтай электрычнасцю, што знаходзіцца ўнутры проваду.

Шьямасундара: А інакш ён будзе звычайным дротам.

Шріла Прабхупада: Звычайным дротам.

Боб: Значыць, калі я пабудую статую Крішны, яна не будзе з’яўляцца Крішнай, пакуль...

Шріла Прабхупада: Гэта Крішна. Вам толькі трэба зразумець, што гэта Крішна. Гэта Крішна.

Боб: Не проста спалучэнне зямлі і бруду?

Шріла Прабхупада: Не. Зямля не можа існаваць асобна без Крішны. Крішна гаворыць: «Мая энергія». Вы ж няздольныя адасобіць энергію ад крыніцы энергіі. Гэта немагчыма для вас, таксама як і адасобіць цяпло ад агню, хаця агонь адрозніваецца ад цяпла, а цяпло – ад агню. Каб адчуць цяпло, вам не трэба дакранацца да агню, аднак агонь, вылучаючы цяпло, не змяняе свайго пачатковага выгляду. Падобна да гэтага, Крішна можа лёгка стварыць нешта пры дапамозе Сваіх энергій, але пры гэтым заставацца ўсё тым жа Крішнай. Філософы-майявадзі, насупраць, лічаць, што калі Крішна ёсць усё, значыцца, Ён губляе Сваю індывідуальнасць. Гэта чыста матэрыялістычнае меркаванне. Напрыклад, калі я патрошкі вып’ю ўсю гэту шклянку малака, значыць, яго ўжо не будзе тут, яно пойдзе ў мой страўнік. Але Крішна не такі. Ён – усемагутны. Мы пастаянна карыстаемся Яго энергіямі, але Ён заўсёды застаецца такім як ёсць, нязменным. Як чалавек, які можа зацаць вялікае мноства дзяцей, але сам застаецца нязменным. Грубы прыклад. Чалавек не памрэ ад таго, што народзіць сотню дзяцей. Таксама і Бог, Крішна, хаця і мае бясконцую колькасць дзяцей, усё роўна працягвае існаваць.

*пӯрґасйа пӯрґам а́дāйа
пӯрґам ева́вайі́шйате*

«Ён ёсць поўнае цэлае, і нават пасля таго, як з Яго выходзіць такое мноства закончаных частак, Ён застаецца ў поўнай раўнавазе». Вось у чым заключаецца свядомасць Крішны. Крішна – несканчальны. Ён вельмі магутны, і таму – усепрывабны. І гэта толькі адна з бясконцых праяў энергіі Крішны, якіх Ён мае незлічонае мноства. Такім чынам, калі вы працягваеце падрабязна даследваць Крішну, гэта і ёсць свядомасць Крішны, а не простае разважанне: «Мабыць, так, а, мабыць, не так». Тут усё абсалютна! Як ёсць!

Шьямасундара: І вывучаць гэта можна бясконца.

Шріла Прабхупада: А як гэта можа скончыцца? Крішна мае бясконцыя энергіі.

Ведычная культура: варнашрама-дхарма 28 лютага 1972 года

Боб: Я запытваўся у адданных пра тое, як яны ставяцца да сексу. Але я не магу ўявіць сябе на іх месцы. Разумеецца, у канцы лета я хацеў бы ажаніцца.

Шріла Прабхупада: Хм-м?

Боб: Калі я вярнуся ў Амерыку, у жніўні ці ў верасні, я жадаў бы ажаніцца. Адданыя казалі мне, што сямейныя людзі павінны мець секс толькі для зачацця дзяцей, але я нават не магу ўявіць сябе ў такім становішчы. Якім жа павінна быць сексуальнае жыццё чалавека, які жыве ў матэрыяльным свеце?

Шріла Прабхупада: Па ведычных прынцыпах, сексу трэба пазбягаць цалкам. Ведычны працэс непасрэдна вучыць, як вызваліцца з матэрыяльных ланцугоў, бо людзі няўхільна цягнуцца да шматлікіх матэрыяльных асалод, асабліва да сексуальнага жыцця. У «Бхагаватам» гаворыцца, што гэты матэрыяльны свет...

пумсах стрійā мйтхуні-бхāвам етам

Мужчына прыхільны да жанчыны, жанчына – да мужчыны. Так адбываецца не толькі ў чалавечым грамадстве, але і сярод звяроў. Гэтая прыхільнасць з’яўляецца асноўным прынцыпам матэрыяльнага жыцця. Такім чынам, жанчына шукае мужчыны, а мужчына – жанчыны. Уся мастацкая літаратура, раманы, драмы, кіно і нават звычайная рэклама, як вы бачыце, прысвечана адлюстраванню прыхільнасці паміж мужчынай і жанчынай. У кожнай вітрыне магазіна вы знойдзеце ўсю тую ж жанчыну і таго ж мужчыну.

*праврттір ешā бхūtānām
ніврттіс ту махāпхалām*

Такім чынам, гэта прыхільнасць вечная.

Боб: Прыхільнасць паміж мужчынай і жанчынай?

Шріла Прабхупада: Мужчынай і жанчынай. А калі вы жадаеце вызваліцца з матэрыяльнага свету, прыхільнасць да сексу павінна звесціся да нуля. Інакш вы будзеце вымушаны вяртацца да паўторных нараджэнняў, як у цэле чалавечай істоты, паўбога, так і ў цэле жывёл, змеяў, птушак, звяроў. Вам зноў прыйдзецца нарадзіцца тут. Таму павялічваць свае прыхільнасці – не для нас, хаця менавіта гэта з’яўляецца асноўнай тэндэнцыяй усяго грамадства. *Грха, кшетра, сута* [хата, зямля, сыны]. Але калі чалавек можа паменшыць або, яшчэ лепш, цалкам спыніць іх – гэта найвышэйшы ўзровень. Вось чаму наша ведычная сістэма перш-наперш выходзіць хлопчыкаў-брахмачарі, няведаючых сексуальнага жыцця. Галоўны прынцып у тым, каб паменшыць, а не павялічыць свае прыхільнасці. З гэтай мэтай была створана сістэма *варнашрама-дхармы*. Такая сістэма, прынятая ў Індыі, размяжоўвала грамадства па *варнах* і *ашрамах*, на чатыры сацыяльных і чатыры духоўных уклады жыцця. *Брахмачар’я* [жыццё вучня, які трымаецца зарокі бясшлюбства], *гріхастха* [сямейнае жыццё], *ванастха* [адыход ад людскога жыцця] і *саньяса* [поўнае адрачэнне ад свету] – гэта чатыры духоўныя ўклады. Прадстаўнікамі сацыяльнага ўкладу з’яўляюцца *брахманы*

[інтэлектуалы], *кшатрыі* [адміністратары], *вайшы* [гандляры і фермеры] і *шудры* [звычайныя рабочыя]. Такім чынам, сістэма варнашрама-дхармы так аблягчае выкананне рэгулюючых прынцыпаў жыцця, што нават калі чалавек і пажадае атрымаць нейкую матэрыяльную асалоду, у рэшце рэшт, ён усё роўна вызваліцца і трапіць дамоў, назад да Бога. Вось які працэс. Паступова сексуальнае жыццё робіцца для нас проста непатрэбным, але мы заўсёды прыхільныя да яго, і менавіта для гэтага былі дадзены рэгулюючыя прынцыпы, якіх мы павінны заўсёды трымацца. (*Дзесьці пачаўся кіртан, чуецца барабан-мріданга, смех і громкія гукі ракавін*).

Шріла Прабхупада: У «Шрімат-Бхагаватам» гаварыцца:

*пумсах стрійā мйтхуні-бхāвам етам
тайор мйтхо хрдайа-грантхім āхух
ато грха-кшетра-сутāпта-віттаір
джанасйа мохо 'йам ахам маметі*
[Бхāг. 5.5.8]

Секс – прыхільнасць да мужчыны ці жанчыны – асноўны прынцып матэрыяльнага існавання. І калі яны злучаюцца, калі мужчына і жанчына сыходзяцца разам, іх прыхільнасць павялічваецца, што вымушае іх набываць *грыху* (дом), *кшэтру* (зямлю), *суту* (дзяцей), *апту* (сяброў і знаёмых) і *вітту*. *Витта* азначае грошы. Такім чынам – *грха-кшетра-сутāпта-віттаіх* паступова заблытвае чалавека. *Джанасйа мохо 'йам*: гэта – ілюзія. Чалавек, які знаходзіцца ў ілюзіі разважае так: *ахам маметі*: «Я ёсць цела, і ўсё, што датычыцца яго, – маё».

Боб: Што, што, паўтарыце, калі ласка, яшчэ раз?

Шріла Прабхупада: Калі матэрыяльная прыхільнасць павялічваецца, у нас пачынаюць з'яўляцца такія думкі: «Я ёсць цела, якое я атрымаў у пэўным месцы. Цяпер гэта мая радзіма». Далей чалавек пачынае рабіць вынікі: «Я – амерыканец, я – індус, я – немец, я – гэтае, я – тое, я – цела. Гэта мая радзіма. Я магу паахвяраваць усім дзеля сваёй краіны і грамадства». Такім чынам, ілюзія ўзрастае. Той, хто ў момант смерці знаходзіцца пад уплывам такой ілюзіі, прымае іншае цела. Гэта можа быць як вышэйшы тып цела, так і ніжэйшы, адпаведна *карме* чалавека. Калі нехта, напрыклад, атрымлівае вышэйшы тып цела, што таксама з'яўляецца пасткай, ён трапляе на райскія планеты. А калі ён робіцца катом ці сабакай, значыцца, яго папярэдняе жыццё было проста змарнавана. Ці ён нараджаецца дрэвам, што таксама магчыма. Аднак гэта навука невядома ў свеце: як душа пераходзіць з аднаго цела ў другое, і я як яна потым заблытваецца, атрымліваючы розныя целы. Гэта навука малавядомая. Таму калі Арджуна гаварыў: «Як я магу забіць майго брата і дзеда, якія зараз пастроіліся на тым баку...» – ён засноўваўся на цялеснай канцэпцыі жыцця. Такім чынам, не маючы магчымасці вырашыць свае праблемы, Арджуна аддаўся Крішне, прыняўшы Яго сваім духоўным настаўнікам. І як толькі Крішна зрабіўся настаўнікам Арджуны, Ён адразу адчытаў яго:

*аішочйāн анваішочас твам
праджнйā-вāдāmйі ча бхāшасе
гатāсўн агатāсўмйі ча
нāнуішочанті паṇḍītāх*

«Ты гаворыш як вучоны чалавек, але ты глупец нумар адзін, таму што выходзіш з цялеснай канцэпцыі жыцця». Секс толькі павялічвае цялесную канцэпцыю, і наша задача ў тым, каб звесці яго да нуля.

Боб: Трэба абмяжоўваць яго на ўсіх узроўнях жыцця?

Шріла Прабхупада: Так. Абмяжоўваць. Хлопчыкі, якія праходзяць навучанне да дваццаці пяці год, цалкам утрымліваюцца ад сексу. Яны – *брахмачарі*. Некаторыя з іх застаюцца *наіштіка-брахмачарі* [захоўваюць цнатлівасць на працягу ўсяго жыцця], бо атрымаўшы адукацыю і добра валодаючы духоўнымі ведамі, яны ўжо не жадаюць жаніцца. Ёсць яшчэ адно абмежаванне – секс па-за шлюбам забаронены. Па гэтай прычыне ў чалавечым грамадстве існуе шлюб, а ў жывёл яго няма.

Але людзі мала-памалу ператвараюцца з чалавечага грамадства ў грамадства жывёл. І як было прадказана ў *шастрах*, яны забываюць пра шлюб. *Дāмпатйе бхіручір хетух* – «У Калі-югу [цяперашні век разладу], шлюб, у рэшце, перастане існаваць». Хлопец і дзяўчына будуць проста дамаўляцца жыць разам, і іх узаемаадносіны будуць трымацца толькі на сіле сексу. А калі мужчына ці жанчына не будуць задавальняць сексуальныя жаданні адзін аднаго, яны проста разыйдуцца. Шмат заходніх філосафаў, такіх як Фрэйд і іншыя, стварылі вялікае мноства кніг на гэтую тэму. Мы ж карыстаемся сексам, як пра тое раіць ведычная культура – толькі для зачацця дзяцей, а не для вывучэння псіхалогіі сексуальнага жыцця. Чалавек мае прыродную схільнасць да сексу. Нават калі хтосьці і не вывучаў ніякай філасофіі, ён усё роўна схільны да гэтага. Нікому не трэба навучацца сексу ў школе, у каледжы ці дзе-небудзь яшчэ, таму што кожны ўжо ведае як гэта рабіць (*Смяецца*). Гэта ж наша асноўная тэндэнцыя. Але ж адукацыя можа дапамагчы спыніць гэта. Сапраўдная адукацыя (*Доўгая паўза, якую перапаўняюць гукі званкоў веласіпедаў, дзецячыя выкрыкі і галасы людзей, клікаючых адзін аднаго*).

Боб: У сучасны момант гэта канцэпцыя для Амерыкі вельмі радыкальная.

Шріла Прабхупада: Так, у Амерыцы ёсць шмат таго, што патрабуе змяненняў. Свядомасць Крішны была пранесена сюды менавіта з гэтай мэтай. Калі я прыехаў у вашу краіну і ўбачыў, што хлопцы і дзяўчыны жывуць разам, як сябры, я загадаў сваім вучным: «Вам нельга жыць, як сябры, вы павінны ажаніцца».

Боб: Многія людзі заўважылі, што шлюб страціў сваё таемства, і таму яны не жадаюць жаніцца. Людзі бачаць, што калі ў сям’і ўзнікае нейкае разнагалоссе, то яна вельмі лёгка разбураецца.

Шріла Прабхупада: Так, гэта таксама верна.

Боб: Таму многія лічаць, што шлюб страціў свой сэнс.

Шріла Прабхупада: Яны, напэўна, лічаць, што шлюб – гэта законная форма прастытуцыі. Нават у адной хрысціянскай газеце, як яе? «Вотч...»?

Шьямасундара: «Вотчтаўэр»?

Шріла Прабхупада: «Вотчтаўэр». У ёй крытыкаваўся адзін свяшчэннік, які дазволіў шлюб паміж двума мужчынамі і тым самым падтрымаў гомасексуалізм. Вось што адбываецца. Людзі проста прымаюць шлюб за нейкую форму прастытуцыі. Яны думаюць: «Якая карысць трымаць пастаянную прастытутку, калі гэта так дорага каштуе? Лепш проста не жаніцца».

Шьямасундара: Вы неяк карысталіся прыкладам з каровай і рынкам.

Шріла Прабхупада: Так. Калі малако можна купляць на рынку, якая ж карысць трымаць карову? (*Усе смяюцца*). Вельмі агідныя ўмовы ў заходніх краінах – я сам назіраў за гэтым. Тут, у Індыі, усё таксама дэградуе. Таму мы распаўсюджваем рух свядомасці Крішны і даем людзям веды пра асноўныя прынцыпы духоўнага жыцця. Гэта ж не сектанцкая рэлігія, а культурны рух, які павінен даць дабро кожнаму.

3

**Сапраўдная мэта жыцця
28 лютага 1972 года
(працяг)**

Шріла Прабхупада: Гэты рух дае людзям магчымасць дасягнуць сапраўднай мэты жыцця.

Боб: Сапраўднай мэты жыцця?

Шріла Прабхупада: Сапраўднай мэты жыцця.

Боб: Гэта мэта – усвядоміць Бога?

Шріла Прабхупада: Так. Вярнуцца назад, дамоў да Бога. Вось сапраўдная мэта. Вада вылучаецца з мора ў форме аблокаў, аблогі выпадаюць на зямлю ў выглядзе дажджу, але ісцінная мэта – зноў трапіць у рэкі і вярнуцца ў мора. Мы таксама адхіліліся ад Бога і забыталіся ў матэрыяльным жыцці. Такім чынам, наша мэта – выблытацца з гэтай пасткі і вярнуцца назад, дамоў да Бога. Вось у чым ісцінная мэта.

*мām упетйа пунар джанма
духкхāлайам айāйиватам
нāпнувантī махātмāнах
самсіддхīm парамām гатāх*

[«Дасягнуўшы Мяне, вялікія душы, ёгі-адданыя, больш ніколі не вяртаюцца ў гэты поўны пакутаў часовы свет, бо яны дасяглі вышэйшай дасканаласці».] Гэта верш з «Бхагават-гіты». «Калі хтосьці прыходзіць да Мяне (*мām упетйа*), ён не вяртаецца назад». Куды? У гэты свет – *духкхāлайам айāйиватам*. Матэрыяльны свет заўсёды поўны пакут. Кожны чалавек адчувае гэта, але ўсё роўна паддаецца абдурванню так званых лідэраў. Матэрыяльнае жыццё – жыццё, поўнае пакут. Крішна, Бог, гаворыць, што гэты свет – *духкхāлайам* – месца, дзе ўсе пакутуюць, і ён – *айāйиватам* – часовы. Вы не можаце зрабіць кампраміс: «Добра, хай будуць пакуты, а я проста жадаю назаўсёды застацца тут амерыканцам ці індусам». Не. Менавіта гэтага вы і не зробіце. Вы не застанецца амерыканцам. Вы, напэўна, лічыце, што нарадзіўшыся ў Амерыцы, вам вельмі пашанцавала, але ніхто не застанеца амерыканцам надоўга. Вас проста вышпурнуць з гэтага месца, а што чакае вас у наступным жыцці, вы не ведаеце! Такім чынам, усё тут – *духкхāлайам айāйиватам* – часовае і поўнае пакут. Вось у чым наша філасофія.

Боб: А калі вы будзеце мець нейкія веды пра Бога, вы будзеце жыць без пакут?

Шріла Прабхупада: Не! «Нейкія веды» вам не дапамогуць. Вы павінны мець дасканалыя веды.

*джанма карма ча ме дівйам
евам йо веттī таттватах*

Таттватах азначае «дасканаласць». Дасканалым ведам вучыць «Бхагават-гіта». Такім чынам, мы даем кожнаму чалавеку магчымасць вывучаць «Бхагават-гіту як яна ёсць» і зрабіць сваё жыццё дасканалым. Такі сэнс нашага руху свядомасці Крішны. А што, напрыклад, ваша навука гаворыць пра пераўвасабленне душы?

Боб: Я думаю... што навука... яна і не згаджаецца, і не адмаўляе, яна проста не ведае гэтага.

Шріла Прабхупада: Таму я і кажу, што навука не дасканалая.

Боб: Аднак навука ўсё ж такі можа штосьці сказаць. Напрыклад, яна гаворыць, што энергія ніколі не разбураецца, яна – змяняецца.

Шріла Прабхупада: Гэта верна. Але што адбываецца з энергіяй далей, як навука сведчыць пра гэта? Вось, напрыклад, хто кіруе энергіяй? Як пры дапамозе розных маніпуляцый такая энергія робіць разнастайныя дзеянні? Напрыклад, электрычнасць. Ёй можна па-рознаму карыстацца ў награванні і ахладжэнні. І хаця гэтыя працэсы цалкам супрацьлеглыя – электрычная энергія адна. Дых хто, адкажыце, кіруе жывой энергіяй? Як яна рухаецца і як пераносіць вынікі сваёй працы ў наступнае жыццё? На гэта навука не дае адказу. «Бхагават-гіта» вельмі проста тлумачыць:

vāsāṁsī dījīṛṇāṇī yātṁhā vīḥāya

Зараз вы носіце нейкае адзенне, напрыклад, кашулю. І вось калі ваша кашуля зношваецца, вы змяняеце яе. Тое ж самае адбываецца з целам, якое падобна да кашулі ці паліто. Калі яно больш не дзеепрыгодна, мы змяняем яго.

Боб: А хто такія «мы», што мяняюць целы? Што застаецца пастаянна?

Шріла Прабхупада: Душа.

Боб: Яна захоўваецца з аднаго жыцця ў другое?

Шріла Прабхупада: Душа – гэта наша «я». Хто той «вы», які зараз гаворыць? Вы! Што за «я», якое гаворыць? Асоба: *атма*, або душа.

Боб: А мая душа адрозніваецца ад вашай?

Шріла Прабхупада: Так. Вы – індывідуальная душа, і я – індывідуальная душа.

Боб: Але вы ўжо пазбавіліся ад кармічнага ўплыву, а калі, напрыклад, я таксама пазбаўлюся яго, нашыя душы зробіцца падобнымі ці застануцца рознымі?

Шріла Прабхупада: Па якасцях душа аднолькавая ва ўсіх. Зараз вы знаходзіцеся пад нейкай канцэпцыяй жыцця і вашыя суайчыннікі [адданыя свядомасці Крішны], раней таксама знаходзіліся пад рознымі канцэпцыямі, але пры дапамозе навучання яны прыйшлі да іншага разумення, якое заключаецца ў тым, каб усвядоміць Крішну. І гэта з'яўляецца сапраўднай дасканаласцю.

Боб: А калі дзве душы знаходзяцца ў свядомасці Крішны, яны падобны адна да другой?

Шріла Прабхупада: Душы заўсёды падобныя.

Боб: Ва ўсіх асобах душы аднолькавыя?

Шріла Прабхупада: Так.

Боб (паказвае на двух адданных): Калі гэтыя два чалавекі знаходзяцца ў свядомасці Крішны, іх душы аднолькавыя?

Шріла Прабхупада: Яны аднолькавыя, але – індывідуальныя, незалежна ад таго знаходзіцца чалавек у свядомасці Крішны ці не. Напрыклад, вы жывая істота, і я жывая істота. І нават калі я не хрысціянін, а вы не індус, мы ўсё роўна застаемся жывымі істотамі. Падобна да гэтага, душа можа знаходзіцца ў свядомасці Крішны, а можа не знаходзіцца – не мае розніцы. Душа заўсёды душа.

Боб: А не маглі б вы мне даць больш грунтоўныя тлумачэнні пра гэта?

Шріла Прабхупада: Душа з'яўляецца чыстым духам, таму ўсе душы роўныя паміж сабой, нават у жывёл. Гаварыцца: *паṇḍītāḥ сама-дарі́інаḥ* – сапраўдны вучоны не бачыць адрознення паміж вонкавым пакрыццём жывой істоты – чалавек гэта ці жывёла.

Боб: А можна задаць яшчэ адно пытанне на конт гэтага?

Шріла Прабхупада: Так.

Боб: Я лічыў, што душа – гэта частка Бога. Часам мне здавалася, што я адчуваю Бога. Я знаходжуся тут, і можна сказаць, што Бог таксама тут. Такім чынам, калі душа ўнутры мяне, як мне адчуць там Бога? Мабыць, не ўсяго, а...

Шріла Прабхупада: Частку Бога.

Боб: Я не магу адчуць Бога ўнутры сябе. Мусіць, Ён і блізка, але толькі асобна ад мяне. Дык ці магу я адчуць Госпада ўнутры сябе, калі мая душа з'яўляецца Яго часткай?

Шріла Прабхупада: Так. Бог таксама і ўнутры. Ён – усюды. Ён адначасова можа знаходзіцца і звонку і ўнутры. Вы павінны гэта ведаць.

Боб: А як вы адчулі Бога?

Шріла Прабхупада: Гэта адбываецца не адразу. Спачатку трэба набыць веды з свяшчэнных пісанняў і ведычнай літаратуры. Напрыклад, «Бхагават-гіце» гаварыцца: *īśvaraḥ sarva-bhūtānāṃ hṛd-deśe 'rджуна тіштхаті* – Бог знаходзіцца ў сэрцы кожнага. *Парамāну-чайāнтара-стхам* – Бог таксама існуе ў кожным атаму. Вось першасная інфармацыя. А ўжо далей праз *ёгічны* працэс вы ўсвядоміце гэта.

Боб: Праз *ёгічны* працэс?

Шріла Прабхупада: Так.

Боб: Паўтарэнне Харе Крішна, гэта *ёгічны* працэс?

Шріла Прабхупада: Верна. Гэта таксама дачыняецца да *ёгі*.

Боб: А якім працэсам *ёгі* я павінен карыстацца, каб атрымаць гэтыя веды, адчуць душу ўнутры сябе?

Шріла Прабхупада: Існуе вялікае мноства розных *ёгічных* працэсаў, але для века Калі лепш за ўсё падыходзіць толькі гэты працэс.

Боб: Паўтарэнне?

Шріла Прабхупада: Так.

Боб: І праз яго я змагу адчуць Бога не толькі звонку, але і ўнутры?

Шріла Прабхупада: Вы зразумеете пра Бога ўсё: як Ён знаходзіцца ўнутры, як звонку, як дзейнічае. Для вас адкрыецца ўсё. У адказ на ваша служэнне Бог адкрые Сябе вам. Вы ніколі не зразумеете Бога сваімі ўласнымі намаганнямі, гэта магчыма толькі ў тым выпадку, калі Сам Госпад адкрые Сябе. Напрыклад, уначы, сонца знікае з вашых вачэй, і ніякія ліхтары, каганцы і свяцільнікі не дапамогуць вам убачыць яго. Але кожную раніцу вы можаце бачыць сонца аўтаматычна, не карыстаючыся дадатковым святлом. Падобна да гэтага, мы таксама павінны стварыць такія ўмовы і паставіць сябе ў такое становішча, каб Бог Сам адкрыў Сябе. Гэта не так, што вы запрашаеце Бога: «Калі ласка, прыйдзі да мяне. Я жадаю Цябе пабачыць». Не, Бог не павінен выконваць вашыя загады.

Боб: Нам трэба задаволіць Госпада, каб Ён адкрыў Сябе Сам. Верна?

Шріла Прабхупада: Так.

Шьямасундара: А як нам даведацца, што мы задаволілі Бога?

Шріла Прабхупада: Вы даведаецеся пра гэта, калі ўбачыце Яго. Напрыклад, калі вы ясцё, хіба вам трэба пытацца ў іншых, ці адчуваеце вы прыліў сіл, або ці задаволіўся ваш голад? Вам няма неабходнасці пытацца пра гэта ў астатніх, таму што вы самі адчуеце прыліў свежай энергіі. Такім чынам, калі вы сапраўды служыце Богу, то хутка зразумеете: «Бог накіроўвае мяне. Я бачу Бога».

Адданы: Або прадстаўніка Бога.

Шріла Прабхупада: Так, верна.

Адданы: Тады ўсё робіцца больш прасцейшым.

Шріла Прабхупада: Вы павінны звяртацца да Бога праз Яго прадстаўніка.

йасйа прасādāt бхагават-прасāдах

«Толькі па літасці духоўнага настаўніка чалавек можа атрымаць літасць Крішны». Калі вы задаволіце прадстаўніка Бога, Бог таксама будзе задаволены, і тады вы зможаце ўбачыць Яго.

Індыйскі госць: Як трэба задавальняць прадстаўніка Бога?

Шріла Прабхупада: Вы павінны выконваць яго загады, вось і ўсё. Прадстаўнік Бога – гэта гуру. Ён просіць вас зрабіць тое ці гэтае, і калі вы выконваеце ўсё як трэба, ён задавальняецца.

йасйапрасādān на гатіх куто 'nī

«Без літасці духоўнага настаўніка ніхто не дасягне ніякага прагрэсу». Калі вы не задаволіце прадстаўніка Бога, у вас нічога не атрымаецца, і вы нічога не дасягнеце. Таму мы пакланяемся гуру.

*сākṣīd-дхарітвена самаста-шіāстраір
уктас татхā бхāвйата ева садбхіх
кінту прабхор йах прійа ева тасйа
ванде гурох шрі-чараṇāравіндам*

[«Духоўнага настаўніка трэба шанаваць як Вярхоўнага Госпада, бо ён найбольш блізкі слуга Бога. Гэта пацвярджаецца ва ўсіх свяшчэнных пісаннях і гэтага кіруюцца ўсе аўтарытэты. Таму я пачціва схіляюся да лотасных стопаў такога духоўнага настаўніка, які з'яўляецца ісцінным прадстаўніком Госпада Крішны».] Гуру трэба прымаць як Самога Бога. Так гавораць *шастры*.

Боб: Гуру павінен прымацца як прадстаўнік Бога?

Шріла Прабхупада: Так, таму што гуру і ёсць прадстаўнік Бога. Гуру – гэта вонкавая праява Крішны.

Боб: А яна адрозніваецца ад увасабленняў Бога, што сыходзяць сюды?

Шріла Прабхупада: Так.

Боб: Як тады мы можам адрозніць вонкавыя праявы гуру ад праяваў Крішны ці Чайтаны, калі яны прыходзяць на зямлю?

Шріла Прабхупада: Гуру – прадстаўнік Крішны. Яго можна вызначыць па некаторых прыкметах. Асноўныя прыкметы духоўнага настаўніка апісваюцца ў «Ведах».

*тад-віджнānāртхам са гурум евабхігаччхет
саміт-пāніх шротрйāmī брахма-ніштхам*

Гуру павінен належыць да вучнёўскай пераемнасці, яму трэба атрымаць «Веды» ад свайго духоўнага настаўніка. Асноўная прыкмета гуру ў тым, што ён – дасканалы адданы, вось і ўсё. Ён служы Крішне і прапаведуе Яго місію.

Боб: А Госпад Чайтанья – гэта іншы тып гуру за вас?

Шріла Прабхупада: Не, не. Гуру не бываюць розных тыпаў. Усе гуру аднаго тыпу.

Боб: Аднак Ён адначасова лічыўся ўвасабленнем Крішны?

Шріла Прабхупада: Так, Ён – Сам Крішны, але Ён выконваў ролю гуру.

Боб: Я... я зразумеў.

Шріла Прабхупада: Так.

Боб: І яшчэ...

Шріла Прабхупада: Бо Крішна Бог, Ён патрабаваў:

*сарва-дхармāн парітйаджйа
мām екамī шараṇām враджа*

«Пакінь усе астатнія віды рэлігіі і проста аддайся Мне». Але людзі не зразумелі Яго. Таму Крішна ізноў прыняў ролю гуру і пачаў вучыць людзей як трэба аддавацца Крішне.

Шьямасундара: Хіба Ён не гаворыць у «Бхагават-гіце»: «Я – духоўны настаўнік»?

Шріла Прабхупада: Так. Ён – першы духоўны настаўнік кожнага, таму Арджуна прыняў Яго сваім гуру. Дык у чым тут цяжкасць? *Шішйас те 'хамі шāдхī мām твām прапаннам.* Арджуна сказаў Госпаду: «Я Твой вучань і адданая Табе душа. Калі ласка, вучы мяне». Такім чынам, калі б Ён не быў духоўным настаўнікам, як бы тады Арджуна мог зрабіцца Яго вучнем? Ён – першапачатковы гуру. *Тене брахма хрдā йа āдī-кавайе:* «Менавіта Ён спачатку ўклаў «Веды» ў сэрца Брахмы, першастворанай істоты». Такім чынам, Ён – наш спрадвечны гуру.

Боб: Крішна?

Шріла Прабхупада: Так. Ён – пачатковы гуру. І Яго вучань – Брахма, таксама гуру, і вучань Брахмы – Нарада – гуру, і Вьяса, вучань Нарады – таксама гуру. І ўвесь гэты ланцуг завецца гуру-парампарай [вучнёўскай пераемнасцю духоўных настаўнікаў]. *Эвам парампарā-п्राптам:* трансцэндэнтныя веды былі перададзены па ланцугу вучнёўскай пераемнасці.

Боб: Дык атрымліваецца, што гуру набываюць свае веды праз вучнёўскую пераемнасць, а не ад Самога Крішны непасрэдна? Мабыць, нейкія веды вы можаце набыць непасрэдна ад Крішны?

Шріла Прабхупада: Так. Крішна дае павучанні тут – у «Бхагават-гіце».

Боб: Я зразумеў, але ж...

Шріла Прабхупада: Аднак вы павінны атрымаць іх праз вучнёўскую пераемнасць, а інакш вы можаце ўсё няверна зразумець.

Боб: Але зараз вы не можаце атрымліваць настаўленні непасрэдна ад Крішны? Гэта ідзе толькі праз вучнёўскую пераемнасць, з кніг?

Шріла Прабхупада: Не мае значэння. Дапусцім, я гавару, што гэта аловак. Калі вы таксама гаворыце каму-небудзь: «Гэта аловак», і калі той чалавек гаворыць: «Гэта аловак», – дык у чым жа розніца паміж маімі словамі і яго?

Боб: Вы ведаеце гэта па літасці Крішны?

Шріла Прабхупада: У вас таксама ёсць магчымасць атрымаць літасць Крішны пры ўмове, што вы будзеце захоўваць веды як яны ёсць. Падобна да таго, як мы вучым іншых «Бхагават-гіце». У «Бхагават-гіце» Крішна гаворыць:

*сарва-дхармāн парітйаджйа
мām екамī шараṇām враджа*

«Пакінь усе астатнія віды рэлігіі і проста аддайся Мне». Зараз мы таксама гаворым, каб вы пакінулі ўсё астатняе і аддаліся Крішне. Таму няма розніцы паміж нашымі павучаннямі і павучаннямі Крішны, бо тут няма ніякіх адхіленняў. Калі вы атрымаеце веды належным чынам, гэта адно і тое, што атрымаць іх непасрэдна ад Самога Крішны, таму што мы нічога не змяняем у іх.

Боб: А калі я малюся з глыбокай пашанай і верай, ці чуе Крішна мяне?

Шріла Прабхупада: Так.

Боб: І гэта даходзіць да Яго без дапамогі сведкаў?

Шріла Прабхупада: Так, таму што Ён знаходзіцца ў вашым сэрцы. Крішна заўсёды чуе вас, моліцца вы Яму ці не. І калі вы пачынаеце гаварыць лухту, Ён таксама ўсё чуе. Калі

ж вы моліцеся, вельмі добра, працягвайце гэта рабіць.

Боб: Крішна лепш чуе малітвы ці лухту?

Шріла Прабхупада: Не. Ён дасканалы, Ён чуе ўсё. Нават калі вы нічога не гаворыце, а просат разважаеце: «Я зраблю гэта», – Ён чуе вас. *Сарвасйа чāхамі хрді саннівіштāх:* Крішна знаходзіцца ў сэрцы кожнага.

Боб: Але ж гэта добра, калі чалавек моліцца, так?

Шріла Прабхупада: Маліцца – яго непасрэдная справа.

Боб: Чыя?

Шріла Прабхупада: Кожнай жывой істоты. Гэта наш адзіны абавязак. *Еко бахūнām йо відадхāті кāmāн.* Так сцвярджаюць «Веды».

Боб: А што гэта азначае?

Шріла Прабхупада: Што Бог падтрымлівае ўсё. Ён забяспечвае патрэбы кожнага, таму што Ён – наш Бацька. Чаму вы не моліцеся: «Бацька, дай мне гэта»? Як у хрысціянскай Бібліі: «Бацька, дай нам наш хлеб штодзённы». Вядома, гэта добра, што яны прымаюць Вярхоўнага Бацьку, але дарослыя дзеці не павінны выпрошваць штосьці ў бацькі, хутчэй, іх абавязак – заўсёды служыць сваім бацькам. У гэтым сэнс *бхакці* [адданасці].

Боб: Вы так добра адказалі на мае пытанні.

Шріла Прабхупада: Вялікі дзякуй.

Боб: А можна мне задаць яшчэ адно пытанне?

Шріла Прабхупада: О, несумненна, так!

4

**Тры гуны прыроды
28 лютага 1972 года
(працяг)**

Боб: Я чытаў, што існуюць тры гуны матэрыяльнай прыроды: цемра, благасць і імпэт. Я б хацеў, каб вы далі нейкія тлумачэнні на конт гэтага, асабліва пра значэнне гун цемры і благасці.

Шріла Прабхупада: У благасці вы разумееце ўсё праз веды. Вы ведаеце, хто такі Бог, і як Ён стварыў гэты свет. Вы будзеце мець рэальнае ўяўленне, што ёсць Сонца, а што – Месяц. Калі чалавек мае такія веды, хай і недасканалыя, – гэта будзе благасцю. У гуне імпэту чалавек атаясамлівае сябе з цэлам і спарбуе задаволіць свае пачуцці. Гуна цемры прыгадвае жыццё жывёл, калі чалавек не ведае, хто такі Бог, як можна зрабіцца шчаслівым, і чаму мы знаходзімся ў матэрыяльным свеце. Напрыклад, калі вы вядзеце жывёлу ў разніцу, яна пакорліва ідзе за вамі. Гэта – невуцтва. Але чалавек будзе супраціўляцца. Калі перад тым як забіць казу, вы дадзіце ёй трохкі травы, яна будзе задаволена з-за ежы. Альбо, напрыклад, дзіця, нават калі вы жадаеце забіць яго, яно можа шчасліва смяцца, таму што нічога не разумее. Гэта – цемра.

Боб: Гуны, вызначаюць нашу карму, верна?

Шріла Прабхупада: Так. Ваша дзейнасць забруджваецца ў адпаведнасці з той гунай, у якой вы знаходзіцеся.

*кāраṇām гуṇа-санго 'сйа
сад-асад-йоні джанмасу*

Чалавек атрымлівае вышэйшае ці ніжэйшае нараджэнне адпаведна гуне, або якасці прыроды, пад уплывам якой ён знаходзіцца.

Боб: А, напрыклад, да якой гуны датычыцца ашуканства?

Шріла Прабхупада: Ашуканства аб'ядноўвае імпэт і цемру. Дапусцім, адзін чалавек падманвае другога, значыць, ён жадае штосьці атрымаць. Гэта – імпэт. А калі чалавек учыняе забойства, ён, напэўна, не ведае, што яму прыйдзеца пакутаваць за гэта. Таму тут дзейнічаюць як імпэт, так і цемра.

Боб: А што, калі чалавек дапамагае каму-небудзь?

Шріла Прабхупада: Гэта – благасць.

Боб: Чаму благасць? Што ў гэтым такога разумнага? Я маю на ўвазе, які ў гэтым сэнс? Вы гаварылі, што благасць, гэта калі вы маеце веды.

Шріла Прабхупада: Так.

Боб: Розум.

Шріла Прабхупада: Так.

Боб: Значыць, дапамагаць другой асобе...

Шріла Прабхупада: Гэта адбываецца тады, калі вы спрабуеце даць невуку асвету.

Боб: Даць веды...

Шріла Прабхупада: Так, гэта і ёсць благасць.

Боб: А калі проста садзейнічаць?

Шріла Прабхупада: Гэта таксама благасць.

Боб: Напрыклад, жабрак нічога не мае, а вы даеце яму міласціну...

Шріла Прабхупада: І гэта можа быць благасцю, аднак, калі на вашай Боўэры Стрыт вы даеце жабраку міласціну, ён адразу ж ідзе ў краму, купляе бутэльку віна, напіваецца і падае (*Усе смяюцца*). Вось такая міласціна. Але гэта не благасць, гэта – цемра.

Боб: Міласціна – цемра?

Шріла Прабхупада: Існуюць тры віды міласціны: у благасці, у імпэту і ў цемры. Благасная міласціна заўсёды даецца ў належным месцы. Вось, напрыклад, калі чалавек дае міласціну руху свядомасці Крішны – гэта благасць, таму што такім чынам ён садзейнічае распаўсюджванню свядомасці Бога, свядомасці Крішны. Так, гэта благасць. Калі чалавек дае міласціну, жадаючы атрымаць штосьці наўзамен, гэта – імпэт. Ну, а калі міласціна даецца ў неадпаведным месцы і ў нязручны час, без пашаны і нягоднаму чалавеку, як тут, на Боўэры, гэта – цемра. Крішна гаворыць:

*йат кароші йад айінасі
йадж джухоші дадāсі йат*

«Усё, што ты робіш, усё, што спажываеш, прапануеш і атрымліваеш, таксама як і аскезы, якія ты вынковаеш, павінны рабіцца як паднашэнне Мне». Калі Крішна прымае паднашэнне – гэта дасканаласць міласціны. Або калі прадстаўнік Крішны прымае – гэта таксама дасканаласць.

Боб: А да якога віду міласціны можна аднесці тое, што вы даеце галоднаму ежу?

Шріла Прабхупада: Гэта залежыць ад абставін. Напрыклад, калі ўрач забараніў хвораму есці цвёрдую ежу, але ён просіць вас: «Дай мне што-небудзь цвёрдае», – і вы выконваеце просьбу, дык хіба вы зробіце добрае для яго? Гэта не што іншае як цемра.

Боб: Ці дзейнічае карма на адданных? Адданыя адчуваюць карму? Ці знаходзяцца яны пад уплывам гун, або яны заўсёды ў гуне благасці?

Шріла Прабхупада: Яны знаходзяцца вышэй звычайнай благасці! *Шуддха-саттва*. Адданыя не належаць да матэрыяльнага свету. Гэта сцвярджаецца у «Бхагават-гіце»:

*мāмі ча йо 'вйабхичāрена
бхакті-йогена севате
са гуṇāн саматītйаītāн
брахма-бхūйāйа калпате*

[«Той, хто цалкам заняты ў адданым служэнні не падае ні пры якіх абставінах, адразу ўзвышаецца над гунамі матэрыяльнай прыроды і дасягае ўзроўню Брахмана».] Адданыя не залежаць ад імпэту, благасці ці цемры. Яны трансцэндэнтныя да ўсіх гэтых якасцей.

Боб: А адданы, які мае шчырую веру, дасягае гэтага ўзроўню?

Шріла Прабхупада: Так. Адданы... Вы таксама можаце зрабіцца адданым, як і яны. Гэта няцяжка. Проста вы павінны заняць сябе ў трансцэндэнтным любоўным служэнні Госпаду. Вось і ўсё, што патрабуецца.

Боб: Я вельмі жадаю атрымаць больш ведаў пра Бога і мацней адчуць Ягоную прысутнасць. Мне здаецца, што без гэтага жыццё не мае ніякага сэнсу.

Шріла Прабхупада: Так! Калі вы не скарыстаецеся чалавечай формай жыцця, гэта будзе вялікая страта. Толькі чалавечай істоце даецца шанс пазбавіцца з пасткі матэрыяльнага існавання.

Боб: Я вельмі ўдзячны вам, што атрымаў магчымасць задаць усе гэтыя пытанні...

Шріла Прабхупада: Так, хутка вы будзеце навучацца ўсё больш і больш.

Боб: Але ў мяне засталіся... мае сувязі з домам. Жаніцьба... Я заручаны...

Шріла Прабхупада: Не, не. Тут таксама ёсць шмат сямейных (*Ён указвае на Шьямасундару*). Ён жанаты. Жаніцьба – не перашкода. Я ж гаварыў вам пра існаванне чатырох духоўных укладаў жыцця: *брахмачарі, гріхастха, ванапрастха і саньяса*. Такім чынам, пасля праходжання жыцця *брахмачарі*, кожны можа ажаніцца. Аднак гэта не абавязкова, і чалавек можа пажадаць застацца *наіштіка-брахмачарі* на працягу ўсяго жыцця. Праз некаторы час пасля жаніцьбы, *брахмачарі* павінен прайсці *ванапрастху*. Гэты значыць, што паступова ён адыходзіць ад сям’і. У гэты час жонка з мужам жывуць паасобку і не маюць паміж сабой ніякіх сэксуальных зносін. Потым чалавек можа прыняць поўнае адрачэнне ад свету, пакінуць сям’ю і зрабіцца *саньясі*.

Боб: І што, ён цалкам забывае пра жонку?

Шріла Прабхупада: Так. Гэта, сапраўды, не вельмі цяжка. Прэч з вачэй – з сэрцу вон. (*Усе смяюцца*). У мяне, напрыклад, было ўсё: жонка, дзеці, унукі. Але прэч з вачэй – з сэрцу вон, вось і ўсё. Ведычнай сістэмай вельмі добра прадугледжана: спачатку *ванапрастха*, а потым *саньяса*.

Шляхам ачышчэння

29 лютага 1972 года

Боб: Вялікі дзякуй за тое, што дазволілі задаць мне ўсе мае пытанні.

Шріла Прабхупада: У гэтым мая місія. Людзі павінны зразумець навуку пра Бога. Калі мы не аб'яднаемся з Вярхоўным Госпадам, наша жыццё пройдзе дарэмна. Я часта прыводжу такі прыклад: калі дэталі выпадае з машыны, ад яе няма ніякай карысці, але калі яе вярнуць у машыну, яна ізноў робіцца каштоўнай. Падобна да гэтага, мы – неад'емныя часцінкі Бога. Дык у чым наша каштоўнасць без Бога? Яе няма! Вось чаму мы павінны зноў зрабіцца прыхільнымі да Бога, і адрадіцца сваю мінулую каштоўнасць.

Боб: Я размаўляў сёння з адным адданым чалавекам, што завітаў сюды папоўдні. Прычына яго прыхода, напэўна, будзе здавацца вам смешнай. Ён проста пачуў пра тое, што ў Майяпур прыехалі хіппі.

Шріла Прабхупада: Што?

Боб: Ён пачуў, што ў Майяпуры з'явіліся хіппі. Спачатку з ім размаўляў я, потым яшчэ некалькі адданных. Ён гаварыў мне пра такія рэчы, на якія я быў няздольны адказаць. Затым ён сказаў, што прыйдзе заўтра, каб ізноў пабачыцца з некаторымі адданымі. Мабыць, вы дазволіце мне пераказаць нашу гутарку з ім. Я быў некалькі збянтэжаны словамі гэтага чалавека. Калі ён быў малады...

Шріла Прабхупада: Ён індус?

Боб: Індус. Жыве тут побач і нядрэнна размаўляе па-англійску. У маладосці гэты чалавек пакланяўся Калі [вядомай у Індыі паўбагіне]. Ён штодзённа і вельма старанна выконваў усе абрады, але аднойчы здарылася навадненне. Яно прынесла шмат цяжкасцей людзям, і тады гэты чалавек адышоў ад рэлігіі. Зараз ён гаворыць, што знайшоў сваё шчасце, спрабуючы развіць любоў паміж людзьмі. І я нічога не змог прапанаваць яму, каб зноў вярнуць Бога і рэлігію ў яго жыццё. Ён сказаў: «Мабыць, пасля смерці я і зраблюся часцінкай Бога, а, мабыць, і не». Гэта яго зусім не турбуе. Ён гаворыць, што прайшоў праз розную рэлігійную практыку, але гэта не прынесла яму ніякай карысці. Я вырашыў спытацца ў вас яшчэ і таму, што калі я вярнуся ў Амерыку, мне прыйдзецца вельмі часта сустракацца з падобнымі людзьмі. Яны бачаць, што пакланенне Калі або іншая рэлігійная практыка не прыносіць ніякіх вынікаў. Я ж не ведаю, як пераканаць іх у тым, каб яны паспрабавалі пайсці па такому шляху.

Шріла Прабхупада: Не спрабуйце рабіць гэта зараз. Спачатку пераканайце самога сябе.

Боб: Так. Таму я і падказаў гэтаму чалавеку, каб ён пабачыўся з іншымі адданымі, але потым, калі ён вяртаўся назад, мы зноў сустрэліся. Я прапанаваў яму: «Прыходзьце яшчэ», – але... О, здаецца, я зразумеў.

Шріла Прабхупада: Перш-наперш вы самі павінны пераканацца, а потым ужо спрабуйце пераканаць іншых. Чайтанья Махапрабху гаварыў, што вы палепшыце дабрабыт іншых толькі тады, калі ваша ўласнае жыццё таксама паспяхова:

*бхāрата-бхūміте хаіла манушйа-джанма йāра
джанма сāртхака карі 'кара пара-упакāра*

Спачатку ўдасканалыце сваё жыццё, а потым спрабуйце навучыць гэтаму іншых.

Боб: Адданыя сказалі мне, што не знаходзячыся ўвесь час у святдомасці Крішны,

немагчыма зрабіцца шчаслівым. Але ж я часам усё роўна адчуваю шчасце.

Шріла Прабхупада: Часам. Незаўсёды.

Боб: Так.

Шріла Прабхупада: Калі вы знаходзіцеся ў святдомасці Крішны, вы будзеце пастаянна адчуваць шчасце.

Боб: Значыць, яны хацелі сказаць, што немагчыма зрабіцца шчаслівым без святдомасці Крішны?

Шріла Прабхупада: Гэта факт. Напрыклад, калі вы жывеце на сушы, а вас кідаюць у ваду, вы не адчуеце шчасця ў вадзе ні пры якіх умовах. Але калі вас ізноў вярнуць на зямлю, вы зробіцеся шчаслівым. Такім чынам, мы – неад’емныя часцінкі Крішны і мы не будзем шчаслівымі, пакуль зноў не адчуем сябе Яго часцінкамі. Вось вам той жа самы прыклад: звычайная дэталі без самой машыны не дае ніякай карысці, але ў машыне яна можа выконваць вельмі важную ролю. Мы – часцінкі Крішны і павінны далучыцца да Яго. Вы можаце наблізіцца да Крішны неадкладна праз вашу святдомасць, проста думайце: «Я належу Крішне, Крішна належыць мне». Вось і ўсё.

Боб: Як вы казалі? Крішна...

Шріла Прабхупада: Мой Крішна.

Боб: Як гэта мой?

Шріла Прабхупада: Так. Мой. Мой Крішна.

Боб: А-а...

Шріла Прабхупада: Мой Крішна. Крішна належыць мне.

Боб: Так.

Шріла Прабхупада: Я належу Крішне. Вось наша сапраўднае становішча.

Боб: Мы – часцінкі Крішны.

Шріла Прабхупада: Так. Усё існае з’яўляецца неад’емнай часткай Крішны, таму што ўсё выходзіць з энергіі Крішны і з’яўляецца Яго энергіяй.

Індыйскі госць: Шріла Прабхупада, у мяне ёсць адно пытанне. У чым карысць служэння без адданасці?

Шріла Прабхупада: Хм-м? Што гэта за служэнне? Гэта – бізнес (*Усе смяюцца*). Напрыклад, тут у Майяпуры мы наймаем падрадчыка, аднак, гэта бізнес, а не служэнне. Хіба не так? Часам можна сустрэць такую рэкламу: «Наш пакупнік – наш гаспадар». Бачылі? Але нягледзячы на такую прыгожую мову: «Наш пакупнік – наш гаспадар», – гэта бізнес, таму што калі ў вас няма грошай, вы не пакупнік. Сапраўднае служэнне выглядае зусім не так. Чайтанья Махапрабху маліўся:

*йатхā татхā вā відадхāту лампатo
мат-праṇa-нāтхас ту са ева нāпарах*

«Ты можаш рабіць усё, што толькі пажадаеш, але ўсё роўна Ты застанешся маім высокашаноўным Госпадам, якому я пакланяюся». Вось што такое служэнне. «Мне нічога не трэба наўзамен ад Цябе». Гэта служэнне. Але калі вы чакаеце нейкай карысці – гэта бізнес.

Боб: Мне трэба спытаць вашай парады. Што я павінен рабіць, каб наблізіцца да Бога? Вельмі хутка мне прыйдзецца пакінуць вас. І я...

Шріла Прабхупада: Вы павінны ачысціцца.

Боб: Часам я завітваюся ў храм, але, пакідаючы яго, я не ўпэўнены ў тым, што сапраўды набываю там нешта карыснае для сябе.

Шріла Прабхупада: На ачышчэнне не патрабуецца шмат часу. Праз шэсць месяцаў вы ўжо адчуеце прагрэс. Толькі для гэтага вы павінны трымацца рэгулюючых прынцыпаў, і

тады ўсё будзе добра. Так атрымалася з усімі нашымі юнакамі і дзяўчынамі.

Боб: Так, я зразумеў.

Шріла Прабхупада: У іх няма нават ніякага жадання пайсці зараз у кіно ці ў рэстаран. Не. Яны адмовіліся ад усіх *анартх*, непатрэбных рэчаў.

Боб: Я адчуваю, што калі я вярнуся назад, яны...

Шріла Прабхупада: Усё чалавечае жыццё прызначана для ачышчэння.

Боб: Так.

Шріла Прабхупада:

*тапо дівйам путракā йена саттвам
шуддхйед йасмāд брахма-саукхйам тв анантам*

Саттава значыць «існаванне». І калі вы не ачысціце ваша існаванне, вам прыйдзеца мяняць целы: пераходзіць з гэтага цела ў іншае, часам вышэйшае за цяперашняе, а часам – ніжэйшае. Напрыклад, калі вы не будзеце лячыць хваробу, то потым яна прынясе вам шмат непрыемнасцей. Падобна да гэтага, калі вы не ачысціце свайго існавання, вам прыйдзеца падарожнічаць з аднаго цела ў другое. Гэта вельмі тонкі закон прыроды. Зараз у вас няма ніякай гарантыі, што ў будучым вы атрымаеце якое-небудзь зручнае цела, напрыклад, цела амерыканца. Вось чаму для чалавечай істоты вельмі значна ачысціць сваё існаванне. Да таго часу, пакуль вы не зробіце гэта, вы будзеце проста ганяцца за шчасцем, але ў вас так і не атрымаецца быць заўсёды шчаслівым.

Боб: Калі я вярнуся да сваёй працы ў Нью-Йорке, то, мачыма, зраблюся больш чыстым, але я ўпэўнены, што не да такой ступені, як вашыя адданія. Я проста не магу ўявіць сябе ў іх становішчы.

Шріла Прабхупада: Вы павінны рабіць тое, што робім мы. Яны таксама спачатку не былі чыстымі, але зараз ачысціліся. Падобна да гэтага, і вы можаце зрабіцца чыстым. Як, напрыклад, у дзяцінстве вы не былі адукаваны, але зараз вы маеце добрую адукацыю.

Боб: Дык што мне трэба рабіць? Калі я вярнуся, я буду вымушаны...

Шріла Прабхупада: А калі вам трэба вяртацца?

Боб: Хутка я паеду ў Чайбасу, каб дакончыць там некаторую працу, а потым...

Шріла Прабхупада: А што там, у Чайбасе?

Боб: Гэта месца, дзе я вучу. Я там жыву.

Шріла Прабхупада: Але лепш не вучыць, таму што вы не ведаеце, якім рэчам патрэбна вучыць.

Боб (смяецца): Але, так ці інакш, я з'еду адсюль. Мне не вельмі падабаецца настаяніцкая праца, і ў траўні я разлічваю вярнуцца ў Амерыку. Аднак зараз я павінен быць тут, таму што падпісаў кантракт на часовае знаходжанне ў Індыі.

Шріла Прабхупада: Калі вы сапраўды сур'ёзны, вы будзеце падтрымліваць сябе чыстым усюды. Зусім нязначна, дзе вы зараз знаходзіцеся, у Індыі ці ў Амерыцы. Вам проста трэба ведаць, як гэта рабіць, вось і ўсё.

Боб: Гэта значыць трымацца рэгулюючых прынцыпаў?

Шріла Прабхупада: Так. Я, напрыклад, таксама быў у Амерыцы, але і ў Амерыцы, і ў Індыі я застаўся той жа асобай.

Боб: Вы ведаеце, калі я ўпершыню сустрэў вас, я спрабаваў прытрымлівацца гэтых прынцыпаў. [На працягу кароткага падарожжа ў Калькуту ў лістападзе 1971 года.]

Шріла Прабхупада: Хм-м. Але прытрымлівацца... Калі вы сапраўды сур'ёзны, вы павінны няўхільна трымацца.

Боб: Мабыць... Добра... Мусіць тое, што я скажу вам зараз будзе самым вялікім глупствам з усяго, што я гаварыў, але дазвольце мне паведаміць пра мае адчуванні.

Шріла Прабхупада: Не, не, не глупства. Я не гаварыў пра глупства, я сказаў пра недасканаласць.

Боб: Добра (*Смяецца*). Недасканаласць. Але ўсё ж дазвольце расказаць вам пра мае адчуванні. Я зачараваны вашымі адданымі і вельмі паважаю іх, але зусім не ўяўляю сябе на іх месцы, і нават не маю ніякага жадання зрабіцца адным з іх. Я думаю, што проста жадаў бы... жадаў бы выбраць верны шлях – наблізіцца да Бога, і калі ў наступным жыцці мне будзе лепш, то мяне гэта задавальняе.

Шріла Прабхупада: Вельмі добра.

Боб: Гэта, напэўна, мая прыхільнасць да матэрыяльнага, але...

Шріла Прабхупада: Таму вы павінны проста ісці па стапах адданных, і тады ўсе вашы жаданні будуць задаволены. Вось чаму мы вучым людзей, як ачысціцца і зрабіцца шчаслівымі. Такая наша місія. Мы жадаем бачыць кожнага шчаслівым. *Сарве сукхіно бхаванту*. Але людзі не ведаюць, як гэта зрабіць. Яны не жадаюць прымаць верны шлях, што вядзе да шчасця, а спрабуюць выдумляць штосьці сваё. Аднак дасягнуць шчасця нейкім няпэўным шляхам вельмі цяжка. Таму Рішабхадэва даў такую параду сваім сынам: «Мае дарагія дзеці, каб усвядоміць трансцэндэнтнае, вы павінны прымаць аскезы». Кожны павінен прымаць аскезы. Я ведаю аднаго хлопца, якому прыйшлося паехаць у іншую краіну, каб вучыцца на менеджэра. Аднак зараз ён ужо займае нейкую значную пасаду. Такім чынам, кожны павінен прайсці праз аскезу, каб палепшыць сваё будучае. Дык чаму б не прыняць аскезу дзеля вечнага шчасця? Для гэтага вам патрабуецца толькі ачысціць цела і існаванне. Колькі разоў вы прымаеце новае цела, столькі разоў вы мяняеце яго. Але як толькі вы атрымаеце духоўнае цела, ні пра якую перамену не можа быць і размовы. У вас ужо ёсць духоўнае цела. Але зараз, па прычыне матэрыяльнага забруджвання, вы даеце развіццё толькі матэрыяльнаму. Аднак як толькі вы адрадіце сваё духоўнае жыццё, у вас пачне развівацца духоўнае цела. Я часта прыводжу такі прыклад: калі вы пакладзеце жалезны пруток на агонь, ён зробіцца падобны да агню. Хіба не так?

Боб: Пакласці прут на агонь?

Шріла Прабхупада: Так, і ён зробіцца падобным агню.

Боб: Так.

Шріла Прабхупада: Хоць ён і жалезны.

Боб: Так.

Шріла Прабхупада: Такім чынам, калі вы пачынаеце займацца духоўнай дзейнасцю, паступова ваша цела таксама ўздымецца на духоўны ўзровень, хаця і застанецца матэрыяльным. Той жа прыклад, калі вы паспрабуеце дакрануцца да распаленага жалезнага прута, то неадкладна апячэцеся, бо ён набыў якасці агню. Падобна да гэтага, калі вы заўсёды падтрымліваеце сябе ў святломасці Крішны, дык зробіцеся духоўным. Вы пачнеце духоўна дзейнічаць, і ў вас не застанецца ніякіх матэрыяльных жаданняў.

Боб: Як мне зрабіць гэта?

Шріла Прабхупада: Праз дадзены працэс, як робяць усе адданія. Вы бачылі тых шасцярых хлопцаў, якім далі сёння ініцыяцыю. Вы таксама можаце трымацца чатырох асноўных рэгулюючых прынцыпаў і паўтараць на цотках *мантру*. Усё вельмі проста.

Боб: Добра, аднак, як вы разумееце, калі я вярнуся ў Біхар і пачну весці свой звычайны вобраз жыцця, я, можа, і паспрабую трымацца рэгулюючых прынцыпаў... некаторых я прытрымліваюся нават зараз, але не ўсіх...

Шріла Прабхупада: Што значыць «некаторых»?

Боб: «Некаторых»?

Шріла Прабхупада: Існуе толькі чатыры рэгулюючых прынцыпы. «Некатроых» – гэта значыць трох ці двух?

Боб: Трох ці двух.

Шріла Прабхупада: Але чаму ні яшчэ аднаму?

Боб: Не, не, я меў на ўвазе аднаго ці двух. Зараз я трымаюся аднаго ці двух рэгулюючых прынцыпаў.

Шріла Прабхупада (смяецца): А чаму не прыняць яшчэ тры іншых? Хіба гэта цяжка? Дык якіх прынцыпаў вы кіруецеся?

Боб: Якіх? Я вегетарыянец, але ем яйкі.

Шріла Прабхупада: Значыць і гэты прынцып вы выконваеце не цалкам.

Боб: Так. Нават і гэты не цалкам. Я зрабіўся вегетарыянцам у мінулую сустрэчу з вамі [у лістападзе], але...

Шріла Прабхупада: Вегетарыянства – невялікае дасягненне.

Боб: Я ведаю.

Шріла Прабхупада: Нават галубы і тыя вегетарыянцы. Малпы, нягодныя стварэнні, таксама вегетарыянцы...

Боб: Усё верна.

Шріла Прабхупада: Малпы – усе вегетарыянцы, вы ж ведаеце гэтых голых *саньясі*, што жывуць у лесе... найвялікшыя гарэзы...

Боб: Я... я ўсё ж адчуў нейкі прагрэс, таму што спачатку было вельмі цяжка, потым лягчэй, а потым я зноў вярнуўся да...

Шріла Прабхупада: Не, вы зможаце няўхільна трымацца ўсіх рэгулюючых прынцыпаў толькі тады, калі прыміце свядомасць Крішны, а інакш гэта немагчыма.

Боб: Верна, гэта сапраўды так. Калі я зноў вярнуся ў Біхар, мае сябры, напэўна, скажуць... Вось, напрыклад, сядзім мы ўвечары, няма чаго рабіць, толькі, мабыць, змагацца з маскітамі, і яны гавораць: «А як ты наконт марыхуаны?» І я згаджаюся: «Добра, усё роўна нечага рабіць». Потым я сядзя і цешуся ўвесь вечар. Спачатку мы быццам знаходзімся тут, потым нас кудысьці ўносіць. Раней мы рабілі так кожны дзень, ведаючы, што прычыняем сабе шкоду. Часам мы спрабавалі спыніцца, але потым усё роўна працягвалі займацца гэтым.

Шріла Прабхупада: Вы павінны жыць разам з *намі*. І тады вашы сябры ўжо не скажуць вам: «Як наконт марыхуаны?» (*Боб смяецца*). Вам трэба пастаянна падтрымліваць зносіны з адданымі. Вось чаму мы адкрываем цэнтры і даём людзям магчымасць мець зносіны з намі. З якой мэтай мы ўзялі столькі зямлі [у Майяпуры]? Для таго, каб тыя, хто маюць сур'ёзныя намеры, маглі прыйсці і жыць разам з намі. Гэта сапраўды робіць вельмі моцны ўплыў на свядомасць чалавека. Калі вы жывеце з прапойцамі, вы робіцеся прапойцай, але калі вы жывеце з *садху*, вы самі робіцеся *садху*.

Шьямасундара: Ён можа прыехаць і застацца з вамі ў Бамбеі.

Шріла Прабхупада: Так, вы можаце застацца з намі ў Бамбеі. Але ён, напэўна, жадае сустрэць сяброў з марыхуанай. Вось у чым цяжкасць.

Боб: Дазвольце мне задаць яшчэ адно пытанне, а потым мы, мабыць, вернемся да гэтай тэмы. Я заўважыў, што вельмі многа думаю пра сябе, але не магу думаць столькі пра Бога. Дзе б я ні знаходзіўся, усе мае думкі накіраваны толькі на мяне. Скажыце, як мне забыць пра сябе і засяродзіцца на больш значных рэчах?

Шріла Прабхупада: Як гэта робяць яны [адданыя].

Боб (смяецца): Вы сказалі мне, што мой шлях... я думаю, што вы хаціце мне сказаць, што, для таго, каб я ачысціўся, мне трэба зрабіцца адданым?

Шріла Прабхупада: А што, у вас яшчэ засталіся сумненні?

Боб: Добра, я...

Шріла Прабхупада: Няўжо так цяжка зрабіцца адданым?

Боб: Для мяне – так. Я проста не адчуваю такога жадання. З самага пачатку адданых гаварылі мне, што яны пакінулі матэрыяльнае жыццё. Як яны потым растлумачылі мне, гэта магчыма зрабіць праз чатыры рэгулюючых прынцыпы, і я добра разумею гэта. Але замест такога жыцця ў іх ёсць...

Шріла Прабхупада: А што значыць, па вашаму, матэрыяльнае жыццё? (Боб маўчыць). Я сяджу на гэтым ложку, ён матэрыяльны ці духоўны?

Боб: Матэрыяльны.

Шріла Прабхупада: Дык як тады магчыма пакінуць матэрыяльнае жыццё?

Боб: Па-майму разуменню, «матэрыяльнае жыццё» – значыць імкненне да нейкай матэрыяльнай карысці...

Шріла Прабхупада: Але якой «матэрыяльнай»?

Боб: Працаваць дзеля матэрыяльных вынікаў і не адмаўляць нічога матэрыяльнага.

Шріла Прабхупада: Матэрыяльнае жыццё – гэта калі вы жадаеце задавальняць толькі свае пачуцці. Але калі вы жадаеце служыць Богу – гэта ўжо духоўнае жыццё. Вось у чым адрозненне паміж матэрыяльным і духоўным. Зараз мы спрабуем служыць сваім пачуццям, але як толькі мы пачнем служыць Богу, усё робіцца духоўным. Дык у чым тады адрозненне паміж нашымі дзеяннямі і дзеяннямі астатніх людзей? Мы карыстаемся тымі ж рэчамі: сталамі, крэсламі, ложкамі, магнітафонамі і друкарскімі машынкамі – дык у чым адрозненне? Адрозненне ў тым, што мы скарыстоўваем усё толькі для служэння Крішне.

Боб: Адданых казалі, што яны змянілі ўласнае пачуццёвае задавальненне на іншую, духоўную асалоду, але, разумееце, я не магу адчуць яе.

Шріла Прабхупада: Духоўная асалода прыходзіць тады, калі вы жадаеце задавальняць Крішну. Тады гэта будзе сапраўдная асалода. Напрыклад, маці больш задавальняецца, калі бачыць задаволеным сваё дзіця. Яна можа не есці сама, але калі бачыць, як добра есць яе сын, яна атрымлівае асалоду.

Боб: Хм-м. Значыць, духоўная асалода – гэта задавальненне Бога.

Шріла Прабхупада: Духоўная асалода прыходзіць, калі мы задавальняем Крішну.

Боб: Значыць, мы павінны задавальняць Крішну.

Шріла Прабхупада: Так. На матэрыяльным жа ўзроўні мы ўсё робім толькі дзеля сваіх пачуццяў. Вось у чым адрозненне. Калі вы проста паспрабуеце задавальняць Крішну, ужо адно гэта прынясе вам духоўную асалоду.

Боб: У маім уяўленні задавальняць Бога, значыць...

Шріла Прабхупада: Не вынаходжвайце сваіх шляхоў задавальнення Крішны. Нічога не трэба выдумляць. Напрыклад, я жадаю даць вам задавальненне, таму я спытаю: «Што я магу для вас зрабіць?» Я не павінен нічога вынаходжваць сам, таму што тады гэта ўжо не прынясе вам ніякага задавальнення. Дапусцім, я жадаю шклянку вады, аднак у вас з'яўляецца ідэя: «Сваміджы будзе больш задаволены, калі я прынясу яму шклянку малака, гарачага малака». Але я не буду задаволены гэтым. Калі вы сапраўды жадаеце майго задавальнення, вы павінны спытаць: «Як я магу вам служыць?» – а потым усё дакладна выканаць. Тады я буду здаволены.

Боб: Значыць, даць задавальненне Крішне магчыма праз Яго адданага?

Шріла Прабхупада: Адданым з'яўляецца той, хто заўсёды задавальняе Крішну і ў яго няма больш ніякіх заняткаў акрамя гэтага. Вось хто такі сапраўдны адданы.

Боб: А ці можаце вы больш падрабязна расказаць пра паўтарэнне Харе Крішна мантры? Раней я ўжо спрабаваў паўтараць яе, але рабіў гэта нерэгулярна. Зараз я ўжо маю цоткі і часам адчуваю вялікую асалоду ад паўтарэння, а часам не адчуваю нічога наогул. Мабыць, я раблю штосьці не так як трэба. Растлумачце, калі ласка. Мабыць, гэта

проста ад майго няведання?

Шріла Прабхупада: Так, усё мае свой метаd. І вам трэба асвоіць яго.

Боб: Адданыя гаварылі мне, што яны адчуваюць сапраўдны экстаз ад паўтарэння *мантры*.

Шріла Прабхупада: Так, чым больш вы будзеце ачышчацца, тым больш будзе павялічвацца ваш экстаз. Паўтарэнне *мантры* – гэта ачышчальны працэс.

6

**Дасканалы адданы
29 лютага 1972 года
(вечар)**

Шьямасундара: Шріла Прабхупада, сёння днём мы размаўлялі пра аскезу.

Шріла Прабхупада: Мм-м?

Шьямасундара: Калі мы не прыем аскезу дабраахвотна, то ўсё роўна будзем вымушаны прыняць яе.

Шріла Прабхупада: Так, аскезы трэба выконваць пад кіраўніцтвам духоўнага настаўніка. Самі па сабе вы не жадаеце іх практыкаваць, але калі вы прымаеце духоўнага настаўніка і пачынаеце выконваць усе яго парады, то гэта і будзе сапраўдным аскетызмам.

Шьямасундара: І нават калі вы не жадаеце, вам усё роўна трэба практыкаваць нейкія аскезы.

Шріла Прабхупада: Так, гэта проста патрэбна, таму што вы аддаецеся духоўнаму настаўніку, і выкананне яго загад робіцца вашым абавязкам. Такім чынам, нават калі вам і не хочацца – вы выконваеце, дзеля майго задавальнення.

Шьямасундара: Ох.

Шріла Прабхупада: Але, я ведаю, вам гэта не падабаецца... (*Смяецца*). Ніхто не жадае пасціць, але калі духоўны настаўнік гаворыць: «Сёння пост», – што ты тут зробіш? (*Шьямасундара смяецца*). Вучань – гэта той, хто дабраахвотна падпарадкоўваецца духоўнаму настаўніку. Вось у чым сапраўдны аскетызм.

Шьямасундара: А, напрыклад, нашы бацькі, ды іншыя людзі, цалкам зачараваныя матэрыяльным жыццём. Яны зусім не жадаюць прымаць аскезы і цялесны боль, але ўсё роўна яны атрымліваюць іх, бо сама прырода прымушае людзей трымаць пакуты.

Шріла Прабхупада: Аднак гэта вымушаны аскетызм, ад яго няма ніякай карысці. Дапамагчы сабе можна толькі праз прыняцце дабраахвотнай аскезы.

Шьямасундара: І нават калі вы не жадаеце практыкаваць аскезу, усё роўна яе трэба будзе прымаць.

Шріла Прабхупада: Менавіта ў гэтым і ёсць адрозненне паміж чалавекам і жывёлай. Жывёла не можа практыкаваць аскетызм, а чалавек можа. У кандытарскай краме выстаўлены шматлікія ласункі, якія чалавек жадае пасмакаваць, але калі ў яго няма грошай, ён стрымлівае сябе. Калі тыя ж самыя ласункі бачыць карова, яна абавязкова імі пачастуецца. Вы можаце біць яе палкай, але яна нават не зверне на вас ніякай увагі і ўсё роўна будзе есці. Такім чынам, жывёлы не могуць выконваць аскезы. Але наша аскеза вельмі прыемная: мы спяваем Харе Крішна, танцуем і смакуем цудоўныя стравы, якія дасылае нам Крішна. Вось і ўсё. Дык чаму людзі не згаджаюцца прымаць такую аскезу: спяваць, танцаваць, смакаваць ежу?

Боб: Я нешта не разумею.

Шріла Прабхупада: Мы выконваем аскезы, і Крішна дасылае нам розныя цудоўныя рэчы. Такім чынам. Мы нічога не губляем. Таму калі вы зробіцеся крішнаітам, вы атрымаеце *значна больш* за тое, чым валодаеце зараз. Гэта факт. Я живу адзін ужо дваццаць год, і ў мяне няма ніякіх цяжкасцей. Перад тым як прыняць *саньясу*, я таксама жыў адзін у Дэлі. Цяжкасцей не было.

Шьямасундара: Калі мы дабраахвотна не прыем духоўнай дысцыпліны, прырода

пачне дасылаць нам шмат пакут.

Шріла Прабхупада: О, гэта сапраўды так. Ёсць такое сцвярджанне ў «Бхагават-гіце»:

*daivī hī eṣā guṇamāyī
māma māyā duratīyāyā
mām eva ye prapadyante
māyām etāṁ taranti te*

[«Гэту Маю боскую энергію, што складаецца з трох гун матэрыяльнай прыроды, вельмі цяжка пераадолець. Але той, хто аддаўся Мне, можа лёгка вызваліцца з-пад яе ўплыву».] Майя прымушае нас трываць шматлікія цяжкасці, але як толькі мы аддаёмся Крішне, яна больш не ўладна над намі.

Шьямасундара: Мы настолькі глупыя, што заўсёды разважаем: «Мабыць, у будучым я ўсё ж такі зраблюся шчаслівым».

Шріла Прабхупада: Так, гэта *майя*, ілюзія. Ёсць такі прыклад з аслom, вы сядзіце на ім і трымаеце перад яго мордай пучок травы, а глупы асёл думае: «Дазволь мне зрабіць хоць яшчэ адзін крок, і я з’ем гэта» (*Боб смяецца*). Але трава ўсё роўна знаходзіцца на ўдаленні ад яго морды. Гэта называецца аслізм (*Усе смяюцца*). Кожны думае: «Дазвольце мне зрабіць адзін толькі крок, і тады, атрымаўшы гэта я зраблюся самым шчаслівым».

Боб: Я... я вельмі удзячны вам за...

Шріла Прабхупада: Хм-м?

Боб: Заўтра я буду вымушаны развітацца з вамі і...

Шріла Прабхупада: Не гаварыце «развітацца», скажыце «застацца».

Боб: Не, пакуль што не магу. Я ўжо думаў пра тое, што будзе, калі я вярнуся ў свой горад, але...

Шріла Прабхупада: Не вяртайцеся туды.

Боб: Можы, вы жадаеце, каб заўтра я застаўся тут?

Шріла Прабхупада: Заставайцеся тут.

Боб: Добра, раз вы мне гаворыце, я застануся.

Шріла Прабхупада: Так, вы вельмі добры малады чалавек (*Доўгая паўза. Размова робіцца больш супакоенай*). Усё вельмі проста. Калі жывая істота забывае Крішну, яна трапляе ў матэрыяльны свет. Крішна – гэта Яго імя, Яго форма, Яго селішча, Яго гульні – усё.

Боб: Што вы назвалі апошнім?

Шріла Прабхупада: А? Гульні?

Боб: Гульні?

Шріла Прабхупада: Калі мы гаворым пра цара, то маем на ўвазе яго ўладу, палац, царыц, сыноў, дварэцкіх, армію – усё. Хіба не так?

Боб: Так.

Шріла Прабхупада: Падобна да гэтага, Крішна – гэта Вярхоўны Бог-Асоба, і калі вы думаеце пра Крішну, значыць, вы думаеце адразу пра ўсе Яго энергіі. Ёсць такое поўнае выказванне «Радха-Крішна». Радха прадстаўляе Сабой усю энергію Крішны, а Крішна – гэта Вярхоўны Госпад. Такім чынам, калі мы гаворым пра Крішну, вышэйшую энергію, гэта ўключае ў сябе таксама і жывыя істоты, якія датычацца да адной з разнастайных энергій Крішны. Але там, дзе энергія не служыць крыніцы энергіі пачынаецца матэрыяльнае існаванне. Увесь свет не жадае служыць Крішне, але ён служыць Яму інакш, іншым чынам. Жывыя істоты не робяць свайго служэння непасрэдна, падобна да таго як непадпарадкаваныя грамадзяне не могуць непасрэдна служыць уладзе.

Злачынцы трапяць у турму з-за таго, што парушаюць дзяржаўныя законы. А ў турме іх ужо сілай прымушаюць пакарацца гэтым законам. Так і тут, усе жывыя істоты з'яўляюцца бязбожнікамі або па недасведчанасці, або па выбары. Яны не жадаюць прызнаваць велічы Бога, таму што яны дэмань. Мы ж спрабуем вярнуць такіх жывых істот у іх пачатковы стан. У гэтым сэнс руху свядомасці Крішны.

Боб: Мне бы хацелася задаць вам адно пытанне, на конт якога я размаўляў з многімі адданымі, – пра медыцыну. Сёння я разам з некаторымі з іх хадзіў на раку. Я прастуджаны і таму адмовіўся лезці ў ваду. Некалькі чалавек казалі, што я павінен прыняць абмыванне, таму што гэта Ганга, а некаторыя казалі, што не трэба з-за маёй прастуды. Я так і не зразумеў, што мне трэба было рабіць. Скажыце, мы хварэем з-за сваіх учынкаў у мінулым?

Шріла Прабхупада: Верна, гэта сапраўдны факт.

Боб: Але калі чалавек...

Шріла Прабхупада: Усё, ад чаго мы пакутуем, – гэта вынікі нашых дрэнных учынкаў у мінулым.

Боб: Але калі чалавек пазбаўляецца ад уплыву кармы...

Шріла Прабхупада: Так.

Боб: ...ён усё роўна можа захварэць?

Шріла Прабхупада: Не. Нават калі ён хварэе, дык вельмі часова. Напрыклад, вось гэты вентылятар зараз рухаецца, калі ж вы адключыце яго энергетычную моц, ён не спыніцца адразу. Аднак яго рух ужо не будзе залежыць ад электрычнасці. Ён будзе кіраваць моц. Як яна завецца ў фізіцы?

Шьямасундара: Інерцыя.

Шріла Прабхупада: Інерцыя. А калі і яна больш не дзейнічае, ён спыняецца. Таму, нават калі чалавек, што аддаўся Крішне, і пераносіць пакуты з-за нейкіх мінулых учынкаў – гэта часовая з'ява. Адданы нават не прымае матэрыяльныя пакуты наогул за пакуты, ён прымае іх за ласку Бога, Крішны.

Боб: Дасканалая душа, адданы, чысты адданы...

Шріла Прабхупада: Дасканалая душа – гэта чалавек, які дваццаць чатыры гадзіны ў дзень займаецца адданым служэннем у свядомасці Крішны. Вось што такое дасканаласць. І гэта трансцэндэнтнае становішча. Дасканаласць – гэта значыць задзейнічаць сябе ў сваёй пачатковай свядомасці. Тады гэта дасканаласць. У «Бхагават-гіце» ёсць такое выказванне:

*све све кармаңй абхіратах
самсіддхім лабхате нарах*

«Трымаючыся свайго загаданага абавязку, кожны чалавек можа зрабіцца дасканалым». *Самсіддхі. Сіддхі* – гэта «дасканаласць», якая дасягаецца пры духоўным усведамленні Брахмана. А *самсіддхі* азначае «адданасць», што прыходзіць ужо пасля гэтага ўсведамлення.

Боб: Калі ласка, паўтарыце тое, што назвалі апошнім?

Шріла Прабхупада: *Самсіддхі*.

Боб: Так.

Шріла Прабхупада: Сам – гэта значыць «цалкам».

Боб: Так.

Шріла Прабхупада: А *сіддхі* – гэта «дасканаласць». У «Бхагават-гіце» гаворыцца, што той, хто вяртаецца дамоў, назад да Бога, дасягнуў поўнай дасканаласці. Такім чынам, дасканаласць прыходзіць тады, калі чалавек перастае лічыць сябе целам, ён усведамляе

сябе як духоўную душу. Усведамленне Брахмана завецца *брахма-бхута*. Гэта дасканаласць. Узроўню *самсіддхі* можна дасягнуць пасля ўсведамлення Брахмана, калі чалавек пачынае займацца адданым служэннем. Таму чалавек, які займаецца адданым служэннем, ужо прайшоў рэалізацыю Брахмана, і ён завецца *самсіддхі*.

Боб: Я б вельмі хацеў спытацца ў вас, толькі не лічыце гэта за нясціпласць, а ці хварэлі вы калі-небудзь?

Шріла Прабхупада: Хм-м?

Боб: Асабіста вы, ці адчувалі сябе хоць калі-небудзь хворым?

Шріла Прабхупада: Так.

Боб: І гэта было вынікам вашай мінулай кармы?

Шріла Прабхупада: Так.

Боб: Значыць, у матэрыяльным свеце ніхто не можа цалкам пазбавіцца ад кармы?

Шріла Прабхупада: Чаму не можа? Можа. Для адданных не існуе ні кармы, ні кармічных рэакцый.

Боб: Але вы, напэўна, лепшы з адданных.

Шріла Прабхупада: Хм-м... Я не лічу сябе лепшым адданым. Я самы ніжэйшы з іх.

Боб: Не!

Шріла Прабхупада: Гэта вы – лепшы адданы.

Боб: (*смяецца*) О, не, не! Але, разумееце, усё, што вы гаварыце... усё, пра што вы гаварыце, заўсёды здаецца верным.

Шріла Прабхупада: Так.

Боб: Таму вы павінны быць лепшым адданым.

Шріла Прабхупада: Уся справа ў тым, што калі лепшы адданы пачынае прапаведваць, ён робіцца адданым другога класу.

Боб: А што тады робіць лепшы адданы?

Шріла Прабхупада: Лепшы адданы не прапаведуе.

Боб: Дык што ён наогул робіць?

Шріла Прабхупада: Ён не бачыць патрэбы ў пропаведзі, таму што для яго кожны – адданы (*Боб смяецца*). Так, ён не бачыць не-адданных, для яго ўсе адданыя. Яго завуць *уттама-адхікарі*. І пакуль я прапаведую, як я магу сказаць, што я лепшы адданы. Як, напрыклад, Радхарані, яна нікога не лічыць за не-адданага. Таму мы імкнемся наблізіцца да Радхарані.

Боб: А хто Яна такая?

Шріла Прабхупада: Радхарані – жонка Крішны.

Боб: А-а.

Шріла Прабхупада: Калі хтосьці набліжаецца да Радхарані, яна рэкамендуе яго Крішне: «Гэта вельмі добры адданы. Ён лепшы за Мяне», – і Крішна ўжо не можа адхіліць яго. Вось хто такі лепшы адданы. Немагчыма імітаваць: «О, я зрабіўся лепшым адданым».

*īśīvare tad-adhīneṣu
bālīśeṣu dvīśatṣu ca
prema-māitrī-kṛpāpekṣā
īāḥ karotī sa madhīmaḥ*
[Бхаг. 11.2.46]

Другакласны адданы бачыць, што некаторыя душы зайздросцяць Богу, але лепшы адданы мае іншае бачанне. Лепшы адданы лічыць: «Тут ніхто не зайздросціць Богу, усе яны значна лепшыя за мяне». Аўтар «Чайтанья Чарітамріты», Крішнадас Кавіраджа,

пісаў так: «Я ніжэйшы за гнаявага чарвяка».

Боб: Хто так сказаў?

Шріла Прабхупада: Крішнадас Кавіраджа, аўтар «Чайтанья Чарітамріты»: *пурішера кїта хайте мунї се лагхіштха*. Ён не рабіў гэта для выгляду. Ён сапраўды адчуваў сабе так: «Я самы ніжэйшы. Усе лепшыя за мяне, але я ніжэйшы за ўсіх. Усе заняты ў служэнні Крішне, а я не». Чайтанья Махапрабху гаварыў: «О, у мяне няма ні кроплі адданасці Крішне. Я плачу толькі для выгляду. Калі б я быў цалкам адданы Крішне, дык даўно б ужо памёр, а я живу. Гэта значыць, што я проста не люблю Крішну». Такім бачаннем валодае лепшы адданы. Ён так паглыблены ў любоў да Крішны, што гаворыць: «Усё рухаецца наперад, але я па-ранейшаму застаюся самым ніжэйшым за ўсіх. Таму я не магу ўбачыць Бога». Вось якім павінен быць лепшы адданы.

Боб: Такім чынам, адданы павінен працаваць дзеля вызвалення кожнага?

Шріла Прабхупада: Так. Чалавек павінен усё рабіць пад кіраўніцтвам духоўнага настаўніка, а не імітаваць лепшага адданага.

Боб: Прабачце, што?

Шріла Прабхупада: Ніхто не павінен імітаваць лепшага адданага.

Боб: Імітаваць? А, я зразумеў.

Шьямасундара: Аднойчы вы казалі, што вы вымушаны хварэць і адчуваць боль з-за грэшнай дзейнасці сваіх вучняў. Хіба можа хвароба з'явіцца па такой прычыне?

Шріла Прабхупада: Вы ведаеце, Крішна гаворыць так:

*ахам твām сарва-папібхйо
мокшайїйāmī mā шучах*

«Я вызвалю цябе ад ўсіх грэшных рэакцый. Нічога не бойся». Крішна такі магутны, што можа неадкладна ўзяць усе грахі жывых істот на Сябе і зрабіць іх набожнымі. Але калі нейкая асоба дзейнічае ад імя Крішны, яна таксама прымае адказнасць за грэшныя рэакцыі сваіх вучняў. Таму быць гуру – нялёгкая справа. Вы разумееце? Гуру павінен забраць увесь яд і даць вызваленне. Аднак часам па прычыне таго, што ён не такі магутны, як Сам Крішна, – у гуру з'яўляюцца цяжкасці. Вось чаму Чайтанья Махапрабху папярэджаў: «Не прымайце шмат *шышьяў*, вучняў». Але для пашырэння прапаведніцкай дзейнасці мы павінны прымаць шмат вучняў, нават калі і прыходзіцца пакутваць ад гэтага. І гэта факт. Духоўны настаўнік нясе адказнасць за ўсе грэшныя рэакцыі сваіх вучняў. Таму прымаць шмат вучняў – вялікая рызыка для таго, хто не можа ўзяць усіх іх грахоў.

*вāйчхā-кална-тарубхйаш ча
крпā-сіндхубйа ева ча
патітāнāmī пāванібхйо
вайшṇавібхйо намо намах*

[«Я пачціва схіляюся перад усімі вайшнавамі, адданымі Госпада. Яны падобны да дрэваў жадання, што могуць задаволіць жаданні кожнага і поўныя спачування да ўсіх паўшых абумоўленых душ».] Ён прымае адказнасць за ўсе паўшыя абумоўленыя душы. У Бібліі таксама ёсць такая думка. Іезус Хрыстос прыняў грэшныя рэакцыі людзей, паахвяраваўшы сваім жыццём. Такую адказнасць нясе духоўны настаўнік. Але Крішна ёсць Крішна, і Ён – *анана-віддха* – той, на каго не дзейнічаюць ніякія грэшныя рэакцыі. Аднак жывая істота заўсёды знаходзіцца пад іх уплывам, таму што яна вельмі маленькая. Гэта падобна да вялікага полымя і маленькага агеньчыка. Калі вы

пакладзеце якую-небудзь рэч у маленькі касцёр, то ён сам можа патухнуць. А калі – у вялікі, то што б вы толькі не паклалі, яму гэта не перашкодзіць, бо ён сам можа спаліць усё.

Боб: Хрыстос пакутаваў па гэтай прычыне?

Шріла Прабхупада: Мм-м?

Боб: Пакуты Хрыста былі...

Шріла Прабхупада: Я ўжо растлумачыў гэта. Ён прыняў грэшныя рэакцыі людзей і таму пакутаваў.

Боб: Так, цяпер я зразумеў.

Шріла Прабхупада: Хрыстос гаварыў у Бібліі, што прыняў усе грэшныя рэакцыі людзей і паахвяраваў за гэта сваім жыццём. Але хрысціяне пастанавілі: «Хай Ён сабе пакутуе, а мы тым часам будзем займацца рознымі глупствамі» (*Боб выдае кароткі смяшок*). Вялікія глупцы! Яны прапанавалі Іезусу Хрысту падпісаць кантракт: ён бярэ на сябе іх грэшныя рэакцыі, а яны працягваюць рабіць глупствы. Такія іх рэлігія. Хрыстос быў такі велікадушны, што прыняў іх цяжкія грахі і пакутаваў, але нават гэта іх не спыніла – яны па-ранейшаму грашаць. Яны не зразумелі сэнсу яго ўчынкі і прынялі ўсё гэта даволі лёгка, разважаючы: «Хай Іезус Хрыстос пакутуе, а мы будзем працягваць рабіць свае глупствы». Хіба не?

Боб: Так, гэта верна.

Шріла Прабхупада: Яны павінны былі засаромецца: «Хрыстос пакутаваў за нас, а мы працягваем грашыць». Ён гаварыў: «Не забі», – але яны па-ранейшаму забіваюць, думаючы: «Хрыстос прабача нас і забярэ нашы грахі». Токое цягнецца ўжо вельмі доўгі час. Мы ж павінны быць уважлівымі, памятаючы: «Мой духоўны настаўнік будзе пакутаваць за мае грахі, таму я не павінен больш грашыць». Такі абавязак вучня. Пасля ініцыяцыі ўсе грэшныя рэакцыі знішчаюцца. І потым, калі ён ізноў учыняе якісьці грэх, за гэта ўжо пакутуе яго духоўны настаўнік. Вучань заўсёды павінен памятаць: «Мой настаўнік будзе пакутаваць за мяне». І калі духоўны настаўнік пачынае хварэць, гэта адбываецца з прычыны грахоў іншых людзей. «Не прымай шмат вучняў», – але мы робім гэта, таму што прапаведуем. Хай мы пакутуем, але ўсё роўна нам трэба прымаць вучняў. Вы хацелі даведацца пра тое, ці з'яўляюцца мае хваробы вынікам маіх мінулых грахоў? Здаецца, так? Мой грэх у тым, што я прымаю вучняў, якія займаюцца глупствамі. Вось у чым мой грэх.

Боб: А хіба такое здараецца?

Шріла Прабхупада: Так. Я ўпэўнены, што здараецца, таму што я прымаю шмат розных людзей. Але абавязак вучня быць заўсёды асцярожным: «Мой духоўны настаўнік выратаваў мяне, таму я не павінен прымушаць яго пакутаваць». Калі ж духоўны настаўнік мучыцца, Сам Крішна ратуе яго. Крішна разважае: «О, ён так многа робіць, каб вызваліць гэтых паўшых асоб». Такім чынам, Крішна заўсёды побач:

*каунтейа пратідж'аніхі
на мне бхактах праңашійаті*

[«О сын Кунці, ты можаш смела сцвярджаць, што мой адданы ніколі не загіне».] Таму духоўны настаўнік прымае рызыку дзеля Крішны.

Боб: Ваш боль не тая ж разнастайнасць болю...

Шріла Прабхупада: Не, гэта не па прычыне кармы. І калі часам з'яўляецца такі боль, вучань павінен ведаць: «Наш духоўны настаўнік пакутуе з-за нашай грэшнай дзейнасці».

Боб: Вы зараз вельмі добра выглядаеце.

Шріла Прабхупада: Мне заўсёды добра... таму што, калі я пакутую, я ведаю, што Крішна абароніць мяне. Гэты пакуты не залежаць ад маёй грэшнай дзейнасці.

Боб: А калі, напрыклад, я живу ў нейкім горадзе і п'ю гатаваную ваду, таму што ад простага можна захварэць. Калі ж я раблюся дастаткова ўзвышаным, ці трэба мне працягваць гатаваць ваду, каб абараніцца ад хваробы? Мабыць, я ўжо магу піць любую. Але калі я дзейнічаю дрэнна, дык усё роўна захварэю.

Шріла Прабхупада: Да таго часу, пакуль вы знаходзіцеся ў матэрыяльным свеце, вы не можаце адхіляць яго законы. Дапусцім, вы ідзеце ў джунглі, дзе жыў тыгр. Калі вы ведаеце, што ён нападзе на вас, для чаго ж вы дабраахвотна ідзеце на такую рызыку быць атакаваным? Адданы не павінен рызыкаваць сваім фізічным целам. Нам не трэба кідаць выклік фізічным законам: «Раз я зрабіўся адданым, значыцца, магу кінуць выклік усяму». Гэта глупства.

*анāsактасйа вішайан
йатхāрхам упайунджатах
нірбандхах крішṇа-самбандхе
йуктам вайрāгйам учйате*

Адданаму раіцца без прыхільнасці прымаць усё, што неабходна для жыцця. Ён будзе прымаць гатаваную ваду, але калі яе няма, хіба ён не будзе піць вады наогул? Калі яе няма, ён будзе піць звычайную ваду. Мы прымаем *прасад* ад Крішны, але часам, калі мы падарожнічаем, мы вымушаны есці ў гасцініцах. Адданы не павінен думаць: «Я не буду прымаць ніякай ежы ў гэтай гасцініцы. Лепш я буду галодным». Аднак калі я буду галодным, я аслабею, і мне будзе немагчыма прапаведваць.

Боб: Ці можа адданы страціць сваю індывідуальнасць з-за...

Шріла Прабхупада: Не, ён заўсёды захоўвае поўную індывідуальнасць, каб задавальняць Крішну. Крішна гаворыць: «Аддайся Мне». І ён дабраахвотна аддаецца, але гэта не значыць, што так ён губляе сваю індывідуальнасць. Напрыклад, як Арджуна: спачатку, валодаючы гэтай індывідуальнасцю, ён адмовіўся ад барацьбы, але калі ён прыняў Крішну сваім духоўным настаўнікам, ён зрабіўся *шыш'ей* [вучнем]. Таму на ўсё, што прапанаваў Крішна, ён адказваў «так». Гэта не значыць, што Арджуна страціў індывідуальнасць, ён проста дабраахвотна згадзіўся: «Усё, пра што гаворыць Крішна, я павінен выконваць». Мае вучні таксама не страцілі сваёй індывідуальнасці, яны проста падпарадкавалі яе Богу. Вось што нам патрабуецца. Напрыклад, якісьці чалавек адмовіўся ад сексу, аднак гэта не значыць, што ён зрабіўся імпатэнтам. Пры жаданні ён мог бы мець секс тысячу разоў. Але ж ён дабраахвотна адмовіўся ад гэтага. *Парам дріштвā нівартате*: ён мае вышэйшы смак. Іншы раз мы пасцім, але гэта не значыць, што мы хворыя. Мы дабраахвотна пасцім, а не таму, што я не галодны ці не магу есці. Гэта адбываецца дабраахвотна.

Боб: Калі чалавек робіцца адданым, ці захоўвае ён свае індывідуальныя схільнасці?

Шріла Прабхупада: Так, цалкам.

Боб: А смак да розных рэчаў?

Шріла Прабхупада: Хм-м?

Боб: Яму па-ранейшаму штосьці падабаецца, а штосьці не?

Шріла Прабхупада: Так, ён захоўвае ўсё, аднак, большую перавагу ён аддае таму, што падабаецца Крішне. Напрыклад, мне падабаецца гэтая рэч, але Крішна гаворыць: «Не, вы не павінны карыстацца ёю». І я пакорліва выконваю загаду. Я раблю гэта дзеля Крішны.

*нірбандхах крішна-самбандхе
йуктам вайрагйам учйате*

Крішна гаворыць адназначна: «Мне падабаецца гэта». Таму мы прапануем Крішне тое, што Яму падабаецца, і потым прымаем гэта ўжо як *прасад*. Крішне падабаецца Радхарані, таму ўсе *гопі* спрабуюць зрабіць так, каб Крішна і Радхарані былі разам. «Крішне падабаецца гэта *гопі*. Добра, зробім так, каб Яна трапіла да Крішны». Вось што значыць свядомасць Крішны. Трэба задавальняць пачуцці Крішны, а не свае ўласныя. І гэта *бхакці*. Таксама гэта завецца *премай*, або любоўю да Крішны. «О, калі Крішне падабаецца нешта, значыцца, я павінен даць Яму гэта».

Боб: А вось, напрыклад, *прасад* [страва, прапанаваная Крішне]. Спачатку яна прапануецца Богу, і потым мы таксама можам пасмакаваць яе. Мне заўсёды даюць вельмі разнастайны *прасад*, нешта мне падабаецца, а нешта не.

Шріла Прабхупада: Вам нельга так думаць. Дасканаласць заключаецца ў тым, што вы прымаеце ўсё, што прымае Крішны. Вось тады гэта дасканаласць. Вы не павінны гаварыць: «Вось гэта мне падабаецца, а гэта не». Калі вы робіце такія адрозненні, значыць, вы проста не ўсвядомілі, што на самой справе ёсць *прасад*.

Адданы: А што рабіць, калі нехта гаворыць, што гэта яму падабаецца, а гэта не? Напрыклад, той, хто гатуе *прасад*...

Шріла Прабхупада: Не павінна існаваць ніякіх «падабаецца, не падабаецца». Калі Крішна прыняў, значыцца, усё цудоўна.

Адданы: Так. А калі нехта гатуе *прасад* для Крішны, але робіць гэта не вельмі добра, і...

Шріла Прабхупада: Не. Толькі тады, калі ўсё зроблена шчыра і з адданасцю, Крішне можа спадабацца гэта. Напрыклад, як здарылася з Відуд. Адночы Відуд карміў Крішну бананамі, але так паглыбіўся ў думкі пра Госпада, што выкідваў сапраўдныя бананы, а Крішне пачаў аддаваць лупіны, але Крішна ўсё з'еў. (*Усе смяюцца*). Крішна ведаў, што гэта рабілася з адданасцю, а Ён прымае ўсё, што шчыра прапануецца Яму. Тут не мае значэння матэрыяльны смак. Падобна да гэтага, адданыя таксама павінны прымаць *прасад* незалежна ад таго, мае ён нейкі матэрыяльны смак або не. Нам трэба прымаць усё.

Адданы: А калі няма адданасці, як у Індыі...

Шріла Прабхупада: Калі няма адданасці, Крішне не спадабаецца ніякая ежа: ні смачная, ні нясмачная. Ён проста не прыме яе.

Адданы: У Індыі... хтосьці...

Шріла Прабхупада: О Індыя, Індыя. Не гаварыце пра Індыю! Размаўляйце пра філасофію. Калі няма адданасці, Крішна не прыме нічога ні ў Індыі, ні ў вашай краіне. Крішна не павінен прымаць якія-небудзь дарагія стравы толькі таму, што яны смачныя. У Крішны ёсць шмат цудоўнай ежы і на Ваікунтху. Яму не патрэбна ваша ежа, Ён прымае вашу адданасць, *бхакці*. Сапраўдная каштоўнасць – гэта адданасць, а не сама ежа. У матэрыяльным свеце Крішна не прымае нічога, акрамя нашай адданасці.

*патрам пушпам пхалам тойам
йо ме бхактй прайаччхаті
тад ахам бхактй-упахртам
ашінāmі прайатātманах*

[«Калі хтосьці прапануе Мне з любоўю і адданасцю ліст, плод, кветку ці вад, Я прыму гэта».] «Бо гэта прапанавана Мне з любоўю і адданасцю». Вось што патрабуецца. Мы не дазваляем гатаваць ежу не-адданаму. Крішна нічога не прымае з рук не-адданага. Дзеля

чаго Ён павінен прымаць гэта? Ён не галодны, Яму не трэба ніякай ежы. Ён прымае толькі адданасць, вось і ўсё. Такім чынам, асноўнае тут у тым, што чалавек павінен зрабіцца адданым, а не проста быць добрым кухарам. Таму што, калі чалавек – адданы, тады аўтаматычна ён робіцца і добрым кухарам. Адзінае, што патрэбна ў гэтым выпадку, – проста быць адданым, астатнія якасці прыйдуць да нас аўтаматычна. Але калі чалавек не-адданы, тады ўсе яго добрыя якасці не маюць ніякай каштоўнасці. Такі чалавек знаходзіцца цалкам на матэрыяльнай платформе і не мае ніякіх добрых якасцей. (У размове наступнае доўгая паўза).

Шріла Прабхупада: Колькі часу?

Шьямасундара: Шэсць гадзін.

Шріла Прабхупада: Нам патрэбны пытанні і адказы. Гэта спрыяльна для ўсіх.

Боб: У мяне засталася пытанне пра *прасад*.

Шріла Прабхупада: Сута Гасвамі гаворыць:

*мунайах сādху прітхо 'хам
бхавадбхір лока-мангалам
йат кртах кршṇа-сампраіно
йенāтмā супрасīдаті*

[«О мудрацы, вы добра зрабілі, што спыталі мяне. Вашыя пытанні каштоўны, бо яны звязаны з Госпадам Крішнай і прыносяць дабро ўсяму свету. Толькі такія пытанні могуць цалкам задаволіць наша сапраўднае «я».] *Кршṇа-сампраінах*, вельмі добра для ўсіх, таксама як і *лока-мангалам*, слуханне і абмеркаванне як пытанняў, так і адказаў.

Боб: Я па-ранейшаму не атрымаў добрага разумення пра адуханую ежу. Калі вы пажадаеце, я абмяркую гэта яшчэ раз і спытаюся заўтра.

Шріла Прабхупада: *Прасад* заўсёды *прасад*. Ён можа нам не падабацца толькі таму, што мы яшчэ не дасяглі духоўных вышынь.

Боб: Я меў на ўвазе, што некаторыя стравы вельмі вострыя, ад чаго ў мяне пачынае балець страўнік.

Шріла Прабхупада: Добра... Гэта адбываецца таму, што мы яшчэ не можам ацаніць па заслугах якасцей *прасаду*, аднак кухар павінен браць гэта пад увагу. Крішне трэба прапанаваць ежу толькі вышэйшай якасці. Такім чынам, калі кухар прапануе штосьці горшае, ён проста не выконвае свайго абавязку. Але Крішна прымае ўсё, што прапануецца Ягоным адданым, а адданы, у сваю чаргу, прымае любы *прасад*, нават вельмі востры. Калі Хіраньякашыпу даваў свайму сыну яд, хлопчык, прапанаваўшы яд Крішне, выпіў яго, быццам водар. Нават калі хтосьці і адчувае востры смак *прасаду*, для адданага ён заўсёды здаецца вельмі прыемным. Тут нават не паўстае пытання пра вастрыню. Ён прапанаваў яд, сапраўдны яд! І, напрыклад, Ракшасі Путана, таксама прапанавала Крішне яд. Але Крішна быў настолькі чулы да яе, што падумаў: «Яна ставіцца да Мяне як маці». І Ён прыняў яд, вызваліўшы яе. Крішна ніколі не думае пра другіх дрэнна, як дабразычлівы чалавек, што ніколі не бачыць дрэннага, а толькі добрае. Падобна да аднаго майго брата ў Боге, які пажадаў зрабіць нейкае пагадненне з маім Гуру Махараджай [духоўным настаўнікам], але Гуру Махараджа не падумаў пра яго нічога дрэннага, бо ён ставіўся да людзей толькі з добрага боку. Насупраць, ён палічыў: «Гэты чалавек прыйшоў, каб даць мне нейкае служэнне».

Боб: Пагадненне з вашым... У чым там была справа? Пагадненне з кім?

Шріла Прабхупада: Я гавару пра майго Гуру Махараджа.

Боб: А, я зразумеў. Калі вы дазволіце, я жадаю задаць яшчэ адно пытанне пра *прасад*. Дапусцім, што некаторыя адданыя хварэюць і таму не могуць спажываць вызначаны від

Дасканалы адданы

ежы, напаклад, як адданы, у якога хвора я печань, не спажывае гхі. Дык ці павінен тады ён есці любы *прасад*?

Шріла Прабхупада: Не, не. Тыя, хто не дасягнулі дасканаласці, могуць выбіраць. Але дасканалы адданы не выбірае. Для чаго вам імітаваць дасканалага адданага? Такім чынам, да таго часу, пакуль вы яшчэ выбіраеце, вы недасканалы адданы. Якая карысць вам імітаваць дасканалага адданага і есці ўсё?

Боб: А...

Шріла Прабхупада: Галоўнае ў тым, што дасканалы адданы прымае любы прасад, не выбіраючы. Усё, што было прапанавана Крішне, для яго – водар. Вось так. Крішна таксама прымае ад адданага усё. «Што б ні прапанаваў Мне Мой адданы», Ён прымае. Тое ж самае датычыцца і адданага. Вы разумееце? Дасканалы адданы ніколі не выбірае. Але калі я недасканалы, якая карысць мне імітаваць дасканалага адданага? Мой арганізм не прымае гэтага, таму што ён недасканалы. Адданы не павінен быць глупцом. Гаварыцца:

крішна йе бхадже се бада чатура

Такім чынам, адданы ведае сваё становішча і ён дастаткова разумны, каб заўсёды добра ставіцца да іншых.

7

**Дзейнасць у веданні
Крішны
29 лютага 1972 года
(вечар, працяг)**

Індыйскі госць: Як можна заслужыць добрую карму?

Шріла Прабхупада: Добрая карма – гэта дзейнасць, прадпісаная «Ведамі». Асабліва там вызначаецца, што кожны павінен удзельнічаць у яг'ях. Яг'я выконваецца дзеля задавальнення Вішну, Вярхоўнага Бога-Асобы. Такім чынам, добрую карму можна заслужыць, выконваючы яг'і, прадпісаныя ведычнай літаратурай. Галоўная мэта яг'і – задаволіць Вярхоўнага Госпада. Добрыя і паслухмяныя закону грамадзяне заўсёды дзейнічаюць дзеля задавальнення ўлады. Падобна да гэтага, добрая карма здабываецца пры задавальненні Госпада Вішну. На жаль, сучасная цывілізацыя мала што ведае пра Вярхоўнага Бога-Асобу, што ж гаварыць пра Яго задавальненне. Не маючы ведаў, людзі проста займаюцца матэрыялістычнай дзейнасцю і самі спрыяюць павелічэнню сваёй дрэннай кармы і пакут. У такім грамадстве адзін сляпы вядзе другога, і абодва пакутуюць ад дрэннай кармы. Гэта зусім няцяжка зразумець. Калі вы парушыце закон, вы будзеце пакутаваць, а калі вы зробіце што-небудзь карыснае для дзяржавы ці для народа, тады вас прызнаюць, і, мабыць, нават дадуць нейкі шаноўны тытул. Вось у чым заключаецца сэнс добрай і дрэннай кармы. Такім чынам. Добрая карма дае магчымасць цешыцца матэрыяльным шчасцем, а дрэнная – пакутаваць ад гора. Па добрай карме вы атрымаеце нараджэнне ў добрай сям'і, будзеце мець шмат грошай, мабыць, зробіцеся вучоным ці вельмі прыгожым (*Кароткая паўза*).

Боб: А што датычыцца асобы, якая не вельмі добра ведала Бога, але...

Шріла Прабхупада: Гэта жывёла. Жывёла не ведае, што такое дабро. Асоба, якая не ведае хто такі Бог, або не імкнецца зразумець Бога, – жывёла. Толькі ў жывёлы чатыры нагі, а ў гэтага так званага чалавека – дзве. Адпаведна тэорыі Дарвіна – гэта малпы. Вось чаму той, хто не ведае Бога, ці не жадае усвядоміць Яго, – ніхто іншы як жывёла.

Боб: А як на конт наіўных людзей?

Шріла Прабхупада: Жывёлы таксама вельмі наіўныя. Калі вы пераразаеце ім глоткі, яны нават не супраціўляюцца. Таму наіўнасць – не вельмі добрая якасць. І менавіта яна дае вам магчымасць пераразаць жывёлам глоткі. Так, гэта не вельмі добрая якасць, і тут няма чым ганарыцца. Мы ж павінны быць вельмі, вельмі разумнымі і усвядамляць Крішну. Быць наіўным, недасведчаным прасцяком – не вельмі добрая кваліфікацыя. Прастата – гэта, вядома, добра, але трэба быць разумным.

Боб: Тады, калі можна, растлумачце яшчэ раз, як гэта быць разумным?

Шріла Прабхупада: Разумны – значыць... Гэта чалавек, які ведае, хто такі ён, хто такі Бог, што ўяўляе сабой гэты свет, і якія ўзаемаадносіны ён мае з Богам. Толькі такога чалавека можна сапраўды лічыць разумным. Напрыклад, жывёла не ўсвядамляе сябе. Яна лічыць, што яе цела – гэта і ёсць яна сама. Таму, чалавека, які не ведае сябе, нельга назваць разумным.

Боб: А што можна сказаць пра асобу, якая проста дабрасумленна выконвае свой абавязак? Як, напрыклад, адданы сумленны слуга ведае, што можа бяскарна ашукаць свайго гаспадара, але ён усё роўна застаецца сумленным і не робіць гэтага. Ці з'яўляецца яго дзейнасць таксама разнастайнасцю добрай кармы?

Шріла Прабхупада: Так, быць сумленным – гэта добрая карма. Пра тое, як зрабіцца набожным, вельмі падрабязна апісваецца ў «Бхагават-гіце»:

*дайві сампад вімокшайа
нібандхāйасурī матā*

Таму, развіваючы ў сябе *дайві сампад* – трансцэндэнтныя якасці, вы атрымаеце *вімокшайа* – вызваленне. А калі вы набываеце дэманічныя якасці – *нібандхāсурī*, тады яшчэ больш заблытаецеся ў матэрыяльным свеце. На жаль, сучасная цывілізацыя не ведае, ні што такое вызваленне, ні што значыць заблытацца ў матэрыяльным свеце. Яны настолькі недасведчаныя, што проста нічога не ведаюць. Дапусцім, я спытаюся ў вас, што азначае вызваленне. Як вы на гэта адкажаце? (*Ніхто не адказвае*). А калі я спытаюся, як магчыма заблытацца? (*Зноў няма адказу*). Гэтыя словы часта сустракаюцца ў ведычнай літаратуры: «вызваленне» і «заблытванне ў матэрыяльным існаванні». Але зараз людзі не ведаюць пра тое, як магчыма «вызваліцца», а як – «заблытацца». Яны такія недасведчаныя і глупыя, што працягваюць ганарыцца прагрэсам сваіх ведаў. Дык адкажыце мне, што такое «вызваленне»? Вы – прафесар, настаўнік, і калі я спытаюся ў вас, што значыць «вызваленне», які вы дадзіце адказ?

Боб: Недакладны, таму што, калі б я мог добра адказаць на ваша пытанне, дык хутка б вызваліўся.

Шріла Прабхупада: Але калі вы нічога не ведаеце пра вызваленне, як вы разлічваеце хутка ці павольна вызваліцца? (*Усе смяюцца*). У гэтым выпадку няма і размовы пра вызваленне як хуткае, так і павольнае. Перш-наперш, нам трэба ведаць, што гэта такое. Калі вы, напрыклад, не ведаеце, куды ідзе цягнік, якая карысць запытвацца, спрабуючы зразумець, хутка ён ідзе ці павольна? Вам невядома нават месца яго назначэння. Дык што вы скажаце пра вызваленне?

Боб: Мм-м...

Шріла Прабхупада: Я запытваю вас. Звычайна, вы задаеце пытанні, а зараз запытваюся я.

Боб (смяецца): Ну, добра... я трошкі абмяркую.

Шріла Прабхупада: Працэс вызвалення апісваецца ў «Шрімат-Бхагаватам». Літаральна на санскрыце слова «вызваленне» азначае *мукті*. Такім чынам, «Шрімат-Бхагаватам» прыводзіць наступнае выказванне на гэты конт:

*муктір хітвāйатхā рūпам
сварūпеṇā вйавастхітіḥ*

Трэба імкнуцца больш не здзяйсняць глупствы і пачаць усталёўвацца ў сваім пачатковым стане. Але такі адказ можа толькі збянтэжыць чалавека, якому невядома ні пра яго пачатковае становішча, ні пра тое, як трэба верна дзейнічаць. Зараз людзі дзейнічаюць, як ім пажадаецца, без ведання таго, што трэба рабіць. Людзі ў наш час у асноўным знаходзяцца ў невуцтве, а значыць – у вельмі цяжкім становішчы. Яны не маюць ведаў.

Боб: Калі ласка, растлумачце мне, што значыць быць сумленным?

Шріла Прабхупада: Хіба магчыма быць сумленным, не ведаючы, што такое сумленне? Спачатку трэба спасцігнуць, што гэта такое, і толькі тады вы зробіцеся сумленным. Дык што значыць, па-вашаму, «сумленне»? Калі ласка, адкажыце самі.

Боб: А-а, м-мм... Сумленне – гэта калі вы робіце тое, што лічыце сапраўды верным.

Шріла Прабхупада: Злодзей ліча: «Я павінен красці, каб утрымліваць сваіх дзяцей,

таму я дзейнічаю верна». Але ці значыць гэта, што ён сумленны? Так думае амаль што кожны. Вось, напрыклад, мяснік ліча: «Гэта мой адзіны здабытак на жыццё, таму я павінен кожны дзень рэзаць глоткі жывёлам». Ёсць такая гісторыя пра аднаго паляўнічага, якога сустрэў Нарада Муні. Як было яго імя?

Шьямасундара: Мрігарі.

Шріла Прабхупада: Так, Мрігарі. Калі Нарада спытаў яго: «Чаму ты забіваеш?» – ён адказаў: «О, гэта мая праца. Мяне навучыў так рабіць мой бацька». Таму ён сумленна выконваў сваю справу. З гэтага можна зрабіць выснову, што пачуццё сумлення засноўваецца на нашай культуры. У злодзея свае паняцці пра культуру, таму ён і ліча, што красці – гэта сумленна.

Боб: Дык што такое сумленнасць?

Шріла Прабхупада: Не, гэта ўжо маё пытанне да вас (*Усе смяюцца*). Сапраўдная сумленнасць значыць, што вы не квапіцеся да ўласнасці іншых. Так, гэта сумленнасць. Возьмем, напрыклад, мой стол. Калі вы, пакідаючы мяне, пажадаеце прыхапіць яго з сабою, хіба гэта будзе сумленна? Таму простае азначэнне сумленнасці – гэта не квапіцца на тое, што належыць іншым. Вось, што гэта такое.

Боб: Значыць, сумленны чалавек павінен знаходзіцца ў *гуне* благасці? Верна?

Шріла Прабхупада: Несумненна, несумненна. Таму што быць у *гуне* благасці, значыць, знаходзіцца ў веданні. Напрыклад, калі вы ведаеце: «Гэты стол належыць Сваміджы», – вы ніколіне будзеце спрабаваць вынесці яго. Кожны чалавек павінен разумець усё праз сапраўдныя веды, і тады да яго абавязкова прыйдзе сумленне.

Боб: Вы казалі, што *гуна* благасці – гэта веданне Бога, а хіба чалавек, які не мае дастатковых ведаў пра Бога, не можа быць сумленным?

Шріла Прабхупада: Хм-м?

Боб: Без... без сумленнасці... А калі, напрыклад, яны хочуць быць сумленнымі, не з-за таго, што гэтага жадае Госпад, а таму, што такі іх стымул жыцця?

Шріла Прабхупада: Мм-м. Бог жадае, каб кожны быў сумленным. Чамы вы думаеце, што Бог павінен думаць іначай?

Боб: А калі... калі вы робіце гэта, не ведаючы нічога пра жаданні Бога? Як, напрыклад, чалавек, што знаходзіцца ў *гуне*...

Шріла Прабхупада: Не, рабіць без ведаў – гэта абсурд. Вам трэба ведаць загады Бога. І калі вы выконваеце іх, гэта сапраўды з'яўляецца сумленнасцю.

Боб: Значыць ніхто не можа быць сумленным, не ведаючы Бога?

Шріла Прабхупада: Так, таму што Бог – вярхоўны ўладар, вярхоўны цешачыйся і вярхоўны сябра. Так сцвярджаецца ў «Бхагават-гіце». Той, хто ведае гэтыя тры рэчы, ужо набыў поўныя веды. Уявіце толькі тры адзіныя рэчы: тое, што Богу належыць усё, што Ён можа цешыцца ўсім, чым пажадае, і што Ён вярхоўны сябра кожнай жывой істоты. Напрыклад, усім вядома, што ў целе больш за ўсё цешыцца страўнік, а не рукі, ногі, вушы ці вочы. Іх роля – дапамагаць страўніку. Напрыклад, вочы дапамагаюць грыфу бачыць ежу для яго страўніка ў адлегласці да сямі міляў. Хіба не так?

Боб: Так.

Шріла Прабхупада: Крылы нясуць яго туды, а дзюба хапае здабычу. Як у целе цешачымся з'яўляецца страўнік, так і цэнтрам матэрыяльнай і духоўнай праявы з'яўляецца Бог, Крішна. Ён – галоўны цешачыйся. Мы можам лёгка зразумець гэта на прыкладзе свайго ўласнага цела. Наша цела таксама тварэнне. Яно ўладкавана па таму ж механізму прыроды, што і ўвесь Сусвет. Такі механізм дзейнічае ва ўсіх істотах, нават у жывёл. І на чалавечае цела, і на касмічную праяву распаўсюджваецца адзін і той жа прынцып. Такім чынам, зразумела, што і ў маім, і ў вашым целе больш за ўсё цешыцца страўнік. Ён – галоўны цешачыйся, і ён – наш сябра. Мы ведаем, што калі ён не будзе

добра засвойваць ежу, усе канечнасці нашага цела зробіцца слабымі і знясіленымі. Такім чынам, страўнік – наш сябра. Ён засвойвае ежу і распаўсюджвае энергію па ўсім часткам цела. Хіба не?

Боб: Верна.

Шріла Прабхупада: Падобна да гэтага, цэнтрам, страўнікам усяго Сусвету, з'яўляецца Крішна, Бог. Ён – галоўны цешачыйся, Ён – сябра, і Ён – уладар, што падтрымлівае ўсё існае. Напрыклад, цар павінен падтрымліваць усіх грамадзян краіны, бо ён іх уладар. Як можна зрабіцца сябрам кожнага чалавека, не з'яўляючыся ўладаром? Вось як трэба разумець гэтыя рэчы: Крішна – цешачыйся, Крішна – уладар і Крішна – сябра. Калі вы дасканалы ведаеце гэта, значыць, вы маеце поўныя веды і вам больш нічога не трэба разумець.

йасмін віджнйāте сарвам евам віджнйāтамī бхаватī

Калі вы проста спасцігнеце Крішну праз тры гэтыя формулы, тады вашы веды будуць дасканалымі і вам не спатрэбіцца больш нічога. Але людзі не згаджаюцца: «Чаму менавіта Крішна – уладар. Уладаром павінен быць Гітлер ці Ніксан...» І так увесь час. Вось чаму ў вас шмат турбот. Аднак як толькі вы спасцігнеце тры вышэйпамянёныя рэчы, вашы веды зробіцца дасканалымі. Вядома, вы можаце не згадзіцца і пачаць прарэчыць, але гэта перашкодзіць вам хутчэй набыць поўныя веды, і мы вельмі непакоімся за гэта. У «Бхагават-гіце» выразна гаварыцца:

*бхоктāрамī йаджнā-тапасāmī
сарва-лока-махеśварāmī
сухрдāmī сарва-бхūtānāmī
джнāтвā māmī śāntīm рччхатī*

[«Мудрыя, што ведаюць мяне як канчатковую мэту ўсіх ахвярапрынашэнняў і аскез, як Вярхоўнага Госпада ўсіх планет і паўбагоў і дабрадзея, і дабразычліўца ўсіх жывых істот, вызваляюцца ад матэрыяльных пакут».] Але мы не жадаем успрымаць гэта, выстаўляючы мноства сваіх ілжывых уладароў, сяброў, цешачыхся, якія пастаянна змагаюцца паміж сабой. Такое становішча пануе ва ўсім свеце. Але мір неадкладна прыйдзе туды, дзе людзі маюць сапраўдныя веды, (*śāntīm рччхатī*), і калі чалавек трымаецца іх – ён сумленны. Ён не будзе прэтэндаваць: «Гэта маё», – таму што ён ведае: «О, калі гэта належыць Крішне, значыць, павінна служыць Яму». Вось, што такое сумленнасць. Возьмем, напрыклад, мой аловак. Па правілах паводзін, вучань пытаецца мяне: «Можна мне ўзяць ваш аловак?» І я адказваю: «Бяры, калі ласка». Падобна да гэтага, калі я ведаю, што ўсё належыць Крішне, я не буду карыстацца чымсьці без Яго дазволу. Вось у чым заключаецца сумленнасць і веданне. Той жа, хто не ведае гэтага, – проста невук і глупец. А, як вам вядома, глупцы заўсёды здзяйсняюць злачынствы. Усе злачынцы – глупцы, таму што толькі знаходзячыся ў цемры чалавек парушае закон. Такім чынам, у невуцтве няма нічога добрага. Але цяжкасць у тым, што цяперашні час прымушае нас жыць як у той прыказцы: «Глупа быць разумным там, дзе пануе цемра». Людзі цешацца сваім невуцтвам. І калі вы пачынаеце гаварыць ім пра святасць Крішны, яны зусім не шануюць гэтага. Калі я скажу: «Усё належыць Крішне, а не вам», – як вы гэта ўспрыміце? (*Усе смяюцца*). Толькі ўявіце, нехта прымае недасведчанасць за дабро. І калі я гавару такім невукам праўду – гэта не разумна, таму што глупа быць мудрым там, дзе цемра з'яўляецца дабром. Такім чынам, заўсёды існуе рызыка, што мы пакрыўдзім людзей і яны палічаць нас саміх глупцамі. Калі я, напрыклад, гавару

багатаму чалавеку: «Вы – не ўладар. Усё належыць Крішне, і таму вы павінны траціць усе свае грошы толькі на Крішну». Зразумела, што ён проста раззлуетца на гэта.

упадешіо хі мўркхāñām
пракопāйа на шāнтайе

«Калі вы павучаеце нягодніка, ён пачынае злавацца». Вось чаму мы паводзім сябе з імі як жабракі, гаворачы: «Мой дарагі панове, вы такі цудоўны чалавек. Я жабрак *саньясі* жадаю пабудаваць храм. Калі ласка, дайце мне трошкі грошай на гэта». Тады ён думае: «А, гэта жабрак. Добра, дам яму трошкі грошай». (*Усе смяюцца*). Але калі я скажу: «Дарагі панове, у вас – мільёны долараў, грошай Крішны. Вы павінны аддаць іх мне, таму што я слуга Крішны». О, тады ён... (*Усе зноў смяюцца*). Ён не будзе вельмі задаволены гэтым. Такім чынам, калі я звяртаюся да багатага чалавека як жабрак, мабыць, ён і дасць мне што-небудзь, аднак калі я скажу праўду, дык ні атрымаю ні капейкі (*Смяюцца*). Так мы спарбуем пераканаць яго, выконваючы ролю жабракоў. Сапраўды ж мы не жабракі, мы – слугі Крішны. Нам нічога не трэба ад людзей, бо мы ведаем, што нас забеспячае Крішна.

Боб: Во-ох...

Шріла Прабхупада: Вось, што значыць веданне. Напрыклад, калі дзіця бярэ нейкую каштоўную рэч, яму пачынаюць ліслівіць: «О, ты такі цудоўны. Вось трымай лепш салодзенькую цукерку, а тую паперачку вярні мне. Гэта ж простая паперка, навошта яна табе?» Тады ён згаджаецца: «Ну, добра. Забірай». Цукеркі па дзве пайсы салодкія і смачныя, і нам трэба ісці на гэта. Чаму? Таму што калі чалавек квапіцца на грошы Крішны, ён трапляе ў ад. Мы ж павінны папрасіць у яго трошкі грошай і заняць у нашым руху свядомасці Крішны.

Боб: І тады ён ужо не пойдзе ў ад?

Шріла Прабхупада: Верна. Так ён не трапіць у ад, таму што нават самая нязначная манета, патрачаная для Крішны, будзе падлічана: «О, ён калісьці даў для Крішны капейку». Гэта – *аджнāта-сукрīті* [няўсвядомленая духоўная дзейнасць]. Зараз людзі маюць вельмі заняпалае мысленне, і таму, каб прасвятліць іх, прыходзяць святыя асобы, якія даюць усім вельмі рэдкі шанс – шанс служыць Крішне. У гэтым заключаецца абавязак святых.

Боб: Што гэта, як вы казалі?

Шріла Прабхупада: Іх абавязак. Аднак калі яны бяруць грошы і марнуюць іх на пачуццёвае задавальненне – яны самі ідуць у ад. Такая духоўная смерць робіць гэтых людзей злодзеямі і ашуканцамі. Таму ніколі нельга браць ні капейкі грошай дзеля свайго ўласнага пачуццёвага задавальнення.

Боб: Ведаеце, я падумаў пра сваіх знаёмых, яны не знаходзяцца ў свядомасці Крішны...

Шріла Прабхупада: Крішна значыць Бог.

Боб: Яны не многа ведаюць пра Бога, але застаюцца сумленнымі, ніколі не квапяцца на ўласнасць іншых і заўсёды сумленна ставяцца да другіх людзей. Дык ці могуць яны...

Шріла Прабхупада: Магчыма, што яны і не крадуць нічога ў людзей, але крадуць у Бога.

Боб: Такім чынам, яны прыстойныя толькі на палову?

Шріла Прабхупада: Хм-м?

Боб: Гэтыя людзі дабрапрыстойныя толькі на палову?

Шріла Прабхупада: Не, яны зусім непрыстойныя. Калі яны не ведаюць, што Бог валодае ўсім... Уласнасць іншых? Што вы мелі на ўвазе, калі гаварылі пра крадзеж уласнасці іншых людзей?

Боб: Мае знаёмыя, пра якіх я гавару, вельмі бедныя. Ім патрэбны грошы і ежа, але...

Шріла Прабхупада: Кожнаму патрэбны грошы. Усім. Хто тут не жыве ў нестачы? Паглядзіце колькі зараз тут людзей. Аднак каму з іх не патрэбны грошы і ежа? Вам яны таксама патрэбны. Дык як вы адрозніваеце бедных і багатых? Гэта патрэбна кожнаму. Па вашых азначэннях... Вы лічыце, што толькі бедныя жадаюць есці і мець грошы, але кожны мае такую патрэбу, значыцца, усе бедныя.

Боб: Так, усё гэта добра, але мае знаёмыя адносна бедныя.

Шріла Прабхупада: Адносна, адносна. Напрыклад, вы больш галодны за мяне, але гэта не азначае, што я ніколі не адчуваю голаду. Мабыць, я не галодны зараз, але гэта не значыць, што ў мяне зусім няма такога пачуцця. Зараз вы, мусіць, і не галодны, але да заўтра вы ўсё роўна прагаладаецеся.

Боб: Я адчуваю, што тыя людзі... Многія вакол іх займаюцца крадзежам, але яны ніколі не апускаюцца да гэтага. Таму, я лічу, што яны павінны заслужыць нешта добрае для сябе.

Шріла Прабхупада: Але і тыя людзі, якія думаюць, што не крадуць, – усё роўна злодзеі. Яны не ведаюць, што ўсё існае належыць Крішне. Такім чынам, што б яны ні набывалі – лічыцца крадзежам.

Боб: Але ўсё ж такі яны лепш за злодзеяў.

Шріла Прабхупада: Вы можаце не ведаць, што гэтая коўдра належыць мне, але калі вы забярэце яе, хіба гэта не будзе крадзежам?

Боб: А калі, напрыклад, я ведаю, што коўдра належыць вам, але ўсё роўна бяру яе? Хіба гэта не будзе горш, чым калі я бяру не ведаючы, што яна ваша? Мабыць, я думаю, што яна нічыйная.

Шріла Прабхупада: Гэта таксама крадзеж. Таму што, так ці інакш, яна павінна камусьці належыць, а вы бярэце яе без дазволу. Вы можаце не ведаць яе дакладнага ўладальніка, але трэба ўсведамляць: «Гэтая рэч павінна камусьці належыць». Вось што такое сапраўднае веданне. Часам на дарогах мы бачым пакінутае ўрадам каштоўнае абсталяванне, напрыклад, для рамонту дарог, або для якой-небудзь іншай справы, аднак хто-небудзь можа падумаць: «О, як мне пашанцавала. Колькі тут пакінутых каштоўных рэчаў! Трэба забраць іх з сабой». Хіба гэта не крадзеж?

Боб: Крадзеж.

Шріла Прабхупада: Так, ён не ведае, што гэта належыць ураду, і таму бярэ. Потым яго ўсё роўна ловяць, арэштоўваюць і караюць. Падобна да гэтага, што б вы не ўзялі, нават шклянку вады з ракі, гэта таксама крадзеж. Хіба рака ваша ўласнасць?

Боб: Не.

Шріла Прабхупада: Дык што ж адбываецца? Крадзеж. Не вы ж стварылі раку, таму яна вам не належыць. І нават калі вы п'еце з яе ваду, не ведаючы каму яна належыць, вы – злодзей. Такім чынам, вы можаце лічыць: «Я сумленны», – але быць злодзеям. Вы павінны пры любых абставінах памятаць пра Крішну: «О Крішна, усё навокал створана Табой, таму, калі ласка, дазволь мне папіць Тваёй вады». Адданы заўсёды думае пра Госпада, што б ён не браў: «О, гэта ўласнасць Крішны». Вось што такое сапраўдная сумленнасць. Такім чынам, кожны, хто не мае разумення пра Крішну, проста нягоднік, ашуканец і злодзей. Такія яго сапраўдныя якасці. З гэтага вынікае, што чалавек, які не імкнецца спасцігнуць Крішну – не мае ніякіх добрых якасцей, як не мае сапраўдных ведаў і сумленнасці. Гэта, калі можна так сказаць, трэцясортныя людзі. Ці верна я гавару, як ты думаеш, Гіріраджа?

Гіріраджа [вучань Шрілы Прабхупады]: Верна.

Шріла Прабхупада: Гэта не догма. Гэта – факт (*Невялікая паўза*). Ну як, вы зразумелі, што значыць мець веды і быць сумленным?

Боб: Хто, я? У некаторым сэнсе, так.

Шріла Прабхупада: А што, ёсць яшчэ нейкі сэнс? (*Боб смяецца*). Хіба існуе яшчэ іншае разуменне? Калі так, тады паспрабуйце спачатку абвергнуць гэтае! (*Боб зноў смяецца. Шріла Прабхупада падхоплівае яго смех*). Дык ці ёсць яшчэ нейкі шлях? А, Гіріаджа?

Гіріаджа: Няма.

Шріла Прабхупада: Ці, мабыць, нейкая альтэрнатыва? Не! Таму што ніхто не можа абвергнуць тое, што мы гаварым. У нас ужо ёсць такі вопыт. Хутчэй, мы самі можам абвергнуць любога, выклікаючы: «Якія ў каго ўзніклі пытанні?» І Крішна, пакуль што, ахоўвае нас. На ўсіх вялікіх сустрэчах, у самых вялікіх краінах, пасля сваіх тлумачэнняў, я пытаюся: «У каго ёсць пытанні?»

Боб: Зараз у мяне няма ўжо ніякіх.

Шріла Прабхупада: У Лондане ў нас было... Колькі дзён мы давалі лекцыі ў гэтым, як яго – Конвей Холе?

Адданы: У Конвей Холе? Дванаццаць дзён.

Шріла Прабхупада: Так, так. У Конвей Холе.

Адданы: Каля дванаццаці дзён.

Шріла Прабхупада: Так. І пасля кожнай праграмы я пытаўся ў людзей: «Якія будуць пытанні?»

Боб: І шмат было пытанняў?

Шріла Прабхупада: О, так. Шмат глупых пытанняў (*Усе смяюцца*).

Боб: Ці можна мне яшчэ раз спытаць вас? Што значыць быць глупым?

Шріла Прабхупада: Глупым лічыцца той, хто не мае ведаў.

Індыйскі госць: Прабхупада, у мяне ёсць асабістае пытанне. Можна?

Шріла Прабхупада: Так.

Індыйскі госць: Некаторы час назад, у Калькуце праходзіў цэлы тыдзень пад назвай «Тыдзень пратэсту супраць жорсткага абыходжання з жывёламі».

Шріла Прабхупада: Мм-м. (*Кратка ўсміхаецца*). Гэта таксама глупства. Яны гавораць пра жорсткае абыходжанне з жывёламі і адначасова падтрымліваюць тысячы разніц. Вы разумееце? Гэта проста яшчэ адзін прыклад глупства.

Індыйскі госць: Таму я і хацеў спытацца ў вас...

Шріла Прабхупада: Спытацца... Я магу вам даць адказ раней, чым вы спрабаецеся (*Усе смяюцца*). Гэта проста яшчэ адзін прыклад глупства. Людзі заўсёды жорсткія да жывёлаў, і яны прымушаюць грамадства...

Боб: Мабыць, гэта...

Шріла Прабхупада: Гэта падобна да таго, як банда злодзеяў збіраецца пад шылдай «Гудмэн [добры чалавек] і кампанія». Я ўпэўнены, што вы бачылі такія шылды.

Шьямасундара: А папярэдняга ўладальніка будынка нашага храма таксама звалі Гудмэн.

Шріла Прабхупада: Іх філасофія ў тым, што дрэннае харчаванне жывёл – гэта жорсткасць, і каб жывёлы не галадалі, іх лепш забіць. Такая іх тэорыя, хіба не?

Боб: Так.

Шріла Прабхупада: Яны гавораць: «О, лепш забіць, чым прычыняць ім такія боль». Гэтая тэорыя выйшла з камуністычных краін. Калі стары дзед пакутуе – лепш яго забіць. А ў Афрыцы нават існуюць такія плямёны, якія робяць цэлыя святкаванні, забіваючы сваіх дзядоў. Ці не так? Так.

Шьямасундара: І потым з'ядаюць іх?

Шріла Прабхупада: Так. (*Шьямасундара смяецца*). Пра што вы хочаце сказаць?

Адданы: Раней, мой дзядзька з цёткай служылі ў арміі, і калі ім спатрэбілася пакінуць краіну, яны не маглі ўзяць з сабой свайго сабаку. Таму палічылі: «Бедны сабачка будзе

так пакутаваць без нас», – і засыпілі яго. Проста забілі.

Шріла Прабхупада: Гандзі таксама некалі забіў карову ці цялё. Ubачыўшы пакуты жывёлы, ён загадаў: «Чым прымушаць яе пакутаваць такім чынам, лепш забейце».

Гіріраджа: Учора вы гаварылі, што духоўны настаўнік пакутуе з-за грэшнай дзейнасці сваіх вучняў. Дык што такое «грэшная дзейнасць»?

Шріла Прабхупада: Грэшная дзейнасць – гэта калі вы абяцаеце: «Я заўсёды буду трымацца рэгулюючых прынцыпаў». Аднак калі вы не трымаецеся іх – гэта грэх. Усё вельмі проста. Вы даеце зарок, і калі парушаеце яго, і зноў пачынаеце займацца рознымі агіднымі дзеяннямі, вы – грэшнік. Хіба не так?

Гіріраджа: Так. (Паўза). Але існуюць такія дзеянні, якія нам трэба рабіць, таму...

Шріла Прабхупада: Хм-м?

Гіріраджа: Ёсць такія прадпісанні, якія мы павінны выконваць, аднак, зараз мы не можам дасканала рабіць іх.

Шріла Прабхупада: Як гэта? Вы спрабуеце рабіць, але не можаце? Чаму?

Гіріраджа: Ну, напрыклад, уважліва паўтараць *мантру*. Часам мы спрабуем рабіць так, але...

Шріла Прабхупада: Добра, гэта яшчэ не самае горшае. Дапусцім, вы спрабуеце штосьці зрабіць, але з-за недахопу дастатковага вопыту ў вас гэта дрэнна атрымліваецца, у тым не ваша віна. Вы пакуль што толькі спрабуеце. У «Бхагаватам» ёсць такі верш... хм-м... Калі адданы жадае зрабіць нешта вельмі якасна, але не маючы вопыту, ён памыляецца, Крішна даруе яму гэта. У «Бхагават-гіце» таксама гаварыцца:

anī cet sudurācāro

бхаджате мām ананйа-бхāк

Часам, з-за нязжытых дрэнных звычак, а звычка – другая натура, чалавек можа здзейсніць нейкае глупства, але гэта яшчэ не значыць, што ён зусім дрэнны і нікчэмны. Ён павінен раскаіцца: «О, чаму я так зрабіў?» І потым ужо ніколі не паўтараць гэтай памылкі зноў. Але звычка – гэта другая натура. Часам, нягледзячы на ўсю вашу стараннасць, мая бывае настолькі дужая, што заваблівае вас у пастку. Такое вам будзе дарована. Крішна даруе. Але Ён не жадае дараваць чалавеку, які свядома робіць грэшныя дзеянні. Калі, напрыклад, у сілу таго, што я адданы, я лічу: «Раз я паўтараю *мантру*, значыцца, любое глупства, якое мне толькі пажадаецца зрабіць, будзе мне дарована», – гэта найвялікшая абраза.

8

Удасканаленне ў святдомасці Крішны (перапіска)

Спрінгфілд, Нью-Джэрсі
12 чэрвеня 1972 года

Дарагі Прабхупада!

Прыміце, калі ласка, мае шаноўныя паклоны.

Зараз я падтрымліваю зносіны з адданымі нью-йоркскага храма. Я спадзяюся, што дзякуючы зносінам з такімі цудоўнымі і дасканалымі адданымі, я пачну прагрэсіраваць у святдомасці Крішны. Мая нявеста таксама прыходзіць у храм і трошкі паўтарае *мантру*. Яна нічога не ведала пра святдомасць Крішны, пакуль я не напісаў ёй пра гэта з Індыі. Атрэйя Рішы ветліва запрасіў нас да сябе дамоў, каб мы маглі ўбачыць ідэальнае сямейнае жыццё.

У канцы красавіка я ездзіў у Бамбей, каб скончыць сваю справу ў Корпусе Свету. Мне вельмі пашанцавала – у Бамбеі я трошкі захварэў і быў вымушаны застацца там яшчэ на два тыдні. Гэты час я правёў у Джуху разам з цудоўнымі, дасканалымі адданымі. На жаль, Вы пакінулі гэта месца за пяць дзён да майго прыбыцця.

Я вельмі мала разумею, але ў мяне ёсць цвёрдая вера ў працэс святдомасці Крішны, і я спадзяюся, што далей буду разумець больш і больш.

Я з нецярпліваю чакаю расказаў Атрэйі Рішы пра храм у Лос-Анжэлесе і спадзяюся, што асабіста пабачу вас у Нью-Йорке.

Дзякую за тую дабыню, што Вы выказалі *вельмі* нявартаму маладому чалавеку.

Шчыра Ваш,
Боб Коэн

А.Ч.Бхакціведанта Свамі
ІСККОН. Лос-Анжэлес,
16 чэрвеня 1972 года

Бобу Коэну
Спрінгфілд, Нью-Джэрсі

Мой дарагі Боб!

Калі ласка, прыміце мае благаслаўненні. Вялікі дзякуй Вам за ліст ад 12 чэрвеня 1972 года. Пачуцці, якія Вы выказалі там, прынеслі мне вялікае задавальненне. Я быў вельмі рады пачуць, што Вы падтрымліваеце зносіны з намі. Я ведаю, што Вы вельмі добры малады чалавек, разумны і выхаваны. Таму я ўпэўнены, Крішна вельмі хутка адорыць Вас усімі Сваімі благаслаўненнямі, і Вы адчуеце глыбокае задавальненне і шчасце ў святдомасці Крішны. Прагрэсіраваць у святдомасці Крішны можна толькі тады, калі вы дабраахвотна адмаўляецеся ад сваіх прыхільнасцей да матэрыяльнай прыроды, або *май*. Такое адрачэнне завецца *тапасьяй*. Але мы не імкнемся да выканання аскез, якія не маюць сэнсу, таму любы чалавек з навуковым і філасофскім вобразам мыслення, такі як Вы, спачатку павінен зразумець сэнс трансцэндэнтных ведаў. Калі ў Вас з'явіцца веды, аўтаматычна прыйдзе *тапасья* і прагрэс у духоўным жыцці. Такім чынам, атрыманне

ведаў – гэта першае, што неабходна таму, хто жадае дасягнуць дасканаласці ў жыцці. Таму раю Вам кожны дзень як мага болей чытаць нашыя кнігі і спрабаваць зразумець іх з розных пунктаў гледжання, а потым рэгулярна абмяркоўваць гэта разам з адданымі нью-йоркскага храма. Паступова да Вас прыйдзе ўпэўненасць, а Ваша шчырасць і адданае служэнне дапамогуць Вам дабіцца поспехаў.

Так, верыць у мяне і працэс святдомасці Крішны – гэта адзінае, што патрабуецца для атрымання сапраўднай мудрасці. Калі ёсць вера – прыходзіць разуменне. І чым больш будзе павялічвацца ваша разуменне, тым больш Вы будзеце гадзіцца чараў ілюзорнай энергіі, а калі Вы ўжо дабраахвотна адмовіцеся ад прыхільнасцей да матэрыяльнага свету, прагрэс забяспечаны.

Думаю, што зараз адданыя перадрукоўваюць запісы нашых з Вамі гутарак у Майяпуры. Мы жадаем выдаць іх асобнай кнігай, якая будзе называцца «Дасканалыя пытанні, дасканалыя адказы». Я адпраўлю Вам экзэмпляр, як толькі яго падрыхтуюць для распаўсюджвання. Па дарозе на фестываль Ратха-ятры ў Лондане я, магчыма, спынюся на два-тры дні ў Нью-Йорке. Я яшчэ не ведаю дакладнай даты свайго прыбыцця ў Нью-Йорк, але гэта павінна адбыцца дзесьці ў пачатку ліпеня. Каб даведацца пра дзень майго прыезду, вы можаце падтрымліваць рэгулярную сувязь з Балі Марданам. Я быў бы вельмі рады ізноў сустрэцца з Вамі ў Нью-Йорке. І калі ў Вас з’явіліся нейкія пытанні, мы зноў абмяркуем іх.

Спадзяюся, што гэты ліст сустрэне Вас у добрым здароўі і шчаслівым настроі.

Ваш вечны дабрадзея,
А.Ч. Бхакціведанта Свамі

9

**Выбар будучыні
Нью-Йорк,
4 ліпеня 1972 года**

Боб: Я атрымаў ваш пяшчотны ліст.

Шріла Прабхупада: О-о.

Боб: Каля тыдня назад.

Шріла Прабхупада: Ведаеце, вы вельмі разумны малады чалавек. Паспрабуйце зразумець гэту філасофію. Гэта вельмі значна. Людзі марнуюць столькі энергіі дзеля пачуццёвай асалоды. Яны нічога не ведаюць пра тое, што іх чакае ў наступным жыцці. Наступнае жыццё абавязкова прыйдзе, але недасведачаныя людзі не ведаюць пра гэта. Цяперашняе жыццё – падрыхтоўка да наступнага. На жаль, яны не ведаюць гэтага. Для сучаснай адукацыі з яе універсітэтамі самыя патрэбныя і простыя веды цалкам захаваны ў цемры. Мы змяняем целы кожнае імгненне – гэта медыцынскі факт. Пакінуўшы сваё цяперашняе цела, мы атрымліваем наступнае. Як мы набываем новае цела? Як яно будзе выглядаць? Пра гэта таксама мажна даведацца. Напрыклад, калі чалавек вучыцца, ён разумее, што, здаўшы экзамены, ён зробіцца інжынерам ці ўрачом. Падобна да гэтага, у нашым цяперашнім жыцці мы рыхтуемся да таго, каб зрабіцца кімсьці ў наступным.

Барбара [жонка Боба]: А ці можна самім вырашаць, кім мы жадаем зрабіцца ў будучым?

Шріла Прабхупада: Так, можна. Мы вырашылі, што ў наступным жыцці пойдзем да Крішны. Вось нашае вырашэнне – вярнуцца дамоў, назад да Бога. Напрыклад, вы жадаеце атрымаць адукацыю. Прыняўшы вырашэнне зрабіцца інжынерам ці ўрачом, вы пачынаеце рыхтавацца да гэтага і тады робіцеся кваліфікаванай. Падобна да гэтага, вы вырашаеце, куды вы пойдзеце ў наступным жыцці. А калі не вырашыце вы, за вас гэта зробіць матэрыяльная прырода.

Барбара: А ці была я ў святмасці Крішны ў сваім мінулым жыцці?

Шріла Прабхупада: Гэта нязначна, але зараз вы можаце зрабіцца адданай. Скарыстайцеся нашым рухам святмасці Крішны.

Адданы: Яна спытала ў вас, ці магчыма тое, што яна ў мінулыя жыцці была адданай Крішны і зараз ізноў вырнулася да гэтага.

Шріла Прабхупада: Калі чалавек быў дасканалым адданым Крішны, ён не вяртаецца назад. Аднак калі ў адданага захаваліся нейкія заганы, то ён зноў нараджаецца ў матэрыяльным свеце. Але негледзячы на ўсе свае недахопы, ён паяўляецца ў самай цудоўнай сям’і. *Шучінām śrīmatām gehe йога-бхраштō ’бхіджāйате*. [«Непаспяховы ёг нараджаецца ў рэлігійнай або арыстакратычнай сям’і».] Такім чынам. Розум чалавека здольны прымаць вырашэнні на будучыню. Жывёлы не маюць такой магчымасці, чалавек жа, насупраць, можа абмеркавана выбіраць. Калі я зраблю так, мяне чакае поспех, а калі не – нічога добрага не атрымаецца. У чалавечай істоты ёсць такая магчымасць, таму мы павінны верна скарыстацца ёю. Нам трэба ведаць мэту свайго жыцця і адпаведна гэтаму прымаць вырашэнні. Вось якой павінна быць чалавечая цывілізацыя.

Барбара: А вы калі-небудзь бачылі Крішну?

Шріла Прабхупада: Так.

Барбара: Вы можаце Яго бачыць?

Шріла Прабхупада: Кожны дзень. Кожнае імгненне.

Барбара: Але ж не ў матэрыяльным целе?

Шріла Прабхупада: У Яго няма матэрыяльнага цела.

Барбара: У храме ёсць столькі выяваў Крішны...

Шріла Прабхупада: Гэта не матэрыяльныя целы. Вы маеце матэрыяльнае бачанне, таму што вашыя вочы матэрыяльны, і імі вы не можаце бачыць духоўныя рэчы. Вось чаму Крішна міласціва выяўляе Сябе ў целе, зробленым з матэрыі, а інакш вы б ніколі не ўбачылі Яго. Хаця Ён і выяўляе Сябе ў даступным вам вобразе, гэта не значыць, што Яго цела матэрыяльна. Напрыклад, калі прэзідэнт Злучаных Штатаў ветліва завітае ў вашу хату, гэта яшчэ не значыць, што ваша з ім становішча аднолькавае. Гэта проста яго ветлівасць. Мабыць, з любові ён прыйшоў да вас, але вы не можаце знаходзіцца з ім на адным узроўні. Падобна да гэтага, мы не можам бачыць Крішну нашымі цяперашнімі вачамі, таму Ён з'яўляецца перад намі на карціне, або ў форме, зробленай з каменя ці дрэва. І Крішна не адрозніваецца ні ад гэтых карцін, ні ад драўляных статуэтак, бо ўсё ёсць Крішна.

Барбара: Што здараецца з нашым духам пасля смерці?

Шріла Прабхупада: Атрымлівае наступнае цела.

Барбара: Адразу?

Шріла Прабхупада: Так. Гэта падобна таму, як вы змяняеце кватэру. Спачатку вы шукаеце новую, а потым ужо пераязджаеце з адной кватэры на другую.

Барбара: Дык ці можам мы ведаць, які тып цела мы атрымаем у наступным жыцці?

Шріла Прабхупада: Так, калі ў вас ёсць дастатковая кваліфікацыя, каб зрабіць гэта. А інакш сама прырода падрыхтуе для вас новае цела. Калі вы не ведаеце, як можна гэта зрабіць, значыць, вы не падрыхтаваліся да наступнага жыцця, і тады ў момант смерці вашы думкі створаць нейкае цела, а прырода дасць яго вам.

Барбара: А паўтарэнне... што дае нам паўтарэнне *мантры*?

Шріла Прабхупада: Спытайцеся ў тых юнакоў [адданных]. Яны вам растлумачаць.

Боб: Калі Крішна кіруе ўсім, то як Ён кіруе не-адданымі?

Шріла Прабхупада: Праз *майю*. Як, напрыклад, у краіне кіруе ўрад, а ў царстве ўсё кантралюецца царскімі міністрамі.

Боб: А як тады Крішна кіруе адданымі?

Шріла Прабхупада: Так, як вы б кантралявалі таго, каго кахаеце. Напрыклад, вы любіце сваё дзіця, таму вы кантралюеце яго дзеля яго ж дабра. Калі дзіця імкнецца дакрануцца да агню, вы неадкладна гаварыце яму: «Не, не, мой даражэнькі, не рабі гэтага». Адданы, або чалавек, які знаходзіцца ў святдомасці Крішны, ніколі не заблытваецца, таму што Сам Крішна накіроўвае яго. Тымі ж, хто не знаходзіцца ў святдомасці Крішны, кіруе *майя*, і яна, як вы, напэўна, заўважылі, робіць з імі ўсё, што ёй патрэбна.

Боб: Пры нараджэнні, час нашай смерці ўжо вызначаны?

Шріла Прабхупада: Што вы казалі?

Боб: Ці вызначаны час маёй смерці і смерці іншых людзей? Ці вядома гэта яшчэ да нашага нараджэння? Калі я нараджаюся, я ўжо маю пэўны тэрмін, адведзены мне на жыццё?

Шріла Прабхупада: Так.

Боб: І яго нельга змяніць?

Шріла Прабхупада: Не, гэта можа толькі Крішна.

Боб: А калі чалавек учыняе самагубства, гэта таксама вызначана?

Шріла Прабхупада: Не. Вы можаце зрабіць гэта, таму што маеце некаторую незалежнасць. Але ўчыненне самагубства – гэта ненатуральная рэч, хутчэй,

супрацьнатуральная. Таму, маючы незалежнасць, мы пераходзім ад натуральнага да ненатуральнага. Зняволены не можа выйсці з турмы па-свайму жаданню, але ён можа пераскочыць мур і ўцячы. Аднак гэтым ён толькі працягне свой тэрмін зняволення. Звычайна зняволены не можа пакінуць турму раней за тэрмін свайго вызвалення, але калі ён уцячэ, гэтым ён здзейсніць новае злачынства. Яго зноў арыштуюць і яшчэ больш павялічуць тэрмін зняволення, тым самым яму даецца горшае пакаранне. Такім чынам, нам немагчыма сілаю змяніць свой лёс, і тыя, хто спрабуюць зрабіць гэта, толькі павялічваюць свае пакуты. Аднак наш лёс лёгка мяняецца Самім Крішнай, калі мы знаходзімся ў свядомасці Крішны. Гэта залежыць не ад нас, а толькі ад Крішны. Крішна гаворыць: *ахамі твām сарва-пāнебхйō мокшāйīшйāmī*: «Я абараню цябе». Гэтыя змяненні Ён робіць дзеля нашай абароны.

Ёсць два тыпу людзей: адданыя і не-адданыя. Не-адданыя знаходзяцца пад кантролем матэрыяльнай прыроды, а адданыя – пад непасрэдным кірункам Крішны. У канторы вялікага бізнесмэна, кіраўніка вялікай фірмы, працуе шмат служачых, якія знаходзяцца пад непасрэдным кантролем кіраўнікоў розных аддзелаў. Хаця па-за хатай служачы можа нічым не кіраваць, але дома ён будзе з’яўляцца непасрэдным кіраўніком сваіх дзяцей. Так ці інакш ён заўсёды чымсьці кіруе. Падобна да гэтага, Бог – вечны кіраўнік. Калі чалавек робіцца адданым, ён будзе знаходзіцца пад кантролем Бога, а калі – не-адданым, то пад наглядом агента Бога – *майі*. Так ці інакш ён будзе знаходзіцца пад чымсьці кірункам. Напрыклад, кожны грамадзянін Амерыкі знаходзіцца пад кірункам урада. Калі ён не парушае законаў, то знаходзіцца пад кантролем грамадзянскіх ведамстваў, а калі ўчыняе злачынствы, то трапіць пад кантроль судовай улады. Але ён не можа сказаць: «Мяне ніхто не кантралюе». Гэта немагчыма. Кожны знаходзіцца пад кантролем. Калі хтосьці гаворыць: «Мною ніхто не кіруе», – значыць, ён проста страціў розум і зрабіўся вар’ятам. Усе знаходзяцца пад кірункам або Самога Бога, або Яго агента – *майі*. Калі вамі кіруе *майя*, значыць, ваш жыццёвы час марнуецца дарэмна, і вы будзеце заставацца ў матэрыяльным існаванні адно жыццё за другім, проста змяняючы целы. Але калі вам больш падабаецца знаходзіцца пад кантролем Бога, то пасля гэтага жыцця вы трапіце дамоў, назад да Бога, і вашае жыццё будзе паспяховым. Вы не можаце існаваць, не знаходзячыся пад нейкай уладай. Гэта проста немагчыма. Той, хто ўсвядоміў гэта – сапраўды разумны. Так сцвярджаецца ў «Бхагават-гіце»: *бахūnām джанманām анте джнāнавāн māмі прападйате*: «Пасля мноства нараджэнняў, праведзенных у падарожжах ці роздуму, чалавек аддаецца Мне». *Вāsудевах сарвам іtī* – «Крішна, Ты – усё, таму я прыйшоў. Прымі мяне. Цяпер я цалкам аддаўся Табе, кіруй мной. Я у Тваёй уладзе. Я так доўга кіраваўся нягоднікамі, але ад гэтага не было ніякай карысці. Мною кіравалі мае пачуцці, і, знаходзячыся пад іх кантролем, я служыў так званай сям’і, грамадству, краіне, нацыі і нават дайшоў да служэння свайму сабаке. Але нішто з гэтага не прынесла мне задавальнення. Таму зараз я адумаўся і аддаю сябе ў Тваю ўладу. Замест таго, каб падпарадкоўвацца сабаке, я жадаю пакарыцца Богу». У гэтым заключаецца свядомасць Крішны. А вы калі-небудзь бачылі, як чалавек падпарадкоўваецца сабаке? Сабака ідзе па вуліцы, спыняецца, выпаражняецца, а яе гаспадар стаіць і чакае. Хіба не? Сабака выпаражняецца і мочыцца, а чалавек тым часам думае: «Я яго гаспадар». Але на самой справе ён падпарадкаваны. Гэта *майя*. Ён робіцца слугой сабакі, але лічыць сябе яго гаспадаром. Да таго часу, пакуль чалавек не прыйдзе ў свядомасць Крішны, ён гэтага не зразумее. Мы бачым, што гэты махляр падпарадкоўваецца свайму сабаке, а выстаўляе сябе за гаспадара. Мы разумеем гэта. А вы як думаеце, ён падпарадкаваны сабаке?

Боб: Так.

Шріла Прабхупада: Ён жа ліча: «Я гаспадар гэтага сабакі». Сямейны чалавек таксама

знаходзіцца пад кірункам жонкі, дзяцей, слуг, кожнага, але ўсё роўна ліча: «Я гаспадар». Прэзідэнт Ніксан думае, што ён гаспадар гэтай краіны, але сапраўды ён яе падпарадкаваны. У любы момант ён можа быць зняты народам, яго слугамі! Атрымліваючы ўладу, ён сцвярджае: «Я буду добра служыць вам», або: «Я буду першакласным слугой». Таму людзі галасуюць за яго: «Добра, будзь нашым прэзідэнтам». Потым ён заклікае: «Выбірайце мяне зноў! Выбірайце мяне!» Гэта значыць, што ён на самой справе проста слуга. Але ён лічыць: «Я гаспадар». Вось якое становішча. *Майя*. Той, хто знаходзіцца пад кірункам *майі*, лічыць сябе гаспадаром, але з'яўляецца слугой. Аددаны ніколі не думае: «Я гаспадар», а толькі: «Я слуга». У гэтым адрозненне паміж *майяй* і рэчаіснасцю. Прынамсі, аددаны заўсёды ўсведамляе: «Я ніколі не гаспадар, у любым выпадку я толькі слуга». Калі ж слуга лічыць сябе гаспадаром, то гэта завецца ілюзіяй. Але калі слуга думае: «Я слуга», – то гэта ўжо не ілюзія, гэта *мукті*, вызваленне. Такі чалавек не знаходзіцца пад уладай ілжывых уяўленняў. Ён ведае сваё сапраўднае становішча. *Сварупеңа вйавастхітіх*. *Мукті*, вызваленне, азначае, што чалавек знаходзіцца ў сваім натуральным становішчы. Я – слуга. І калі я ўсведамляю сябе як слугу, то ў гэтым маё вызваленне; а калі я лічу сябе гаспадаром, то ў гэтым будзе маё рабства. Вось у чым заключаецца адрозненне паміж абумоўленым і вольным жыццём.

Аددаныя ў святдомасці Крішны заўсёды лячаць сябе слугамі Крішны, і яны вызваленыя. Аднак самі яны не імкнуцца да вызвалення, бо яны ўжо вызваленыя, знаходзячыся ў сваім натуральным становішчы. Аددаныя не спрабуюць роблена думаць, што з'яўляюцца гаспадарамі, у той час, калі амаль што кожны лічыць сябе чымсьці значным і знаходзіцца ў ілюзіі. Але ні пры якіх умовах, ніколі ў жыцці вы не зробіцеся гаспадаром, вы павінны заўсёды заставацца слугой. Такое ваша натуральнае становішча. Калі чалавек роблена думае, што ён гаспадар, то ў гэтым праяўляецца яго абумоўленасць; калі ён дабраахвотна аддаецца вярхоўнаму гаспадару, то атрымлівае вызваленне. Аددаны не імкнецца да незалежнага вызвалення. Як толькі ён аддаецца Крішне ці Яго прадстаўніку, ён аўтаматычна вызваляецца.

Боб: Прабхупада, некаторыя людзі, занятыя ў рэлігійным руху, напрыклад, «Дзеці Бога», абвяшчаюць, што іх вядзе Ізус. Ці гэта магчыма?

Шріла Прабхупада: Так, але яны не трымаюцца яго кіравання, зрэшты, як і ўсе астатнія хрысціяне. Ізус гаворыць ім: «Не забі», – але яны па-ранейшаму забіваюць. Дзе ж тады тут падпарадкаванасць указанням Ізуса. Проста сказаць: «Мной кіруе Ізус», – хіба гэтага дастаткова? «А што ён там гаварыў, мяне не цікавіць». І гэта называецца ў іх падпарадкаваннем? Ніхто не жадае трымацца яго ўказанняў. А іх абвяшчэнні проста хлуслівыя. Вельмі цяжка знайсці чалавека, які б сапраўды трымаўся ўсіх павучанняў Хрыста. Хрыстос можа весці за сабой кожнага, але не кожны жадае ісці за ім. Яны лічаць, што Ізус проста падпісаў кантракт на ўсе іх грахі. Вось іх філасофія. Яны агідна грашаць, а адказваць за іх павінен бедны Ізус Хрыстос. Такая іх рэлігія. Таму яны гавораць: «У нас вельмі добрая рэлігія. За ўсе нашыя грахі памрэ Ізус Хрыстос». Дык хіба гэта добра? У іх няма нават ні кроплі жалю да Ізуса Хрыста, які памёр за нашы грахі. Дык чаму тады мы здзяйсняем іх зноў? Такое вялікае жыццё было аддана за нас, таму нам проста неабходна пакарыцца ўказанням Ізуса Хрыста. Аднак калі вы робіце іначай: «О, мы будзем працягваць грашыць, а потым падпішам кантракт з Ізусам, каб ён зняў з нас усе гэтыя грахі. Дастаткова проста пайсці ў царкву і пакаяцца, а, вярнуўшыся да дому, зноў пачаць рабіць усялякія глупствы», – хіба гэта гаворыць пра вялікі розум такіх людзей?

Боб: Не.

Шріла Прабхупада: Той, кім сапраўды кіруе Хрыстос, безумоўна, дасягне вызвалення.

Але вельмі цяжка знайсці такога чалавека.

Боб: А што вы скажаце пра гэтых «Дзяцей Бога», маладых людзей, якія далучыліся да руху Хрыста? Яны чытаюць Біблію і спрабуюць...

Шрїла Прабхупада: Аднак насілле супярэчыць павучанням Ізуса. Як яны могуць забіваць і адначасова трымацца Бібліі?

Боб: Я спытаў пра гэта аднаго чалавека, і ён адказаў, што Ізус таксама еў мяса, і што пра гэта гаварыцца ў Бібліі.

Шрїла Прабхупада: Добра. Ён мог есці ўсё. Ён усемагутны. Але ён загадаў: «Не забі. Вы павінны спыніць забойства». Ён быў вельмі магутны. Ён мог з'есці ўвесь свет. Але вы не можаце параўноўваць сябе з Ізусам Хрыстом. Вы не можаце рабіць тое, што рабіў Хрыстос. Вы павінны проста трымацца заповедзяў Ізуса, і тады вы сапраўды можаце лічыцца яго паслядоўнікам. Вось у чым заключаецца ісцінная вернасць. Гэта тлумачыцца ў «Бхагаватам». Той, хто надзелены ўладай, *ішвара*, можа рабіць усе, але нам нельга параўноўвацца з ім. Мы павінны трымацца яго павучэнняў: «Усё, што ён загадае, я выканаю». Але вы не можаце наследваць *ішвару*. Вы сказалі, што Ізус Хрыстос еў мяса. Дапускаючы гэта, вы нават не ведаеце, у якіх умовах ён еў яго. Сам ён спажывае мяса, а іншым раіць не забіваць. Дык што, па-вашаму, Ізус прэчыць сам сабе?

Боб: Не.

Шрїла Прабхупада: Ён не мог гэтага рабіць. Сапраўды верыць у яго, значыць, разумець, што ён не мог гэтага рабіць. Чаму ён еў мяса? Гэта ведае толькі ён сам, але мне ён сказаў не забіваць. Я павінен трымацца яго заповедзі. Вось якім павінен быць верны шлях. Вы не Ізус Хрыстос, вам немагчыма рабіць тое, што рабіў ён. Ён паахвяраваў сваім жыццём у імя Бога. Хіба вы можаце так аддаць сваё жыццё? Дык чаму вы імкнецеся імітаваць Ізуса Хрыста? Вы імітуеце Ізуса Хрыста, калі ясцё мяса, аднак, чаму б, імітуючы Хрыста, вам не паахвяраваць сваім жыццём дзеля распаўсюджвання святасці Бога? Як вы лічаце? Так, калі вы прапаведуеце, вы можаце гаварыць усё, што пажадаеце. Тыя, хто называюць сябе хрысціянамі, што яны робяць для Бога? Напрыклад, сонца можа выпарваць мачу, аднак, хіба вы п'еце мачу? Калі вы жадаеце імітаваць сонца: «О, сонца паглынула мачу, дык дайце і я паспрабую зрабіць гэта». Хіба вы зробіце такое? Ізус Хрыстос быў усемагутны, ён мог зрабіць усё. Але нам немагчыма імітаваць яго, мы можам проста выконваць яго загады. Гэта і будзе сапраўдным хрысціянствам. Мы не можам імітаваць магутную асобу. Лічыць інакш проста памылкова. У ведычных пісаннях гаворыцца, што некалі быў цэлы акіян яду, і людзі не ведалі, што з ім рабіць. Тады Госпад Шыва сказаў: «Добра, я вып'ю яго». Так ён выпіў цэлы акіян яду і трымаў яго ў сваім горле. Вы можаце выпіць яд? Не, не акіян, а хаця б шклянку? Дык як тады магчыма імітаваць Госпада Шыву? Госпад Шыва ніколі не раіў нам, каб мы пілі яд. Таму мы павінны трымацца парад, а не імкнуцца імітаваць яго. Людзі, што прымаюць ЛСД і марыхуану, гавораць, што Госпад Шыва курыў *ганджу*. Але Госпад Шыва выпіў цэлы акіян яду. Хіба вы можаце зрабіць гэта? Трэба трымацца загадаў Госпада Шывы. Ён гаварыў, што найлепшы метада пакланення – гэта пакланенне Вішну: *вішнор ārādhanaṁ param*. Калі Парваці спытала Госпада Шыву, які шлях пакланення найлепшы, ён адказаў: «Лепш за ўсё пакланяцца Госпаду Вішну [Крішне]». Вядома, існуе шмат паўбагоў, але Шыва раіць нам пакланяцца менавіта Вішну. Яшчэ лепш за пакланенне Вішну лічыцца пакланенне вайшнаву. *Тадзіянам* – Яго слугам, або тым, хто мае з Ім асабістыя адносіны. Так, напрыклад, мы пакланяемся гэтаму дрэўцу, *туласі*. Мы не пакланяемся ўсім дрэвам, але паколькі *туласі* мае вельмі блізкія адносіны з Крішнай, Вішну, мы пакланяемся ёй. Падобна да гэтага, калі штосьці інтымна злучана з Крішнай, то пакланенне гэтаму будзе лепш за пакланенне Вішну.

Боб: А чаму?

Шріла Прабхупада: Таму што гэта вельмі задавальняе Крішну. Напрыклад, вы маеце сабаку, і вось да вас прыходзяць сябры і пачынаюць гладзіць яго (*Шріла Прабхупада робіць гладзячыя рухі рукой*). Вам гэта будзе прыемна. Вы задаволены: «О, ён мой лепшы сябар». Разумеце, як яны думаюць. Мы ўжо бачылі такое – да чалавека прыходзіць нейкі сябар і гаворыць: «О-о, які ў цябе цудоўны сабака» (*Смяецца. У пакой уваходзіць некалькі індыйскіх гасцей*). Калі ласка, паспытайце нашага прасаду (*Шріла Прабхупада працягвае размаўляць з гасцямі – часам па-англійску, часам на хіндзі. Гэта яго апошні дзень у Нью-Йорке. Да яго самалёта, які ляціць у Лондан, застаецца некалькі гадзін. Боб збіраецца адвезці Шрілу Прабхупаду на сваёй машыне ў аэрапорт імя Кенэдзі. Адданыя спяшаюцца, пераносяць у машыну багаж, збіраюць рукапісы апошняга перакладу Шрілы Прабхупады і робяць канчатковыя падрыхтаванні*).

Шьямасундара: Усё гатова, Шріла Прабхупада. Нас чакае машына.

Шріла Прабхупада: Мы ўжо можам ехаць? Добра. Харе Крішна!

Заклучэнне

19 ліпеня 1976 года Яго Боская Міласць Шріла Прабхупада прыняў маю жонку і мяне сваімі вучнямі і даў нам ініцыяцыю. Мы атрымалі імёны Бхакці дэві дасі і Брахмаціртха дас. Калі я мыслена вяртаюся да гэтых дзён, я разумею, якое шчасце мне выпала сустрэць Шрілу Прабхупада і ўсіх маіх братоў у Боге ў гэтым руху Харе Крішна.

Калі ў час ініцыяцыі мне былі ўручаны цоткі, я паабяцаў кожны дзень паўтараць на іх святыя імёны і заўсёды трымацца рэгулюючых прынцыпаў. Шріла Прабхупада параіў мне трымацца гэтых прынцыпаў, і сказаў, што так праз шэсць месяцаў я зраблюся падобным да астатніх адданных, і мяне не буддуць больш цікавіць розныя непатрэбныя рэчы (*анартхі*), такія як людскія фільмы, рэстараны і гэтак далей, – з таго часу прайшло ўжо чатыры гады. «Чалавечае жыццё прызначана для ачышчэння», – гаварыў ён. Я жадаў ачысціцца, але не ведаў, што гэта сабой уяўляе. Я паехаў у Індыю як супрацоўнік Корпуса Свету, у надзеі знайсці там больш высокі ўзровень святдомасці. Я не верыў, што задавальненне пачуццяў з’яўляецца вышэйшай радасцю і сэнсам жыцця, але сам заставаўся рабом сваіх пачуццяў. Пазней я зразумеў, што ёга – гэта працэс вызвалення з-пад улады матэрыяльных пачуццяў.

Вярнуўшыся ў Амерыку, я паступіў у аспірантуру, каб паглыбіць свае веды ў геалогіі. Потым ажаніўся, і мала-памалу ўцягнуўся ў кола сваіх сямейных абавязкаў, але ўсё роўна часта абмяркоўваў нашы размовы з Шрілай Прабхупадай і яго настаўленні. Першае, што ён папрасіў мяне зрабіць – гэта ўсталяваць зносіны з адданымі, і я працягваю выконваць яго загаду з вялікім шчасцем. Адданыя вельмі адрозніваюцца ад іншых людзей: зразумеўшы, што канчатковая мэта жыцця – любоўнае служэнне Госпаду, яны пазбягаюць непатрэбных спраў, якія патураюць пачуццёваму задавальненню і несапраўднаму эгу. Частае наведванне храму вельмі ажыўляла мяне. Паступова мы з жонкай пасябраваліся з многімі адданымі, і нам таксама захацелася рабіць нейкае служэнне для руху святдомасці Крішны. Я арганізаваў клуб *бхакці-йогі* пры універсітэце, а ў нашай кватэры спыняліся групы адданных-падарожнікаў.

Мы трымаліся павучэнняў Шрілы Прабхупады, і дзякуючы гэтаму нашая ежа таксама ачысцілася. У Індыі я сказаў Шріле Прабхупадзе, што не прапаную ежу, як гэта робяць адданыя, таму што не ўсведамляю, што Крішна – Бог. Тады ён параіў мне проста дзякаваць Богу за ежу, перад тым як я сам пачну есці. Так мы і рабілі, пакуль наша адданасць не павялічылася, і тады мы сапраўды пачалі прапанаваць ежу Вярхоўнаму Госпаду. Якое цудоўнае адчуванне прыйшло да нас, калі мы гатавалі для Госпада! Гэта сапраўды дапамагло нам пакарыць свой язык.

І вось у рэшце мы былі сапраўды падрыхтаваны для ўдзельнічання ў храмавым жыцці. Ласкаю Крішны я знайшоў працу недалёка ад храма ў Цехасе і прымаў удзел ва ўсіх праграмах, якія толькі праводзіліся там. Такім чынам, як і прадказаў Шріла Прабхупада, усе мае *анартхі* зніклі. Як быццам нейкі цяжар зваліўся з нашых плячэй. Мы больш не з’яўляліся слугамі сваіх пачуццяў. Мы сталі слугамі Бога, Яго адданымі, і нам зрабілася відавочнай уся каштоўнасць настаўленняў Шрілы Прабхупады. Чалавек не павінен працаваць падобна аслу, і цешыцца як сабака. Ачысціцца – значыць прыйсці да вышэйшага ўзроўню святдомасці.

Я ўжо ініцаваны вучань, але і зараз я захапляюся глыбінёй святдомасці маіх духоўных братоў і жадаю ісці далей і далей па гэтым шляху. Сапраўды, ініцыяцыя – гэта толькі пачатак.

Брахмаціртха дас Адхікарі
(Боб Коэн)

Хьюстан, Цехас
16 кастрычніка 1976 года

Яго Боская Міласць А.Ч. Бхакціведанта Свамі Прабхупада

Яго Боская Міласць А.Ч. Бхакціведанта Свамі Прабхупада з'явіўся ў гэтым свеце ў 1896 годзе ў Калькуце (Індыя). Упершыню ён сустрэўся са сваім духоўным настаўнікам Шрілай Бхакцісіддхантай Сарасваці Гасвамі ў Калькуце ў 1922 годзе. Бхакцісіддханце Сарасваці, выдатнаму вучонаму ў галіне рэлігіі і заснавальніку шасцідзесяці чатырох Гаўдзія Матх (ведычных суполак), спадабаўся адукаваны малады чалавек, і ён пераканаў яго прысвяціць сваё жыццё распаўсюджванню «Ведаў». Так ён стаў духоўным настаўнікам Шрілы Прабхупады, які праз адзінаццаць гадоў прыняў ад яго фармальнае пасвячэнне ў вучні.

Пры першай іх сустрэчы Шріла Бхакцісіддханта Сарасваці Тхакур папрасіў Шрілу Прабхупаду распаўсюджваць «Веды» на англійскай мове. У наступныя гады Шріла Прабхупада многа дапамагаў у працы Гаўдзія Матхі: напісаў каментарыі да «Бхагават-гіты» і ў 1944 годзе пачаў выпускаць часопіс «Бэк ту Годхед» («Назад да Бога»), які выходзіў раз у два тыдні. Цяпер яго вучні працягваюць друкаваць часопіс больш як на трыццаці мовах свету.

У 1947 годзе Супольніцтва Гаўдзія-вайшнаваў прысвоіла Шріле Прабхупадзе тытул «Бхакціведанта», прызнаўшы такім чынам яго веды ў філасофіі і яго адданасць Богу. У 1950 годзе, ва ўзросце пяцідзесяці чатырох гадоў, Шріла Прабхупада адмовіўся ад сямейнага жыцця, прыняўшы *ванапрастху*, каб прысвяціць увесь свой час навуковым заняткам і літаратурнай працы. Шріла Прабхупада пасяліўся ў свяшчэнным горадзе Вріндаване, дзе жыў у вельмі сціплай абстаноўцы ў гістарычным сярэдневяковым храме Радха-Дамадары. На некалькі гадоў ён цалкам паглыбіўся ў навуковую і літаратурную дзейнасць. У 1959 годзе ён даў зарок адрачэння ад свету (*саньясу*). Там жа, у храме Радха-Дамадары, Шріла Прабхупада пачаў працаваць над сваім шэдэўрам – шматтомным перакладам і каментарыямі да «Шрیمат-Бхагаватам» («Бхагавата-пураны»), які складаецца з васемнаццаці тысяч вершаў.

У 1965 годзе, надрукаваўшы першыя тры тамы «Шрیمат-Бхагаватам», Шріла Прабхупада адправіўся ў ЗША, каб выканаць місію, ускладзеную на яго духоўным настаўнікам. У наступныя гады ён выпусціў больш шасцідзесяці тамоў перакладаў, каментарыяў і аглядных нарысаў індыйскіх класічных прац па філасофіі і рэлігіі.

У 1965 годзе, калі Шріла Прабхупада на грузавым судне прыбыў у Нью-Йорк, ён практычна не меў ніякіх сродкаў на існаванне. Аднак праз год жыцця ў ЗША, у ліпені 1966 года, пераадолеўшы нямала перашкод, ён заснаваў Міжнароднае супольніцтва свядомасці Крішны (ІСККОН). Да таго моманту, як 14 лістапада 1977 года Шріла Прабхупада пакінуў гэты свет, супольніцтва, заснаванае ім, вырасла ў сусветную канфедэрацыю, якая складалася з больш як ста ашрамаў, школ, храмаў, інстытутаў і сельскагаспадарчых абшчын.

У 1968 годзе Шріла Прабхупада заснаваў першую ў свеце ведычную сельскагаспадарчую абшчыну. Натхнёныя яго поспехам вучні з таго часу стварылі шмат падобных камун у Злучаных Штатах і за іх межамі.

У 1972 годзе Шріла Прабхупада ўвёў на Захадзе ведычную сістэму пачатковай і сярэдняй адукацыі, заснаваўшы ў Даласе *гурукулу*. Пад яго непасрэдным кіраўніцтвам вучні арганізавалі школы для дзяцей па ўсім свеце. Два галоўныя цэнтры адукацыйнай сістэмы ІСККОНа знаходзяцца зараз у Вріндаване і Майяпуры (Індыя).

Шріла Прабхупада быў таксама натхняльнікам пабудовы вялікіх міжнародных

культурных цэнтраў у Індыі. Напрыклад, вакол цэнтра ў Шрідхаме Майяпуры (Заходняя Бянгалія) запланавана пабудова духоўнага горада; здзяйсненне гэтага грандыёзнага праекта займе больш дзесяці гадоў. У Вріндаване пабудаваны велічны храм Крішна-Баларамы і атэль для гасцей, што прыязджаюць з усяго свету. Вялікія культурныя і адукацыйныя цэнтры ІСККОНа знаходзяцца ў Бамбеі і многіх іншых буйных гарадах індыйскага субкантынента.

Аднак самае важнае з усяго створанага Шрілай Прабхупадай – гэта яго кнігі. Высока ацэненыя вучонымі за іх аўтарытэтнасць і яснасць выкладання, яны служаць стандартнымі падручнікамі ў многіх каледжах. Яго працы перакладзены больш як на сорак моў свету. «Бхакціведанта Бук Траст» (выдавецтва, заснаванае ім у 1972 годзе) з'яўляецца самым вялікім выдавецтвам у свеце, якое публікуе творы па індыйскай філасофіі і рэлігіі.

Нягледзячы на свой стары ўзрост, Шріла Прабхупада за дванаццаць год чатырнаццаць разоў аб'ехаў вакол свету, чытаючы лекцыі на ўсіх пяці кантынэнтах. І хаця ён быў гранічна заняты, ніколі не пераставаў пісаць кнігі. Творы Шрілы Прабхупады – гэта сапраўдная энцыклапедыя ведычнай філасофіі, рэлігіі, літаратуры і культуры.

Мантра-медытацыя

Для тых, хто жадае пазбавіцца ад усіх пакут і трывог і здабыць шчасце, медытацыя – вельмі значны аспект дзейнасці.

Медытацыя азначае «мысленае сузіранне», але ў сузірання павінен быць аб'ект. Каб пазбавіцца ад паўсядзённых трывог, якія займаюць розум, чалавек павінен узняцца над матэрыяльным узроўнем і паспрабаваць замацавацца на трансцэндэнтным, духоўным узроўні. Гэта магчыма зрабіць праз паўтарэнне імёнаў Госпада, такім чынам маючы зносіны з Ім.

Як сцвярджаецца ў розных пісаннях, у Госпада шмат імёнаў: Крішна, Рама, Іегава, Алах, Буда і іншыя. Паўтараючы імёны Госпада, можна ачысціцца і ўзняцца з матэрыяльнага ўзроўню на духоўны. У Індыі на працягу тысячыгоддзяў людзі паўтараюць імёны Госпада ў форме *мантр*. На санскрыце *мана* азначае «розум», а *трайа* – «вызваленне». Такім чынам, *мантра* – гэта камбінацыя трансцэндэнтных гукаў, якія вызваляюць наш розум ад трывог.

Ведычная літаратура вылучае сярод іншых *маха-мантру* (вялікую *мантру*). У «Калі-сантарана-упанішадзе» гаварыцца, што шаснаццаць яе слоў – Харе Крішна, Харе Крішна, Крішна Крішна, Харе Харе / Харе Рама, Харе Рама, Рама Рама, Харе Харе – асабліва рэкамендаваны ў Калі-югу, век разладу, трывог і крывадушнасці, у які мы жывём.

Імя *Крішна* азначае «ўсепрывабны», *Рама* – «усёўцешны», а *Харе* – гэта зварот да энергіі адданага служэння Госпаду. Такім чынам, *маха-мантра* азначае: «О ўсепрывабны, усёўцешны Госпад, о энергія Госпада! Прашу, дазволь мне аддана служыць Табе».

Для чытання *маха-мантры* Харе Крішна не існуе строгіх правіл. Перавага *мантра-медытацыі* ў тым, што ёй можна займацца ўсюды і ў любы час – дома, на працы, у аўтобусе, у метро і нават за рулём аўтамабіля.

Ёсць два віда *мантра-медытацыі*: індывідуальная, калі чалавек чытае *мантру* на цотках (*джапа*), і калектыўная, калі ён паўтарае яе за кімсьці (гэта называецца *кіртанам*). *Кіртан* звычайна суправаджаецца іграй на музычных інструментах і пляцканнем у далоні. Нам раіцца і тая, і іншая форма медытацыі – абедзве дабратворна ўплываюць на чалавека.

Для першага віду *мантра-медытацыі* патрэбныя толькі кругавыя цоткі. Іх можна набыць у краме ці зрабіць самім, кіруючыся прыведзенымі ніжэй простымі парадамі:

1. Купіце 109 вялікіх круглых драўляных пацерак (калі няма драўляных, на першы час вазьміце любыя іншыя) дыяметрам ад аднаго да двух сантыметраў з адтулінамі, а таксама ад трох да пяці метраў моцнай няйлонавай ніткі.

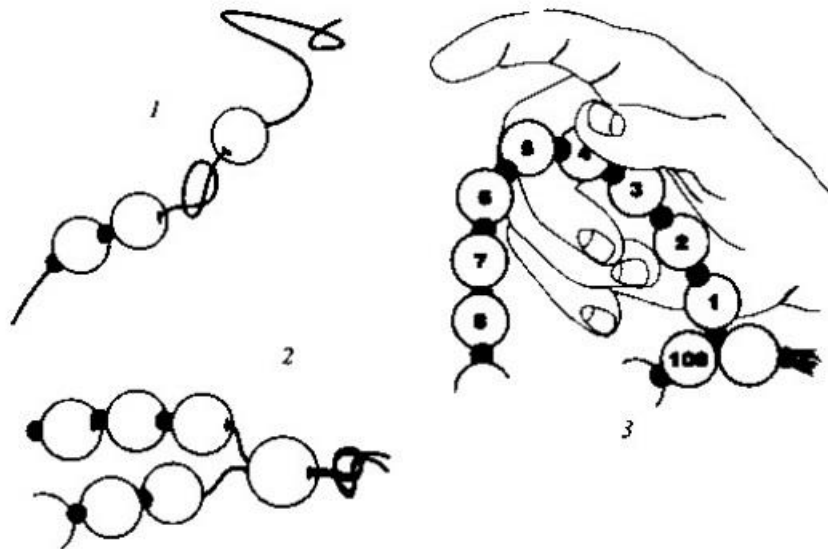
2. Адступіце пятнаццаць сантыметраў ад канца ніткі і завяжыце вузел. Потым, нанізваючы па адной пацерцы на нітку, пасля кожнай завязвайце адзінарны ці дваіны вузел, у залежнасці ад яе таўшчыні (мал. 1).

3. Нанізаўшы сто восем пацерак, прасуньце абодва канцы ніткі ў апошнюю пацерку (мал. 2).

4. Гэта пацерка завецца пацеркай Крішны, і пажадана, каб яна была больш за астатнія. Прасуньце ў яе абодва канцы ніткі, завяжыце вузел і абрэжце яе непатрэбны астатак. Вашы цоткі для *джапы* гатовы.

Пачынаючы *мантра-медытацыю*, зажміце пацерку, наступную за пацеркай Крішны, паміж вялікім і сярэднім пальцамі правай рукі (мал. 3) і вымавіце ўсю *маха-мантру*: Харе Крішна, Харе Крішна, Крішна Крішна, Харе Харе / Харе Рама, Харе Рама, Рама Рама, Харе Харе. Потым зажміце гэтымі ж пальцамі на наступную пацерку і

паўтарыце *маха-мантру* зноў, потым наступную... і так пакуль не дойдзеце да апошняй, сто дзевятай пацерцы. Вы прачыталі адзін «круг» *джапы*. Гэта павінна заняць каля сямі хвілін, хаця ўпачатку можа быць болей за дзесяць хвілін. Далей, не чытаючы *мантры* на пацерцы Крішны, павярніце цоткі і ідзіце па кругу ў адваротным кірунку. Цоткі – вельмі важная рэч для *джапы*, бо ўцягваюць пачуцці ў медытацыйны працэс дотыку, што дапамагае лепш засяродзіцца на гуках *мантры*.

Калі вы даеце зарок чытаць пэўную колькасць кругоў у дзень, каб не заблытацца, вам трэба мець невялікі шнурок з нанізанымі на яго пацеркамі, і іх колькасць павінна адпавядаць ліку кругоў, якія вы чытаеце штодзённа. Паміж гэтымі пацеркамі не трэба завязваць вузлы, а толькі на канцы шнурка, каб пацеркі не саскочылі з яго. Пасля кожнага прачытанага круга *мантры* адпаведна прасоўвайце адну лічылную пацерку ўніз.

Вы можаце чытаць *мантру* ў памяшканні ці на вуліцы, галосна ці ціха, як вам спадабаецца, але каб яе было чутна вам самім. Самае галоўнае – выразна вымаўляйце кожнае слова. Ваш розум, напэўна, пажадае пераключыцца на якія-небудзь пабочныя думкі, бо ён неспакойны, няўстойлівы і мітуслівы. Паспрабуйце засяродзіць усю сваю ўвагу на чытанні *Харе Крішна маха-мантры* і ўслухоўвайцеся ў кожнае слова.

Чытаць *мантру* можна хоць калі, але лепш за ўсё – на досвітку. У ведычнай літаратуры падкрэсліваецца, што гэта найбольш спрыяльны час для духоўнага ўсведамлення. Таксама пажадана паўтараць *мантру* ў адзін і той жа час дня. Спачатку чытайце адзін ці два кругі ў дзень і паступова павялічвайце іх колькасць да шаснаццаці; гэта – рэкамендаваны мінімум для таго, хто сур'ёзна ставіцца да *джапа-медытацыі* і хоча стаць адданым Госпада Крішны.

У адрозненне ад *джапы*, індывідуальнай медытацыі, *кіртан* уяўляе сабой групавую медытацыю. У час *кіртана* *Харе Крішна мантру* звычайна спяваюць. *Кіртаны* можна праводзіць у сябе дома, з сям'ёй ці сябрамі, у гасцях ці на прыродзе. Адзін чалавек «вядзе» *кіртан* – спачатку ён адзін спявае *Харе Крішна мантру* – затым усе астатнія паўтараюць яе на той жа матыў. Так зноў і зноў гучыць *мантра*, *кіртан* працягваецца, і тыя, хто ўдзельнічаюць у ім, усё мацней адчуваюць духоўнае блажэнства.

Перавага *кіртана* ў тым, што вы чуеце *Харе Крішна мантру* не толькі ў сваім, але і ў агульным выкананні, што дапамагае лепш засяродзіцца на ёй. Спяваць *мантру* можна

на любы матыў, суправаджаючы спевы ігрой на музычных інструментах, хаця гэта і не абавязкова. Для *кіртана* падыходзяць традыцыйныя індыйскія інструменты – *мвідангі* (барабаны) і *карталы* (ручныя цымбалы), але калі іх няма, можна скарыстоўваць любыя іншыя музычныя інструменты, такія як піяніна, арган, флейта, гітара і г. д. А можна проста пляскаць у далоні. Дзеці таксама могуць удзельнічаць у *кіртанах*, гэта вельмі дабратворна ўплывае на іх духоўнае развіццё. Можна праводзіць сямейныя *кіртаны*. Няхай гэта наогул спадарожнічае ўсім у жыцці.

Паўтараючы Харе Крішна *мантру*, вы адчуеце духоўны ўздым, прычым гэта адчуванне будзе пастаянна ўзмацняцца. Можаце пераканацца ў гэтым самі. Паспрабуйце паўтараць на працягу некалькіх хвілін якое-небудзь іншае слова ці фразу, напрыклад, «Пэпсі-кола», і праз нейкі час гэта вам смяротна надакучыць. Аднак гук імя Крішны трансцэндэнтны, і яго хочацца паўтараць зноў і зноў.

У якіх бы ўмовах ні чытаў чалавек *маха-мантру*, гэта надзвычайна дабратворна для яго духоўнага развіцця. Але яе ўплыў яшчэ больш узмацняецца, калі выконваць парады вялікіх святых аўтарытэтаў і мудрацоў у гэтай галіне.

Рэгулярна чытаючы Харе Крішна *мантру*, чалавек пачынае адчуваць духоўнае задавальненне, а з часам набывае духоўную сілу і развівае густ да вышэйшых асалод. Тады чалавеку робіцца намнога лягчэй пазбавіцца ад дурных звычак, якія перашкаджаюць духоўнаму развіццю, і ён зможа выконваць пералічаныя ніжэй правілы.

1. Тым, хто сур'ёзна і шчыра імкнецца да духоўнага прагрэсу, рэкамендуецца выконваць чатыры асноўныя прынцыпы: а) не есці мяса, рыбу і яйкі; б) не ўжываць адурманьваючыя сродкі (наркатыкі, алкаголь, тытунь і нават каву і гарбату); в) пазбягаць азартных гульняў; г) не ўступаць у пазашлюбныя палавыя зносіны (а ў шлюбе толькі для зачацця дзяцей).

Выкананне гэтых чатырох рэгулюючых прынцыпаў прывядзе да хуткага духоўнага прагрэсу. Грэбанне ж імі, вельмі абцяжарыць духоўнае развіццё, узмацняючы прыхільнасць чалавека да матэрыяльных рэчаў. Аднак *джапа*-медытацыя мае такую моц, што спачатку чалавек можа паўтараць Харе Крішна *мантру* незалежна ад яго жыццёвых умоў, і яна сама дапаможа яму прасунуцца па духоўным шляху.

2. Трэба рэгулярна чытаць творы А.Ч. Бхакціведанты Свамі Прабхупады, асабліва «Бхагават-гіту» і «Шрідат-Бхагаватам». Слухаючы аповяданні пра Крішну, яго незвычайныя дзеянні і духоўныя забавы, чалавек ачышчае сэрца ад бруда, намоўленага за бясконца доўгі час знаходжання ў матэрыяльным свеце. Калі рэгулярна слухаць расказы пра Крішну і духоўны свет, дзе Госпад забаўляецца вечнымі гульнямі са Сваімі адданымі, можна цалкам спазнаць прыроду душы, зразумець сутнасць сапраўднай духоўнай дзейнасці, якая дапаможа вызваліцца з гэтага матэрыяльнага свету.

3. Каб засцерагчы сябе ад матэрыяльнай нечысці, трэба спажываць толькі вегетарыянскія стравы, прытым адухаваныя, прапанаваныя Вярхоўнаму Госпаду, Крішне. Забіваючы любую жывую істоту, нават расліны, чалавек наклікае на сябе кармічныя рэакцыі гэтых дзеянняў. Але ў «Бхагават-гіце» Крішна запэўнівае, што Ён збаўляе ад кармічных вынікаў таго, хто прапаноўвае Яму вегетарыянскія стравы (гл. дадатак «Ёга прыёму ежы»).

4. Трэба ахвяраваць вынікі сваёй дзейнасці Вярхоўнаму Госпаду Крішне. Калі чалавек працуе дзеля ўласнага задавальнення, ён зведвае на сабе кармічныя рэакцыі сваёй дзейнасці. Калі ж ён працуе дзеля Крішны, гэта не толькі вызваляе яго ад *кармы*, але і абуджае ў ім дрымотную любоў да Крішны. Можна працягваць займацца сваёй звычайнай дзейнасцю, калі яна не супярэчыць – прама ці ўскосна – чатыром вышэйпамянёным рэгулюючым прынцыпам.

5. Той, хто сур'ёзна займаецца *джапа*-медытацыяй, павінен як мага больш мець зносіны з аднадумцамі. Гэта дае духоўнае ўзмацненне і падтрымку. Натуральна, на ўсіх нас вельмі ўплывае акружэнне. Таму не вельмі жадана, калі вы водзіцеся з людзьмі, якія не маюць духоўных інтарэсаў. Сувязь з тымі, хто імкнецца да духоўнай дасканаласці, паўтарэнне Харе Крішна *мантры* і выкананне рэгулюючых прынцыпаў, – найлепшы і самы хуткі спосаб прасоўвання па шляху дадому, назад да Бога.

Ёга прыёму ежы

У «Бхагават-гіце» Госпад, завяршаючы апісанне метаду *бхакці-ёгі*, *ёгі* адданасці, сказаў: «Што б ты ні рабіў, што б ні ахвяраваў, якія б аскезы ты не прымаў, – рабі гэта, о сын Кунці, як паднашэнне Мне». (Бх.9.27). Адначасова Крішна зазначае, што чалавек павінен есці толькі тое, што было спачатку прапанавана Яму. Такім чынам, прапанаванне ежы Крішне – неад’емная ўмова сістэмы *бхакці-ёгі*.

Госпад таксама апісвае віды паднашэнняў, якія Ён прымае: «Калі чалавек прапануе Мне з любоўю і адданасцю лісток, кветку, плод ці ваду, Я прыму гэта» (Бх.9.26). Крішна наўмысна не ўпамінае пра мяса, рыбу і яйкі. Само сабой зразумела, што гнілая плоць забітых на разніцы жывёл ці зародкаў курыцы, непрыгодна для прапанавання Богу.

Адданы прапануе Госпаду толькі самую лепшую ежу, выказваючы гэтым сваю любоў да Яго. Праз такі працэс яго любоў і адданасць Крішне сапраўды яшчэ больш узмацняецца.

Вядома, цяжка любіць таго, каго мы ніколі не бачылі, але ўнікальныя «Веды» даюць вельмі дэталёвыя сведкі пра асабістыя рысы Бога. У свяшчэнных пісаннях іншых асноўных рэлігій свету да Бога звяртаюцца як да Вярхоўнага Бацькі, але пра Яго асобу прыводзіцца на дзіва мала звестак. Хрыстос гаварыў пра сябе як пра сына Бога, Магамет быў Яго прарокам, але хто ж тады Сам Бог? Ён толькі ўскосна праяўляе Сябе – то як голас нябесны, то як палаючы куст і гэтак далей.

Прызнаючы, што нас стварыў Бог, мы можам зрабіць лагічную выснову, што і Сам Ён валодае атрыбутамі асобы – целам, індывідуальнасцю і ўсімі магчымасцямі і здольнасцямі розных пачуццяў і органаў. Калі зыходзіць з меркавання, што у кожнага з нас ёсць пэўная форма і характар, а ў Бога іх няма, то, выходзіць, у гэтым мы пераўзыходзім Яго. Але нелагічна меркаваць, што тварэнне можа ў чымсьці пераўзыходзіць свайго Творцу. Значыцца калі ў нас ёсць якасці асобы, то і Бог таксама валодае імі. Ён мае бязмежна магутную духоўную форму і тым не менш застаецца асобай. У рэшце рэшт, існуе выказванне, што мы створаны па вобразу і падабенству Бога.

На падставе ўласнага ўяўлення, заходнія мастакі звычайна малююць Бога магутным старцам з барадой. Але ведычная літаратура дакладна апісвае знешнасць і асабістыя рысы Госпада, таму пісанні старажытнай Індыі – адзіная застаўшаяся крыніца звестак такога роду. Перш за ўсё – Бог вечна юны. Акрамя таго, Ён валодае незвычайнымі якасцямі, якія прыцягваюць сэрца і розум нават вызваленых душ. Ён дзівосна красамоўны бязмежна мудры, вельмі вясёлы і цалкам адрачыны. Акрамя таго, Ён пастаянна цешыцца трансцэндэнтнымі гульнямі са Сваімі вечнымі спадарожнікамі. У «Ведах» даюцца бясконцыя апісанні прывабных рыс Вярхоўнага Бога-Асобы. Таму Яго завуць *Крішнай* ці «ўсепрывабным». Калі мы спасцігнем асобу Бога, нам будзе значна лягчэй засяродзіць на Ім свае думкі, асабліва, калі мы прапануем Яму ежу.

Паколькі Крішна валодае вярхоўнай магутнасцю і Ён абсалютна духоўны, то усё, што датычыцца Яго, таксама робіцца абсалютна чыстым і духоўным. Нават у матэрыяльнай прыродзе некаторыя аб’екты валодаюць ачышчальнай здольнасцю. Так, напрыклад, сонца сваімі магутнымі промнямі можа выпарваць чыстую, свежую ваду з забруджанага возера. Калі сонцу – матэрыяльнаму аб’екту – уласціва такая здольнасць, як тады ўявіць сабе ачышчальную сілу Вярхоўнага Бога-Асобы, Крішны, Які без усякіх намаганняў стварае мільёны сонцаў.

Пры дапамозе Сваіх трансцэндэнтных энергій Крішна можа ператварыць матэрыю ў дух. Калі мы кладзем у агонь жалезны прут, ён раскаляецца і набыве ўсе асноўныя якасці агню. Таксама і ежа – матэрыяльная субстанцыя – калі яе прапанаваць Крішне,

робіцца цалкам духоўнай. Яна ператвараецца ў *прасад*, што на санскрыце азначае «літасць Госпада».

Прасад у *бхаці-ёзе* мае вельмі вялікае значэнне. У іншых сыстэмах ёгі чалавек павінен штучна стрымліваць свае пачуцці, тады як у *бхаці-ёзе* ён можа займаць іх разнастайнай духоўнай дзейнасцю, якая прыносіць надзвычайнае задавальненне. Дзякуючы такой дзейнасці, пачуцці паступова адухаўляюцца і пачынаюць цягнуцца да духоўных асалод, якія намнога пераўзыходзяць тыя, што даступны нам у матэрыяльным жыцці.

У ведычнай літаратуры ўтрымліваецца многа апісанняў *прасада* і яго ўздзеяння на чалавека. Госпад Чайтанья, увасабленне Вярхоўнага Бога-Асобы, Які з'явіўся ў Індыі пяцьсот гад назад, так гаварыў пра *прасад*: «Кожнаму раней даводзілася спажываць гэтыя простыя матэрыяльныя стравы, аднак зараз яны надзвычайна смачныя, духмяныя; толькі адзін іх пах, не гаворачы ўжо пра смак, спакушае розум і прымушае чалавека забыць пра ўсе іншыя ласункі, таму што духоўны водар з губ Крішны дакрануўся да гэтай звычайнай ежы, і так ёй перадаліся ўсе Яго духоўныя якасці».

Калі чалавек есць толькі тое, што было спачатку прапанавана Крішне – гэта вегетарыянства найвышэйшага парадку. Многія жывёлы, у прыватнасці галубы і малпы, таксама не ядуць мяса, так што вегетарыянства само па сабе яшчэ не з'яўляецца вялікім дасягненнем. У «Ведах» гаворыцца, што мэта чалавечага жыцця – адраджэнне спрадвечнай сувязі душы з Богам, а *прасад*, духоўная ежа, вельмі спрыяе гэтаму.

Перад тым, як пачаць гатаваць трэба вызначыць прадукты, якія мы збіраемся прапанаваць Крішне. У «Бхагават-гіце» Госпад гаворыць, што ежу можна падзяліць на тры катэгорыі, у залежнасці ад гун матэрыяльнай прыроды – благасці, імпэту і цемры – да якіх яны дапасуюцца. Малочныя прадукты, злакі, цукар, агародніна, садавіна і арэхі належаць да *гуны* благасці і іх можна прапанаваць Крішне. Як правіла, ежу, якая далучаецца да гун імпэту і цемры, не прапануюць Богу. Крішна гаворыць ў «Бхагават-гіце» (17.9–10), што такая ежа «нясмачная, гнілая, дрэнна пахне» і «выклікае пакуты, няшчасці і хваробы». Няцяжка здагадацца, што мяса, рыба і яйкі належаць да ніжэйшых гун матэрыяльнай прыроды, таксама як і часнок, цыбуля і грыбы. Яны не прапануюцца Крішне. Каву і гарбату, якія ўтрымліваюць кафеін і ўяўляюць сабой наркатычныя сродкі, таксама нельга прапанаваць. Замест гэтага можна заварваць простую гарбату з траў.

Купляючы прадукты, трэба памятаць, што мяса, рыба і яйкі могуць уваходзіць у састаў іншых прадуктаў, таму неабходна ўважліва вывучаць этыкеткі і ў няпэўных выпадках пытаць прадаўца ці звяртацца на фабрыку. Напрыклад, некаторыя гатункі кісламалочных прадуктаў і смятаны ўтрымліваюць жэлацін, які вырабляецца з рагоў, капыт і касцей забітых на рызніцы жывёл. Неабходна таксама пераканацца, што сыр, які вы купляеце, не ўтрымлівае сычуга – фермента, які атрымліваюць з тканак цялячага страўніка.

Трэба таксама пазбягаць ежы (асабліва са злакаў), якую гатавалі не-адданыя. У адпаведнасці з тонкімі законамі прыроды, кухар уздзеінічае на ежу не толькі фізічна, але і маральна, што адціскаецца на нашай свядомасці. Любое дзеянне і рэч з'яўляецца правадніком няўлоўнай разумовай энергіі. Напрыклад, карціна – гэта не проста набор мазкоў на палатне, але і адлюстраванне настрою мастака, які перадаецца таму, хто на яе глядзіць. Падобна да гэтага, калі мы спажываем ежу, якую гатавалі людзі, пазбаўленыя духоўнай свядомасці (напрыклад, работнікі нейкай фабрыкі), мы, безумоўна, паглынаем пэўную дозу іх матэрыялістычнай свядомасці. Акрамя таго, наколькі магчыма, трэба ўжываць толькі свежыя натуральныя прадукты.

Надзвычайна важна захоўваць чысціню на кухні, паколькі ахайнасць і праведнасць – родныя сёстры. Крішне нельга прапанаваць нячыстую ежу. Перш чым гатаваць,

абавязкова памыйце рукі. Калі гатуеце, не каштуйце ежу – Крішна павінен першы смакаваць яе. Гатуйце паводле выпрабаваных рэцэптаў, і тады ў вас усё атрымаецца.

Калі вы прапануеце ежу, пажадана мець сталовыя прылады, прызначаныя выключна для Крішны. У ідэале яны павінны быць новымі, каб ніхто іншы імі не карыстаўся. Гатовую ежу, пакрысе ад кожны стравы, можна пакласці ў асаблівую талерку і звярнуцца да Крішны з такімі словамі: «Мой дарагі Госпад Крішна, калі ласка, прымі гэту ежу». Гэта самы просты спосаб. Трэба памятаць, што сапраўдная мэта такога рытуалу – выказаць нашу адданасць і ўдзячнасць Госпаду, таму паспрабуйце ўкласці ў працэс гатавання ежы ўсю вашу любоў да Яго, і тады Крішна абавязкова прыме паднашэнне. Бог самадастатковы, Яму нічога не трэба, так што гэта паднашэнне – спосаб выражэння нашай любові і адданасці Яму. Прапанаваўшы Крішне ежу, трэба на працягу некалькіх хвілін паўтараць Харе Крішна *мантру*: Харе Крішна, Харе Крішна, Крішна Крішна, Харе Харе / Харе Рама, Харе Рама, Рама Рама, Харе Харе. Потым *прасад*, што літаральна азначае «літасць Госпада», можна падаваць да стала. Уся прыгатаваная ежа цяпер лічыцца прапанаванай Крішне, але тая, што непасрэдна была ў талерцы Крішны, асабліва шануецца і называецца *маха-прасадам*. Кожны прысутны павінен атрымаць хаць маленькі кавалачак *маха-прасаду*. Паспрабуйце ацаніць духоўныя якасці *прасаду* і памятайце, што ён вызваляе нас ад уплыву *кармы*. Таму перш за ўсё – смакуйце яго!

З часам вы, магчыма, пажадаеце прапанаваць ежу Госпаду па ўсіх прадпісаных правілах, усталяваных для тых, хто практыкуе свядомасць Крішны ў сябе дома. Для гэтага неабходна зрабіць просты алтар з выявамі Госпада Крішны, Госпада Чайтаны і Шрылы Прабхупады, духоўнага настаўніка нашага руху. Прапануючы Крішне ежу ў паклоне перад алтаром, на які вы паставілі талерку, вы павінны прачытаць тры ніжэйпрыведзеныя малітвы.

*нама ом вішну-пādāйа
кршṇа-прештхāйа бхū-тале
шрīмате бхактїведāнта-
свāмін іті нāмінє*

*намас те сārасвате деве
гаура-вāṇī-прачārīṇє
нīрвīśеша-шūнйавādī-
пāśīātйа-деśа-тārīṇє*

«Я выказваю сваю пашану Шрі Шрїмат А.Ч. Бхактїведанце Свамї Прабхупадзе, які вельмі дарагі Госпаду Крішне, бо знайшоў прыстанак у Яго лотасных стопаў».

«О духоўны настаўнік, слуга Сарасваці Госвамї, я ў вялікай пашане схіляюся перад табой. Ты міласціва прапаведуеш вучэнне Госпада Чайтаньядэвы і нясеш вызваленне краінам Захаду, заражаным імперсаналізмам і філасофіяй пустаты».

*намо махā-вадāнйāйа
кршṇа-према праdāйа те
кршṇāйа кршṇа-чайтанйа
нāмне гаура твīше намах*

«О самае літасцівае ўвасабленне Госпада! Ты – Сам Госпад Крішна, Які з'явіўся як Шрі Чайтанья Махапрабху. Цела Тваё залацістага колеру, як у Шрїмаці Радхарані, і Ты

шчодро даруеш чыстую любоў да Крішны. Я выказваю Табе сваю пашану».

*намо брахмаґа-дева́йа
го-бра́хмаґа-хітайа ча
джагаддхіта́йа кріш́на́йа
говінда́йа намо намах*

«Я выказваю сваю пашану Госпаду Крішне, Якому пакланяюцца ўсе брахманы, дабразычліўцу кароў і брахманаў, вечнаму дабрадзею ўсяго свету. Я зноў і зноў выказваю сваю пашану Богу-Асобе, Якога называюць Крішнай і Гавіндай».

Пасля таго як малітвы прачытаны, ежа павінна заставацца на алтары дзесяць-пятнаццаць хвілін, пакуль Госпад каштуе яе. Гэты час вы можаце прысвяціць *кіртану* (гл. дадатак «Мантра-медытацыя»).

Гласарый

- Аватара** (*аватāра*) – літаральна «той, хто сыходзіць», увасабленне Вярхоўнага Госпада, сыходзячага з духоўнага свету
- Араці** (*ārati*) – цырымонія; у час якой Госпаду прапануецца ежа, агонь, махала, кветкі і духмяныя рэчывы
- Арчана** (*арчанā*) – пакланенне Боству ў храме
- Асуры** – дэмань-атэісты
- Ачар'я** (*ācār'ya*) – духоўны настаўнік, які вучыць іншых сваім прыкладам
- Ашрам** (*aśrama*) – адзін з укладаў духоўнага жыцця
- Брахман** – Абсалютная Ісціна ў Яе імперсанальным аспекце
- Брахман** (*brāhmaṇa*) – чалавек, які знаходзіцца пад уплывам гуны благасці; прадстаўнік вышэйшага саслоўя ведычнага грамадства
- Брахмачар'я** (*brahmacharya*) – жыццё вучня, захоўваючага цэлібат; першая ступень духоўнага жыцця
- «Бхагават-гіта»** (*Bhagavad-gītā*) – самыя значныя духоўныя парады, якія былі выкладзены Самім Госпадам
- Бхакта** – адданы
- Бхакці-ёга** (*bhakti-yoga*) – уз'яднанне з Вярхоўным Госпадам праз экстатычнае адданае служэнне Яму
- Вайкунтха** (*Vaikuṇṭha*) – духоўны свет; літаральна «месца, дзе няма трывог»
- Вайшнаў** (*vaiṣṇava*) – адданы Госпада Вішну, Крішны
- Вайшыі** (*vaiśyī*) – фермеры і гандляры; трэцяе саслоўе ведычнага грамадства
- Ванапрастха** (*vānaprastha*) – той, хто адышоў ад сямейнага жыцця; трэцяя ступень духоўнага жыцця
- Веды** – першапачатковыя боскія пісанні, упершыню дадзеныя Самім Госпадам
- Вішну, Госпад** (*Viṣṇu*) – першае пашырэнне Крішны, якое стварае і падтрымлівае матэрыяльныя сусветы
- В'ясадэва** (*Vaiśadeva*) – увасабленне Госпада Крішны; з'явіўся ў канцы Двапара-югі, каб скласці «Веды»
- Вріндаван** (*Vrindāvana*) – селішча Крішны, у якім Ён цалкам з'яўляе сваю прывабнасць
- Галока** – вышэйшая духоўная планета, на якой знаходзяцца селішчы Крішны: Дварака, Матхура і Вріндаван
- Гопі** (*gopī*) – сяброўкі Крішны, пастушкі, самыя набліжаныя Яго адданыя
- Гріхастха** (*grhastha*) – сямейны чалавек, які жыве адпаведна ведычным прадпісанням; другая ступень духоўнага жыцця
- Гуру** – духоўны настаўнік
- Джыва-таттва** (*jīva-tattva*) – жывая істота, маленькая часцінка Госпада
- Дхарма** – вечны і натуральны занятак жывой істоты, служэнне Богу; рэлігійныя прынцыпы
- Калі-юга** (*Kalī-yuga*) – [век Калі], сучасная эпоха, якая пачалася пяць тысяч гадоў назад. Ёй уласцівы пастаянныя разлады. Гэта апошняя эпоха ў цыкле з чатырох юг
- Караталы** (*karatāly*) – маленькія металічныя талеркі, якімі карыстаюцца ў час правядзення кіртанаў
- Карма** –дзеінасць, якая накіравана на ўласнае задавальненне, яна выклікае добрыя ці дурныя рэакцыі
- Кіртан** (*kīrtana*) – сумеснае ўсхваленне Вярхоўнага Госпада
- Крішналока** (*Kṛṣṇaloka*) – гл. Галока
- Кшатрыі** (*kṣatriyī*) – воіны і адміністратары; другое саслоўе ведычнага грамадства

- Майя** (*māyā*) – (*mā* – не; *yā* – гэта), ілюзія; забыццё жывой істотай сваіх узаемаадносін з Крішнай
- Майявадзі** (*māyāvādī*) – клас філосафаў-імперсаналістаў, якія сцвярджаюць, што Госпад не мае трансцэндэнтнага цела
- Мантра** – гукавая вібрацыя, здольная збавіць розум ад ілюзіі
- Матхура** (*Matхurā*) – селішча Крішны каля *Вріндавана*. Госпад нарадзіўся ў Матхуры, і пасля таго як Ён з’явіў свае гульні ва *Вріндаване*, зноў вярнуўся ў Матхуру
- Маха-мантра** (*махā-мантра*) – «вялікая песня вызвалення»: Харе Крішна, Харе Крішна, Крішна Крішна, Харе Харе / Харе Рама, Харе Рама, Рама Рама, Харе Харе
- Мріданга** (*мрданга*) – гліняны барабан, якім карыстаюцца ў час сумеснага ўсхвалення імёнаў Бога
- Парампара** (*парампарā*) – ланцуг пераемнасці духоўных настаўнікаў
- Прасад** (*прасāда*) – ежа, якая была прапанавана Госпаду і адухаўлёная Ім
- Санкіртан** (*санкіртана*) – сумеснае ўслаўленне імёнаў Госпада; метада ёгі, які асабліва раіцца для людзей гэтай эпохі
- Саньяса** (*саннйāса*) – жыццё ў адрэчынні; чацвёртая ступень духоўнага жыцця
- Сач-ч’іт-ананда-віграха** – вечная трансцэндэнтная форма Госпада, поўная ведаў і блажэнства
- Свамі** (*свāmī*) – той, хто валодае сваім розумам і пачуццямі; чалавек, які даў зарок адрачэння
- Тапасья** (*тапасйа*) – выкананне аскез; прыняцце дабраахвотнага пазбаўлення ў імя вышэйшай мэты
- Харе Крішна мантра** (*Харе Кршṇа мантра*) – гл. *маха-мантра*
- Цілака** (*тілака*) – асаблівыя знакі, якія наносяцца глінай дзеля адухаўлення цела адданага
- Шастры** (*шāстры*) – свяшчэнныя ведычныя пісанні
- Шраваṇам кіртанам вішноḥ** – слуханне апавяданняў пра Госпада Вішну і ўсхваленне Яго славы – аспекты адданага служэння
- Шудра** (*шūдра*) – працоўны; чацвёртае саслоўе ведычнага грамадства
- Экадашы** (*экāдашī*) – два асаблівыя дні ў месяцы (на адзінаццаты дзень убываючага і прыбываючага месяца), калі адданыя пасцяць і цалкам паглыбляюцца ў думкі пра Крішну
- Юга** (*йуга*) – эпоха ў жыцці Сусвета. Чатыры югі («вякі») складаюць адзін шматпаўторны цыкл
- Яг’я** (*йаджñа*) – ахвярапрынашэнне; дзейнасць, накіраваная на задавальненне Госпада Вішну

Як чытаць санскрыт

У розныя гістарычныя перыяды для запісу санскрыта карысталіся рознымі алфавітамі, аднак больш выкарыстоўчым быў і застаецца *деванагарі*. Слова *деванагарі* літаральна перакладаецца як «пісьменнасць, якой карыстаюцца ў гарадах паўбагоў». Алфавіт *деванагарі* складаецца з сарака васьмі літар: трынаццаці галосных і трыццаці пяці зычных. Граматысты мінулага ўладкавалі гэты алфавіт адпаведна практычным патрэбам мовы, і менавіта такая структура прызнана ўсімі заходнімі вучонымі.

Сістэма транслітарацыі, якая выкарыстана ў гэтай кнізе, з'яўляецца калькай сістэмы лацінскай транслітарацыі. Таксама, як і ў выпадку з латынню, пры вусным выкладанні санскрыцкага тэксту звычайна дапускаецца рад фанетычных умоўнасцей, якія набліжаюць вымаўленне санскрыцкіх гукаў да роднай мовы чытача. Аднак перадача некаторых санскрыцкіх гукаў пры гэтым вымушана адрозніваецца ад традыцыйна прынятай у беларускай мове. Напрыклад, спалучэнні «**ре**», «**рі**», «**де**», «**ді**», «**те**» і «**ті**» перадаюць гукі, якія ў беларускай мове звычайна пішуцца як «**рэ**», «**ры**», «**дзе**», «**дзі**», у некаторых выпадках «**дэ**», «**ды**» і «**це**», «**ці**».

Трэба мець на ўвазе, што сістэма, якую мы выкарыстоўваем, з'яўляецца сістэмай транслітарацыі, а не транскрыпцыі санскрыцкіх слоў. Таму лёгкасць вымаўлення прынесена ў ахвяру дакладнаму напісанню, якое наследуе *деванагарі*.

Фанетыка:

Галосныя вымаўляюцца наступным чынам:

а – як у слове «пар»	о – як у слове «дом»
ā – у два разы даўжэйшы	у – як у слове «туга»
ai – як у слове «гай»	ū – у два разы даўжэйшы
au – як у слове «аўторак»	ṛ – скаладаўтваральнае ṛ у слове «трывай»
е (э) – як у слове «гэта»	ṝ – у два разы даўжэйшы
i – як у слове «пір»	
ī – у дваразы даўжэйшы	

У большасці санскрыцкіх школ **ṛ**, **ṝ**, **Ḍ** звычайна чытаюцца як **рі**, **рī**, **лрі** адпаведна.

Зычныя вымаўляюцца наступным чынам:

Заднеязычныя:

(вымаўляюцца горлам)

- к** – як у слове «кілім»
- г** – як у слове «гіль»
- ṅ** – як у слове «Конга»

Патальныя:

(вымаўляюцца прыцісканнем сярэдняй часткі языка да паднябення)

- ч** – як у слове «човен»

Губныя:

(вымаўляюцца губамі)

- п** – як у слове «пітво»
- б** – як у слове «бок»
- м** – як у слове «маці»

Зубныя:

(вымаўляюцца таксама, як і цэрэбральныя, але з кончыкам языка прыціснутым да аснавання зубоў)

- т** – як у слове «тона»

Як чытаць санскрыт

дж – як у слове «**дж**ала»

д – як у слове «**д**ом»

ñ – як у слове «**коñ**ь»

н – як у слове «**ноч**»

Цэрэбральныя (**т, тх, д, дх, ñ**) вымаўляюцца з кончыкам языка ніжнім бокам прыціснутым да пярэдняга паднябення. Па гучанню нагадваюць англійскія альвеаларныя гукі.

Прыдыхальныя (**кх, гх, чх, джх, тх, дх, тх, пх, бх**) адрозніваюцца ад адпаведных непрыдыхальных тым, што асноўны элемент суправаджаецца слабым прыгукам англійскага **h**, звонкага ці глухога **ʔ** залежнасці ад асноўнага элемента.

Паўгалосныя:

й – як у слове «**і**ерархічны»

р – цэрэбральнае **р**

л – зубное англійскае **l**

в – як беларускае **в**, а пасля зычнай як **ў**

Шыпячыя:

с – беларускае **с**

ш – беларускае **ш**

ш' – як мяккае **ш** у рускім слове «**общ**ность»

Вісарга:

ṣ – глухі гук, у канцы страфы
вымаўляецца з прыгукам
папярэдняй галоснай літары: **аṣ**
вымаўляецца як **аха**, **іṣ** – як **іхі**

Анусвāра:

ṁ – насава прыгук пасля галоснай, як **ва**
французскім слове **bon**

Гартанныя:

х – як звонкае англійскае **h**

У санскрыце не існуе фіксаванага танічнага націска. У вершаваных тэкстах націскнымі лічацца слогі, якія стаяць у сільных месцах вершаваных стоп. Доўгімі з'яўляюцца слогі з падоўжанымі галоснымі (**ā, ai, au, e, ī, o, ṛ, ū**) або слогі са скарачонымі галоснымі, якія стаяць за болей чым адну зычную (уключая **ṣ** і **ṁ**).

Змест

Прадмова	3
1. Крішна – усепрывабны 27 лютага 1972 года	5
2. Ведычная культура: варнашрама-дхарма 28 лютага 1972 года	12
3. Сапраўдная мэта жыцця 28 лютага 1972 года (працяг)	15
4. Тры гуны прыроды 28 лютага 1972 года (працяг)	21
5. Шляхам ачышчэння 29 лютага 1972 года	24
6. Дасканалы адданы 29 лютага 1972 года (вечар)	31
7. Дзейнасць у веданні Крішны 29 лютага 1972 года (вечар, працяг)	41
8. Удасканаленне ў святмасці Крішны (перапіска)	49
9. Выбар будучыні Нью-Йорк, 4 ліпеня 1972 года	51
Заклучэнне	57
Пра аўтара	58
Мантра-медытацыя	60
Ёга прыёму ежы	64
Гласарый	68
Як чытаць санскрыт	70

КНІГІ

Яго Боскай Міласці

А.Ч. Бхакціведанты Свамі Прабхупады

на беларускай мове:

Лёгкае падарожжа да іншых планет
Дасканалыя пытанні, дасканалыя адказы
Дасканаласць ёгі

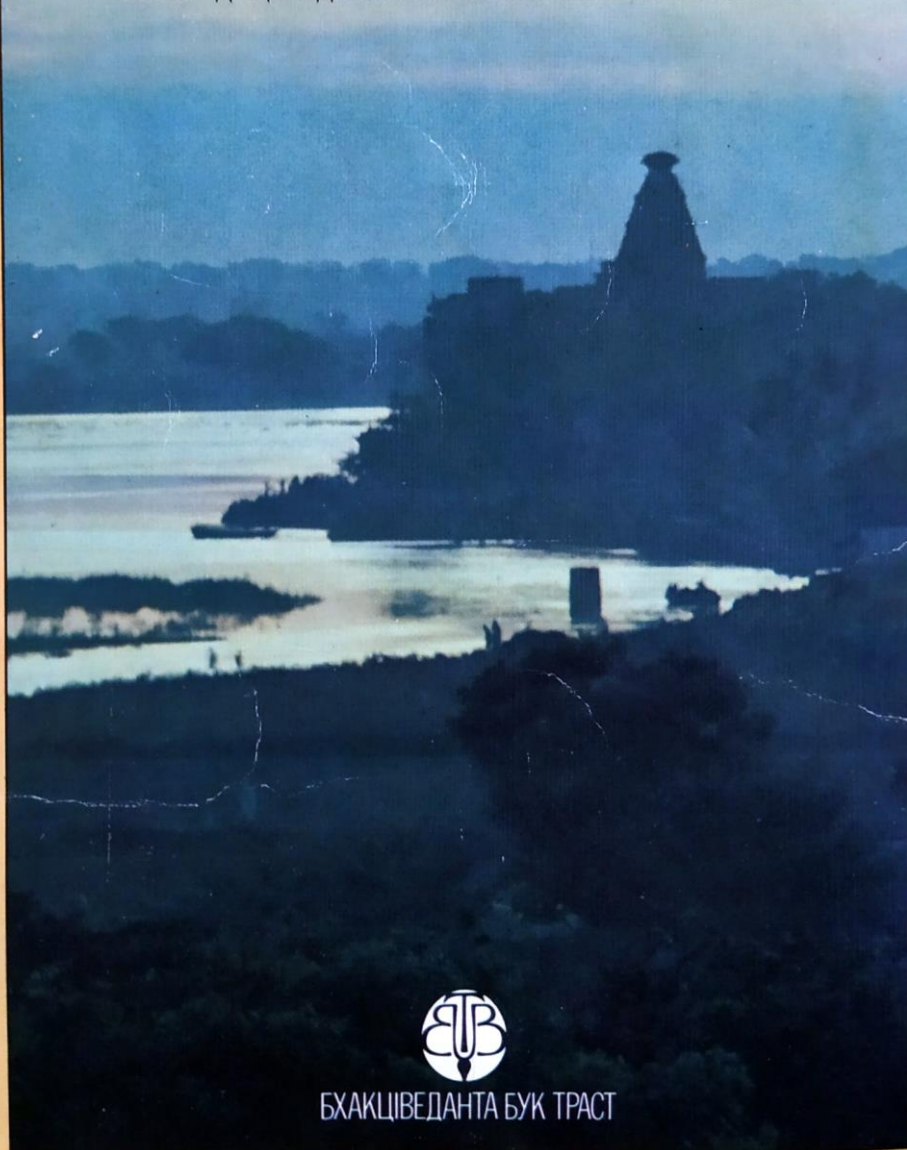
на русском языке:

Бхагавад-гītā как она есть
Шрī Йшопанишад
Источник вечного наслаждения (Книга о Кṛṣṇе)
Учение Шрī Чайтаньи
Совершенные вопросы, совершенные ответы
Шрīмад Бхāгаватам, песни 1-2
Легкое путешествие на другие планеты
Наука самоосознания
Жизнь происходит из жизни
По ту сторону рождения и смерти
Нектар преданности
Нектар наставлений

на англійскай мове:

Bhagavad-gītā As It Is
Śrīmad-Bhāgavatam, Cantos 1-10 (12 тамоў)
Śrī Caitanya-caritāmṛta (17 тамоў)
Teachings of Lord Caitanya
The Nectar of Devotion
The Nectar of Instruction
Śrī Īśopaniṣad
Easy Journey to Other Planets
Kṛṣṇa Consciousness: The Topmost Yoga System
Kṛṣṇa, the Supreme Personality of Godhead
Perfect Questions, Perfect Answers
Teachings of Lord Kapila, the Son of Devahūti
Teachings of Queen Kuntī
The Path of Perfection
The Science of Self-Realization
Message of Godhead
The Science of Self-Discovery
Civilization and Transcendence
Life Comes From Life
The Perfection of Yoga
Beyond Birth and Death
On the Way to Kṛṣṇa
Rāja-vidyā: The King of Knowledge
Elevation to Kṛṣṇa Consciousness
Kṛṣṇa Consciousness: The Matchless Gift

У пошуках сэнсу жыцця малады амерыка-
нец, супрацоўнік Корпуса Свету, трапляе ў
другое паўшар'е, на святую зямлю Майяпу-
ра ў Заходняй Бенгаліі. Там, у маленькай
глінянай хаціне на востраве сярод водаў Гангі
і Сарасваці, ён апіняецца ля стопаў найвя-
лікшага духоўнага настаўніка Індыі, які
можа даць адказ на любое яго пытанне ...

БХАКШВЕДАНТА БУК ТРАСТ